

Netværksanbringelse - en holdning til forskel

En kvalitativ undersøgelse af sagsbehandlers holdningsbarrierer i forhold til brugen af netværksanbringelser

Julia Kim Schweitzer - Louise Baastrup Hansen - Lea Ladefoged
Aalborg Universitet - Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde - Speciale - Forår 2013
Anslag: 236.777
Vejleder: Merete Monrad

Abstract

Kinship foster care is a rarely used type of placement in Denmark in spite of both a strong political focus on this type of placement and positive results in research for foster children placed with kin. In addition to this kinship foster care has presumably lower costs compared to other types of placements. Even though this paradox can be a cause of wonder, little research have focused on why kinship foster care is so rarely used in a Danish context. The findings on the subject indicate a broad scepticism among caseworkers toward this kind of placement. For this reason this thesis qualitatively examines different attitudes among caseworkers working as barriers for the use of kinship foster care, and identifies a range of mechanisms that can explain these attitudes.

The study is conducted with inspiration from a critical realist and a philosophical hermeneutic approach. The empirical basis is two focus group interviews and 12 individual interviews with caseworkers working in children's and youth departments in different local municipalities. In all interviews a vignette is used as a methodological tool to gain a better knowledge about different attitudes among the caseworkers based on a specific context.

The study has identified seven dominating attitudes among the caseworkers working as barriers for the use of kinship foster care. These are based on thoughts about negative social heritage, standards for "the good life of the child", the need for professionals, the limitation of what you can expect from members of the kin, conflicts as a result of placements with kin, the need for institutional care for older children, and kinship care as a risky type of placement. These attitudes can all work as barriers among caseworkers for the use of kinship care partly by resulting in kinship care being thought of as a problematic type of placement, partly in regard to kin members being disqualified, disapproved or not even considered as possible foster parents.

On the basis of this analysis of the attitudes the study theoretically explores a series of social mechanisms, which can be seen as explanations for the attitudes. This analysis suggests that there are a range of processes creating and affecting the abovementioned attitudes: Stereotypical ideas of the families and kin, a fear of a destabilization of the social order by changing the family structure and categories, preferences for a certain cultural capital among caseworkers based on habitual dispositions, doxas generating both an idea of the need of professionals and an idea of the need for institutional care for teenagers. The study also identified tendencies within the individual society and the Scandinavian welfare system, organizational pressure forcing the caseworkers to use coping mechanisms e.g. by pointing at standard placement solutions for children, and finally tendencies towards a growing sense of individual responsibility generating an experience of kinship foster care as being risky and uncertain. The identified mechanism can all be seen as factors and processes generating the identified attitudes in different ways.

These findings suggest, that given an agenda to increase the use of kinship foster care, a way of doing so could be to focus on changing certain attitudes of caseworkers working as barriers. In this process an awareness of the different social mechanisms at stake is key.

Indholdsfortegnelse

Kapitel 1 - Introduktion til undersøgelsesfeltet	5
Problemfelt	5
Årsager til Danmarks begrænsede brug af netværksanbringelser	6
Holdninger som årsag til den begrænsede brug af netværksanbringelser	7
Problemformulering	8
Indkredsning af problemformulering	8
Holdningsbegrebet	9
Netværksanbringelser	10
Kapitel 2 - Videnskabsteoretiske overvejelser	11
Kapitel 3 - De kontekstuelle rammer	14
Konteksten for brugen af netværksanbringelser	14
Anbringelsesfrekvens	14
Slægtsplejefamilien	15
Barnet og anbringelsesårsager	15
Strukturelle betingelser i praksis	16
Overordnede lovgivningsmæssige rammer	16
Servicelovens rammer på børneområdet	16
Rammerne for netværksanbringelse	17
Kommunale rammer for arbejdet	17
Kapitel 4 - Metodiske overvejelser	19
Det empiriske genstandsfelt	19
Valg og anvendelse af kvalitativ metode	19
Begrundelse og valg af interviewform	19
Fokusgruppeinterviews	21
De individuelle interviews	22
Begrundelse for valg af vignet	22
Vignetten	23
Overvejelser omkring introduktion til interviewet samt interviewguide	26
Antal interviews	27
Valg af informanter	27
Valg af interviewsted	28
Interviewenes forløb	29
Transskribering af interviews	30
Undersøgelsens kvalitet	30
Analysestrategi	32
Trin 1	32
Trin 2	34
Kapitel 5 - Analyse	36
"Æblet falder ikke særligt langt fra stammen"	36
"Vores middelklassebriller"	43
"Der kan mangle den der professionelle del"	48
"Det er en opgave, der vil være over hovedet på de fleste"	55
"12 år - så er det en god idé at lede efter opholdssteder"	61
"Det er jo konfliktstof"	65
"Det kræver nok noget ekstra af dig selv"	71
Kapitel 6 - Konklusion	76

Kapitel 7 - Perspektivering	80
Kapitel 8 - Litteraturliste.....	83
Bilagsoversigt.....	87

Kapitel 1 - Introduktion til undersøgelsesfeltet

Problemfelt

Den 15. marts 2012 meddelte Social- og Integrationsminister Karen Hækkerup, at socialpolitikken fremover skal basere sig på viden og metoder med dokumenteret effekt. Her henviser hun til fire konkrete metoder, som er fundet på baggrund af en analyse fra Rambøll, der tilsammen vil kunne give en samfundsøkonomisk gevinst på 2,5 milliarder kroner årligt. Den ene af de fire metoder er netværksanbringelser, som Danmark kun i et meget begrænset omfang har gjort brug af (Socialministeriet 2012).

At der fra politisk side ønskes en større brug af netværksanbringelser, når et barn skal anbringes uden for hjemmet, er ikke helt nyt. Det blev for alvor sat på dagsordenen i 2006 med Anbringelsesreformen. Her blev det lovpligtigt at undersøge, om anbringelsen kan ske i netværket, såfremt et barn skal anbringes i familiepleje. Intentionen i Anbringelsesreformen var at skifte fra mangel- til ressourcetænkning i arbejdet med udsatte børn og i den forbindelse udnytte ressourcerne i barnets netværk. Med udgangspunkt i forskellige undersøgelser omkring netværksanbringelser blev det bl.a. fremhævet, at netværksanbringelser i høj grad bidrager til at styrke kontinuiteten for barnet (Servicestyrelsen 2007:125f.). Med Barnets Reform i 2011 blev der yderligere indskrevet et krav om, at kommunen ved valg af anbringelsessted skal lægge vægt på anbringelsesstedets mulighed for at tilbyde nære og stabile voksenrelationer, herunder vurdere om en anbringelse i en plejefamilie vil være mest hensigtsmæssig. Netværksanbringelse er her en af de angivne muligheder for familiepleje (Servicestyrelsen 2011:154f.).

Trods det politiske og lovgivningsmæssige fokus på at øge brugen af netværksanbringelser, er der kun sket en beskedent stigning i antallet af netværksanbringelser på 1% point fra 2007 til 2011 (Ankestyrelsen 2012). Dertil kommer, at Danmark i langt mindre grad benytter sig af slægtsanbringelser end fx Norge og Sverige.¹ I Norge og Sverige placeres henholdsvis 22% og 20% af anbragte børn i slægten blandt samtlige familieplejeaanbragte, hvor det tilsvarende tal i Danmark er 5,4% (Sundt 2012).

En selvstændigt udført litteraturgennemgang af forskningen på området (se bilag 1) viser overvejende positive resultater ved brug af netværkspleje. Til sammenligning med traditionelle plejefamilieanbringelser er netværksanbringelse² ifølge en række undersøgelser kendetegnet ved en større kontinuitet, stabilitet og en mindre sammenbrudsfrekvens (Koh 2010; Winokur et al. 2008&2009; Egelund et al. 2008; Hestbæk & Lindemann

¹ Bemærk distinktionen mellem slægt- og netværksanbringelser. Slægtsanbringelser i Danmark er en delsum af netværksanbringelser, hvor Norge og Sverige udelukkende opererer med slægtsanbringelser. I dette speciale har vi afgrænset os til at undersøge slægtsanbringelser. For yderligere uddybning se afgrænsning af netværksanbringelser side 10.

² Det bør her bemærkes, at den fremhævede forskning primært undersøger effekter af slægtsanbringelser.

2004;Flynn 2002;Holtan 2002;Scannapieco et al. 1997;Vinnerljung 1993). Samtidig viser forskningen positive resultater i forhold til bevarelse af kontakt til biologiske forældre, nærmiljø og netværk. Netværkspleje kan desuden reducere eller modvirke stigmatisering for det anbragte barn (Egelund et al. 2010;Holtan 2002). Også tilknytningen mellem netværksplejebarn og netværksplejeforældre tyder umiddelbart på at være bedre og mere vedvarende efter anbringelsens afslutning, end det er tilfældet for ordinære plejeforhold (Egelund et al. 2010;Knudsen & Egelund 2011;Knudsen 2009;Holtan 2002 & 2005;Linderot 2006;Vinnerljung 1993;Hestbæk & Lindemann 2004; Knudsen & Egelund 2011;Flynn 2002;Cuddeback 2004;Berrick et al. 1994;Geen 2000;Le Prohn 1994). Samtidig har netværksanbringelser umiddelbart mindst lige så god effekt i forhold til børnenes positive udvikling som andre anbringelsesformer (Knudsen & Egelund 2011;Hestbæk & Lindemann 2004;Egelund et al. 2008;Vinnerljung 1993). Forskningen viser dog også, at der er flere dilemmafyldte sider ved netværksanbringelse, herunder at plejefamilien kan have svært ved at sætte grænser for de biologiske forældre, at der kan være fare for konflikter i familien, og at barnet kan komme i store loyalitetskonflikter (Mehlbye 2005;Linderot 2006;Knudsen & Egelund 2011;Farmer & Moyers 2008).

Specialets emnefelt er udsprunget af en undren over, hvorfor Danmark ikke i højere grad benytter sig af netværksanbringelser, når det er lovmæssigt vedtaget, økonomisk besparende, og effekterne forskningsmæssigt dokumenteret. Med dette speciale ønsker vi derfor at undersøge, hvilke årsager der kan ligge til grund for den begrænsede brug af netværksanbringelser i Danmark.

Årsager til Danmarks begrænsede brug af netværksanbringelser

Det at lande som Sverige og Norge, som er lande, vi normalt sammenligner os med, benytter netværksanbringelser i langt højere grad end Danmark, tyder umiddelbart på, at forklaringen på den sparsomme brug af netværksanbringelser i dansk kontekst ikke alene kan findes på makroniveau i forhold til den måde, som den danske velfærdsstat er organiseret, da de øvrige nordiske lande har lignende velfærdsmodeller (Esping-Andersen 1990). Der kan dog findes mulige forklaringer på såvel makro-, meso- og mikroniveau. På makroniveau kunne man eksempelvis se på den lovgivningsmæssige ramme, der stiller netværksplejefamilierne langt dårligere økonomisk, da netværksplejeforældre - i modsætning til ordinære plejefamilier i Danmark og i modsætning til netværksplejefamilier i Norge og Sverige - ikke får løn, herunder vederlag (Mehlbye et al. 2011). På mesoniveau kunne det dreje sig om forskellige organisatoriske og institutionelle omstændigheder såsom organisering af sagsgange, socialfaglige metoder, tid og ressourcer samt organisationskultur, der på hver deres måde kunne være barrierer i forhold til at øge brugen af netværksanbringelser. På mikroniveau kunne det omhandle sagsbehandlernes holdninger, forståelser og syn på socialt arbejde med udsatte børn, fx tanker om professionalisering, behandling eller forestillinger om en social arv.

Ovenstående antyder, at der kan være mange forskellige årsager til Danmarks begrænsede brug af netværksanbringelser. For at indsnævre problemfeltet foretog vi et for-interview med Signe Bressendorf, som er projektleder i Københavns Kommunes "Videnscenter for Familiepleje". Københavns Kommune har siden anbringelsesreformens ikrafttrædelse i 2006 haft en målrettet indsats i forhold til at styrke brugen af netværksanbringelser, hvilket har resulteret i en stigning i netværksanbringelser fra 3,9% i 2006 til 21,7% i 2012 blandt samtlige familieplejeanbragte. Bressendorf pegede på, at det helt centrale i forhold til at øge brugen af netværksanbringelser er en holdningsændring hos sagsbehandlerne. I sin egen "miniundersøgelse" af Københavns Kommune fra 2007 fandt hun meget modstand blandt sagsbehandlerne i forhold til netværksanbringelser. Særligt tankegangen omkring den sociale arv var meget dominerende. I Københavns Kommune har det derfor været et helt centralt mål at mobilisere en holdningsændring til netværksanbringelser hos sagsbehandlerne (Madsen 2011;Center for Familiepleje 2013).

Holdninger som årsag til den begrænsede brug af netværksanbringelser

Både dansk og international forskning har berørt sagsbehandlernes forskellige negative eller skeptiske holdninger relateret til netværksanbringelse, men emnet er ikke undersøgt dybdegående og selvstændigt og slet ikke i en dansk sammenhæng.

Overordnet peger forskningen på en generel skepsis hos sagsbehandlere over for netværksanbringelser, både i Skandinavien og i andre vestlige lande (Linderot 2006;Vinnerljung 1993). Begrundelserne for ikke at bruge netværksanbringelser er bl.a. bekymring for opretholdelse af negativ social arv, konflikter i familierne, alliancer mellem forældre og netværksforældre, merarbejde og vanskeligheder for de sociale myndigheder med kontrol og beskyttelse af barnet (Holtan & Thørnblad 2009;Linderot 2006). To danske undersøgelser udarbejdet af henholdsvis Anvendt KommunalForskning og Socialministeriet peger ligeledes på, at denne skepsis bygger på en tanke om social arv og en oplevelse af, at der ikke er "noget at hente i netværket" (Mehlbye 2005;BDO 2010).

I forlængelse af dette synes det oplagt at undersøge sagsbehandlernes holdninger til feltet nærmere, da forskningen og den selvstændigt udarbejdede forundersøgelse peger på, at der kan være nogle dominerende holdninger i det sociale arbejde med udsatte børn, der kan virke som barrierer for en øget brug af netværksanbringelser. På baggrund heraf og idet der er meget sparsom forskning, som decideret fokuserer på sagsbehandlernes holdningsbarrierer, finder vi det relevant at rette et analytisk fokus på mikroniveau og undersøge sagsbehandlernes holdninger nærmere.

Problemformulering

Hvilke holdninger hos sagsbehandlerne kan virke som barrierer i forhold til brugen af netværksanbringelser, og hvilke mekanismer kan forklare disse holdninger?

Indkredsning af problemformulering

Vi finder det interessant at undersøge sagsbehandlingernes holdninger, da holdninger kan ses som en form for handleparathed, der gør, at man er tilbøjelig til at handle på en bestemt måde og kan således udgøre en forklaring på, hvorfor man ikke benytter netværksanbringelser i højere grad, end det er tilfældet (Ejrnæs & Monrad 2012:24). At vi netop er interesserede i de holdninger, som sagsbehandlerne har skal begrundes i, at sagsbehandlerne er frontlinjemedarbejdere og dem, der træffer beslutningerne om, og hvor, et barn skal anbringes - dog i mindre eller større grad i samarbejde med ledelsen. Vi afgrænser os til at undersøge én side af holdningsspektret nemlig holdningsbarrierer, hvorfor vi ikke ser på holdninger, der kan virke fremmende for brugen af netværksanbringelser.

Holdninger har altid et objekt og er rettet mod noget specifikt. Holdningsobjekter kan være abstrakte eller konkrete, ytringer eller handlinger, enkeltpersoner eller grupper etc. (Olsen 2008:21). Vi er i relation til denne undersøgelse interesserede i at undersøge sagsbehandlerne holdninger til følgende holdningsobjekter: 1) det udsatte barn, 2) barnets familie (barnets mor, far og søskende som bor i husstanden), 3) familiens netværk (i denne kontekst biologiske som ikke biologiske familiemedlemmer) samt 4) netværksanbringelser generelt.³ Fokus i undersøgelsen vil således være på de holdninger, som knytter sig til disse fire holdningsobjekter og de dertilhørende sociale problematikker. I selve analysen skelnes der ikke eksplicit mellem holdningsobjekterne, idet de i praksis ofte vil overlappe hinanden i en given holdning.

Valget af de ovenstående fire holdningsobjekter skal begrundes i, at de må betragtes som centrale i forhold til at analysere forskellige holdningsbarrierer for brugen af netværksanbringelse. De er væsentlige, fordi de omhandler det sociale problem eller de sociale problemer omkring det udsatte barn, herunder barnet og familiens problemer, behov, ressourcer m.m., som samtidig er centrale elementer for valg af anbringelsestype. Da specialets fokus er rettet mod anbringelser i netværket, er det ligeledes interessant at undersøge sagsbehandlerne holdninger til netværket samt til en mulig social indsats; selve netværksanbringelsen. Valget af de fire objekter kan ligeledes begrundes i den eksisterende forskning omkring sagsbehandleres holdninger til netværksanbringelser. Her peges fx på tanker om social arv, som kan forklares med en bestemt holdning rettet mod både familie og netværk som holdningsobjekter.

³ Når vi fremadrettet benævner holdninger henvises til holdninger til de fire holdningsobjekter

Anden halvdel af problemformuleringen fokuserer på at søge at forklare holdningerne ved teoretisk at identificere nogle underliggende mekanismer, her forstået som faktorer, processer og strukturer som skaber effekter eller virkninger og i denne kontekst fremmer givne holdninger (Ejrnæs & Guldager 2008:65). Denne del af undersøgelsen søger således med et forklarende sigte at forstå, hvilke bagvedliggende mekanismer holdningsbarriererne kan være et udtryk for. Et fokus på mekanismerne bag holdningerne kan ligeledes være relevant, såfremt man ønsker at ændre holdningsbarriererne med det formål at øge brugen af netværksanbringelser.

Holdningsbegrebet

I relation til denne undersøgelse skal holdninger forstås som en form for disposition eller tilbøjelighed, som er indlært gennem livet, og som gør, at man opfatter et fænomen på en bestemt måde og derfor er tilbøjelig til at tænke, føle og handle på bestemte måder (Ejrnæs & Monrad 2012:24). Holdninger kan bl.a. være formet af ideologier, erfaring, værdier, tankemønstre, fordomme og viden. Holdninger kan på den måde ses som beslægtet med Pierre Bourdieus begreb habitus (Ejrnæs & Monrad 2012:25). Ifølge Bourdieu er habitus internaliseringen af det sociale i individet. Det er et bestemt sæt af kropsliggjorte dispositioner, der udmønter sig i handlemønstre og valg, og som sætter mennesker i stand til at handle og agere i overensstemmelse med den situation, de befinder sig i (Bourdieu & Wacquant 1996:118f.). Habitus er et produkt af menneskers erfaring og dermed historie og er således en fortid, der lever videre i nutiden og søger at eviggøre sig i fremtiden ved at aktualisere sig i praksisser (Bourdieu 2007:94). I Bourdieus optik kan de generelle retningslinjer indfældet i habitus godt kobles med mere bevidste overvejelser i menneskelig væren (Bourdieu & Wacquant 1996:117). Når der refereres til sagsbehandlernes holdninger, henvises såvel til de bevidste som de mere ubevidste holdninger, som der i denne undersøgelse dog ikke vil blive skelnet mellem. Vi er opmærksomme på, at såvel de bevidste som de mere ubevidste holdninger spiller ind på sagsbehandlernes "overordnede" holdninger til de fire holdningsobjekter.

Den enkeltes forestillinger om verden og virkeligheden har betydning for, hvordan den enkelte handler, hvorfor holdninger kan betragtes som en slags handleparathed (Bourdieu & Wacquant 1996). En række empiriske undersøgelser peger på, at der er en moderat sammenhæng mellem holdning og handling (Hill 1981). Holdning og handling kan i forlængelse heraf ikke betragtes som havende en én-til-én sammenhæng, idet sammenhængen er afhængig af en række omkringliggende faktorer. Den samme holdning hos mennesker kan derfor lede til forskellige handlinger. Dertil kommer, at retningen nogle gange kan være den omvendte; at en holdning skabes ud fra en handling (Katzenelson 1994:155,167ff.). Derfor vil denne holdningsundersøgelse kun kunne afdække en handletendens.

Netværksanbringelser

En netværksanbringelse er ifølge loven en anbringelse, hvor barnet er anbragt inden for familien eller i barnets øvrige netværk. Der behøver derfor ikke være tale om et biologisk familiemedlem; det er relationen til barnet, som er afgørende for, om familien kan godkendes som netværksplejefamilie (SEL §142 stk. 2). I relation til nærværende undersøgelse har vi valgt at begrænse os til at undersøge netværksanbringelser inden for slægten, som i vores definition også udgør ikke-biologiske medlemmer af slægten eksempelvis en stedfar, som moderen tidligere har dannet par med. Dermed har vi afgrænset os fra netværk, der er af mere professionel karakter såsom en skolelærer eller fodboldtræner. Denne differentiering er valgt, da det tænkes at være meget forskellige problematikker og faktorer, der gør sig gældende for disse to typer af netværksanbringelser. Ved at definere slægt bredt mener vi at kunne indfange de fleste netværksanbringelser, hvilket er i tråd med undersøgelser fra Det Nationale Forskningscenter for Velfærd (SFI), der ved brug af lignende differentiering når frem til en rest på kun 11% (Knudsen 2009:31f). Når der i de nordiske lande er tale om en netværksanbringelse, drejer det sig desuden oftest om en anbringelse i barnets egen familie, og både dansk og international forskning beskæftiger sig overvejende med slægtsanbringelser (Mehlbye et al. 2011:8). At begrebet netværksanbringelser er valgt frem for slægtsanbringelser skal begrundes i, at betegnelsen bruges i lovgivningen såvel som i praksis.

Kapital 2 - Videnskabsteoretiske overvejelser

Det blik man som forsker anskuer et undersøgelsesfelt med vil altid have konsekvenser, for det man ser, hvorfor det er centralt at være opmærksom på, hvilket syn man som forsker har på samfundet, på viden og på det undersøgte genstandsfelt. Denne undersøgelse vil søge at finde forklaringer på, hvorfor man ikke bruger netværksanbringelser i højere grad i Danmark; med udgangspunkt i sagsbehandlernes holdninger som mulig barriere. Den kritiske realisme er særdeles anvendelig, når man ønsker at forklare og finde årsager til hændelser og sociale fænomener, hvorfor vi bl.a. er inspireret af denne tilgang. I tilgangen til og udarbejdelse af empirien er der fundet inspiration fra den filosofiske hermeneutik, da vores fordomme og forståelser har spillet en væsentlig rolle for tilgangen til undersøgelsesfeltet. I relation til nærværende undersøgelse ønsker vi ikke at lægge os fast på en bestemt videnskabsteoretisk position, men har i stedet ladet os inspirere af dels den kritiske realisme, dels den filosofiske hermeneutik. Dette afsnit vil argumentere for og forklare, hvilken rolle de to videnskabsteoretiske retninger har spillet for tilgangen til og udarbejdelsen af denne undersøgelse.

Der arbejdes i undersøgelsen, som i den kritiske realisme, med ideen om en relativistisk epistemologi, hvilket vil sige, at viden altid vil være socialt frembragt, og at erkendelsen om virkeligheden altid vil være begrebsligt formidlet (Buch-Hansen & Nielsen 2005:34; Andersen 2007:15). Det er ifølge den kritiske realisme muligt at opnå reel viden om den eksterne virkelighed, det indebærer dog ikke, at man derved ligger inde med sandheden. Ifølge den kritiske realisme vil teorier og forklaringer over tid erstatte de teorier, som hidtil blev set som korrekte, og viden er således historisk betinget og mulig at forbedre (Buch-Hansen & Nielsen 2005:33f.,81). I analysen af sagsbehandlernes holdningsbarrierer rettes opmærksomheden ligeledes på, at den viden vi finder bygger videre på en tidligere viden og dermed har en historisk og en social karakter. Hermed erkender vi, at der ikke findes sandhedsværdier uden for historisk tid (Buch-Hansen & Nielsen 2005:34). Samtidig arbejder vi ud fra, at det er muligt at forbedre eller supplere eksisterende viden om, hvorfor man ikke bruger netværksanbringelser i højere grad, og idet det er et relativt underbelyst område, er der i vores optik i høj grad behov for dette supplement.

I denne undersøgelse arbejdes der ud fra, at virkeligheden har en objektiv eksistens, og at der således findes et *noget* uafhængigt af vores viden om dette *noget* (Buch-Hansen & Nielsen 2005:33f.). Det har i denne undersøgelse været relevant at arbejde ud fra den kritiske realismes stratificerede ontologibegreb, som baserer sig på, at der eksisterer tre ontologiske domæner; det *empiriske domæne* (vores erfaringer og observationer), det *faktiske domæne* (de fænomener og begivenheder, som eksisterer, uanset om de erfarede eller ej) samt det *virkelige domæne* (de ikke direkte observerbare strukturer og mekanismer, som under visse omstændigheder understøtter og forårsager fænomener inden for det faktiske domæne) (Buch-Hansen & Nielsen 2005:24). I denne undersøgelse vil det faktiske domæne bestå af de holdninger, som sagsbehandlerne har, der kan virke som barrierer for brugen af netværksanbringelse, uagtet om vi erfarer dem empirisk. Det empiriske domæne i denne undersøgelse udgøres

af egen indsamling af empiri og besvarer problemformuleringens første del: *Hvilke holdninger hos sagsbehandlerne kan virke som barrierer for brugen af netværksanbringelse?* Vi søger således ud fra det empiriske domæne at identificere holdninger, der kan virke som barrierer for brugen af netværksanbringelse. Undersøgelsen vil dog kun være i stand til at identificere holdninger i det omfang, de giver sig udslag i noget empirisk observerbart. Dermed kan der være holdninger, som reelt fungerer som barrierer i det faktiske domæne, men som vi ikke kan få indblik i, fx fordi de ikke er sprogliggjorte. Det virkelige domæne vil i denne undersøgelse komme i spil, når anden del i problemformuleringen forsøges besvaret: *Hvilke mekanismer kan forklare disse holdninger?* Vi vil med udgangspunkt i de empirisk identificerede holdninger søge at forklare, hvad disse er et udtryk for, dvs. fremanalysere hvilke ikke-observerbare sociale mekanismer, der kan producere de holdninger, som kan virke som barrierer for brugen af netværksanbringelser. Disse mekanismer vil i denne optik kunne fungere som generative mekanismer og derved placere sig i det virkelige domæne. Der vil dog altid være mange generative mekanismer på spil på flere forskellige niveauer, hvorfor undersøgelsen kun vil kunne belyse nogle af disse, og der vil antageligvis være mekanismer, som ikke ud fra vores empiri er identificerbare.

Den kritiske realisme indebærer ifølge dens grundlægger den engelske filosof Roy Bhaskar, i forhold til mere konstruktivistiske tilgange, et skifte fra epistemologi til ontologi, dvs. et skifte fra at fokusere på hvordan der kan opnås viden om verden til at se på verdens beskaffenhed. Inden for ontologien indebærer den kritiske realisme ligeledes et skifte fra et fokus på hændelser til mekanismer, og således rettes opmærksomheden mod det, der producerer hændelserne fremfor hændelserne i sig selv (Danermark et al. 1997:14). Dette er i tæt sammenhæng med undersøgelsens ærinde; nemlig at se på det der *producerer* holdningsbarriererne. Undersøgelsens formål er dog i ligeså høj grad at *identificere* sagsbehandlerne holdninger til de fire holdningsobjekter, som kan virke som barrierer for brugen af netværksanbringelse.

Den kritiske realisme søger at komme med en løsning på klassiske dualismer i videnskabeligt arbejde såsom objektivisme/subjektivism og tillader en ny integration af subjektivistiske og objektivistiske tilgange i social teori. I den kritiske realisme hævdes det, at sociale strukturer både er et produkt af og samtidig et medie for menneskelig handlen (Andersen 2007:12f.). I forlængelse heraf vil undersøgelsen både have øje for de subjektive og objektive dimensioner, som kan forklare holdningsbarriererne. Med objektive dimensioner menes i denne sammenhæng eksempelvis de organisatoriske og kontekstuelle rammer, som skitseres i kapitel 3.

Vi har således hentet inspiration fra den kritiske realisme i forhold til vores syn på epistemologi og ontologi; altså i vores tilgang til viden samt syn på verdens beskaffenhed. Derimod er vores metodologi; de teknikker vi bruger til at indsamle vores empiri, inspireret af den filosofiske hermeneutik.

Hermeneutikken argumenterer for, at al erkendelse er cirkulær og består af en form for evig vekselvirkning mellem del- og helhedsforståelse af det observerede – en *hermeneutisk cirkel*. Det er således sammenhængen mellem delen og helheden, der er meningsskabende (Højberg 2004:311ff.). Ifølge Hans-Georg Gadamer er det væsentligt at sætte sine fordomme på spil dvs. udfordre sin egen forforståelse af verden. Det er nemlig, når fordomme mødes og bliver brudt, at ny viden opstår. Gadamer formulerer det sådan, at det er, når flere ”forståelseshorisonter” mødes, at erkendelse finder sted. Dette fænomen benævnes horisontsammensmeltning (Højbjerg 2004:320ff.). Med inspiration fra den filosofiske hermeneutik vil vi i undersøgelsen gøre aktiv brug af vores fordomme og forforståelser baseret på et kendskab til arbejdet med udsatte børn. Kendskabet bygger dels på et forudgående litteraturstudie, og dels på at to fra specialegruppen er uddannede socialrådgivere og via uddannelsen har kendskab til anbringelsesområdet. Hertil kommer, at den ene har to års erfaring som myndighedssagsbehandler på børneområdet. Hvilken rolle den filosofiske hermeneutik har haft for vores tilgang til og udarbejdelse af empirien, samt hvilke forforståelser vi er gået i feltet med vil blive uddybet i metodeafsnittet i kapitel 4.

Vi anser ikke denne undersøgelse for at være normativ, idet vores ærinde i undersøgelsen ikke er at fælde en kritisk dom eller vurdering over sagsbehandlerne holdninger, og vores udgangspunkt er heller ikke, at netværksanbringelse er bedre end andre anbringelsestyper. Formålet med undersøgelsen er således ikke, at analysen skal fokusere på verden, som den ”bør” være. Med udgangspunkt i vores undren vil vi dog arbejde kritisk forstået på den måde, at vi vil kaste lys over de holdninger og antagelser om verden, vi møder hos sagsbehandlerne. I denne proces søger vi at have en kritisk tilgang til de til tider selvfølgelige og naturaliserede ”sandheder” om verden, som sagsbehandlerne vil ytre. I forlængelse af dette arbejder vi i tråd med den kritiske realisme og med vores fokus på generative mekanismer ud fra, at verden er andet og mere, end det vi ser.

Kapitel 3 - De kontekstuelle rammer

Med den erkendelse at holdningerne altid påvirkes af en given kontekst, vil vi i det følgende skitsere de objektive forhold og kontekstuelle rammer, holdningerne udspiller sig i. Afsnittet vil kort redegøre for konteksten for brugen af netværksanbringelse, herunder anbringelsesfrekvens og de typiske omstændigheder, der gør sig gældende i netværksanbringelsessager. Dernæst rettes blikket på de strukturelle betingelser for praksis i Danmark, herunder lovgivningsmæssige, organisatoriske og metodiske forhold. Denne del skal desuden bidrage til at give et generelt overblik over rammerne for praksis.

Konteksten for brugen af netværksanbringelser

Anbringelsesfrekvens

Tidligere var netværkspleje meget almindeligt i Skandinavien og i andre vestlige lande. Det var almindeligt, at børn voksede op hos deres bedsteforældre, og ofte var de sociale myndigheder slet ikke involveret i anbringelsen. Gennem 1970-1980'erne kom der en generel skepsis i de industrialiserede lande over for netværksanbringelse i takt med velfærdsstatens udvikling (Holtan 2002:12f.). Fra 1970-1980'erne skete der eksempelvis en halvering af slægtsanbringelse i Sverige. Fra at være 40-50% af de plejefamilieanbragte der var slægtsanbragte, faldt det til 20% i 1990 (Vinnerljung 1993). Vinnerljung peger på, at en af årsagerne hertil var professionaliseringen af anbringelsesområdet, der har betydet, at sagsbehandlere i højere grad har foretrukket professionelle omsorgspersoner frem for at involvere barnets slægt. Anbringelsesårsagerne har også ændret sig fra at være begrundet i sociale omstændigheder såsom boligmangel eller manglende økonomiske midler til at omfatte mere psykosociale problemstillinger hos forældrene og barnet (Vinnerljung 1993).

I 1990'erne bredte der sig et mere kritisk syn på en del af velfærdsstatens ordninger, og synet på frivillige organisationer, selvhjælpsgrupper og privat bistand blev opvurderet. (Holtan 2002:41) Fra 1990'erne begyndte der således også at ske en ændring i forhold til brug af slægtsanbringelse i de vestlige lande (Vinnerljung 1993). Op gennem 1990'erne blev der i lovgivningen i mange vestlige lande sat fokus på brugen af slægtsanbringelse, og antallet af børn anbragt i slægtspleje internationalt er steget markant de sidste 15-20 år (Winokur et al. 2009:9f.). Den samme tendens har imidlertid ikke i samme grad gjort sig gældende i Danmark, hvor stigningen i antallet af netværksanbringelser har været relativ beskeden, dog med en stigning i 2009 på 1% point. I 2011 udgjorde netværksanbringelse 6% af alle anbringelser, hvor de 3 % er anbringelser inden for slægten (Ankestyrelsen 2012).

Slægtsplejefamilien

Megen forskning, dansk som internationalt, peger på, at slægtsplejeforældre oftere er enlige, har et lavere uddannelsesniveau, mindre hyppigt er i ordinær beskæftigelse og har en lavere husstandsindkomst end ordinære plejefamilier (Holtan & Thørnblad 2009;Knudsen 2009;Farmer & Moyers 2008;Cuddeback 2004;Erhle & Geen 2002). SFI's komparative undersøgelse fra 2009 baseret på spørgeskemaoplysninger fra 424 slægtsplejeforældre og ordinære plejeforældre finder, at slægtsplejeforældrene oftere er arbejdere, efterlønnere, førtidspensionister eller folkepensionister og har som følge af dette gennemsnitligt en lavere husstandsindkomst end ordinære plejefamilier. Undersøgelsen konkluderer således, at slægtsplejeforældrene har færre materielle-, uddannelses- og erfaringsmæssige ressourcer at trække på i forhold til de traditionelle plejeforældre (Knudsen 2009:13,56ff.).

Barnet og anbringelsesårsager

SFI's komparative undersøgelse fra 2009 af slægts- og traditionel familiepleje viser, at plejebørnene som oftest kommer fra hjem med en betydelig problemophobning. Anbringelsesårsagerne skyldes for begge plejeanbringelsesformer ofte forældrenes misbrug, psykisk sygdom eller død. Undersøgelsen viser imidlertid, at der er en lavere problemophobning i familierne til slægtsanbragte børn (Knudsen 2009:49). I tråd med SFI's forløbsundersøgelse fra 2008 af anbragte børn fra årgang 1995, viser undersøgelsen, at slægtspleje anvendes mindre hyppigt, hvis barnet kommer fra hjem med vold og alvorlig konflikt mellem forældrene, eller hvis det har været udsat for grov mishandling eller grove omsorgssvigt (Egelund et al. 2008:265;Knudsen 2009:40). SFI's forløbsundersøgelse viser i tillæg hertil, at slægtsplejebørn hyppigt er anbragt pga. forældrenes afvigende adfærd, og i tråd med SFI's komparative undersøgelse, at slægtsanbringelse anvendes signifikant hyppigere, når der er tale om børn, hvis forældre er fraværende pga. sygdom eller død (Egelund et al. 2008:265;Knudsen 2009:40).

SFI's komparative undersøgelse peger på, at plejebørn generelt har en større forekomst af psykosociale problemer end børnebefolkningen generelt. Undersøgelsen konkluderer overordnet, at en slægtsanbringelse sjældnere kommer på tale i forhold til en ordinær familiepleje til børn, der har store belastninger i form af adfærdsproblemer, udviklingshæmning og psykiske problemer, eller hvis de kommer fra hjem med store problembelastninger (Knudsen 2009:49).

Strukturelle betingelser i praksis

Overordnede lovgivningsmæssige rammer

I det følgende skitseres den organisatoriske og lovgivningsmæssige ramme for udøvelsen og udmøntningen af det sociale arbejde på børne- og ungeområdet.

De danske kommuner har selvstyre inden for en fastlagt lovgivningsmæssig og økonomisk ramme fastsat af staten. Den enkelte kommunalbestyrelse har det fulde myndigheds-, finansierings- og forsyningsansvar i forhold til borgerne (Finansministeriet 2009:5ff.). Børneområdet administreres overvejende efter Lov om Social Service (Serviceloven), der overordnet har til formål at forebygge og afhjælpe sociale problemer (SEL kap. 1). Serviceloven er en rammelov, der sætter de overordnede rammer for, hvilke serviceydelser og tilbud kommunalbestyrelsen er forpligtet til at yde. Serviceloven er imidlertid en meget fleksibel lov, som stiller meget få krav til, hvilken konkret type af hjælp, der skal ydes i hvilke situationer, og der er samtidig frihedsgrader med hensyn til socialfaglige metoder og organisering. Der er ikke i Serviceloven fastsat objektive minimum eller maksimum standarder om hjælpens niveau og omfang, hvorfor den giver de enkelte kommuner rig mulighed for at prioritere i indsatsen og trække grænser for, hvilke ydelser den enkelte kan få. Inden for Servicelovens rammer kan kommunalbestyrelsen således fastsætte serviceniveauet for den lokale udmøntning og herunder beskrive retningslinjer for mål, midler og standarder (SEL §138;Finansministeriet 2009:23ff.).

Servicelovens rammer på børneområdet

Lovgivningen vedrørende udsatte børn og unge findes i Servicelovens kapitel 11. Målgruppen er børn og unge mellem 0-22 år med behov for særlig støtte (Finansministeriet 2009:14,23).

Hvis det antages, at et barn har behov for særlig støtte, skal socialforvaltningen udarbejde en børnefaglig undersøgelse (en §50 undersøgelse) inden for 4 måneder. Undersøgelsen skal afdække ressourcer og problemer hos barnet, dets familie og netværk og skal resultere i en begrundet stillingtagen til, om der er grundlag for at iværksætte foranstaltninger og i givet fald hvilke (SEL §50).

Foranstaltningerne omfatter forebyggende, familierelaterede samt anbringende foranstaltninger (SEL §52). De forebyggende foranstaltninger kan eksempelvis være en kontaktperson eller en aflastningsfamilie til barnet, de familierelaterede foranstaltninger kan bl.a. være en støtteperson til forældrene eller familiebehandling, og de anbringende foranstaltninger omfatter anbringelse i en plejefamilie (herunder i netværkspleje), på eget værelse, på et socialpædagogisk opholdssted eller på en døgninstitution (for uddybning af anbringelsestyper: Se bilag 2).

Det er fremhævet, at børn skal tilbydes et trygt omsorgsmiljø med nære og stabile voksenrelationer, hvorfor socialforvaltningen altid skal overveje, om en anbringelse i en plejefamilie vil være mest hensigtsmæssigt for barnet (SEL §68 b, stk. 2).

Rammerne for netværksanbringelse

Ifølge Serviceloven skal der ske en systematisk inddragelse af familie og netværk, når et barn har vanskeligheder (SEL §47). Siden 2006 er der med anbringelsesreformen - som tidligere nævnt - kommet et øget fokus på, at kommunerne skal udnytte ressourcerne i barnets og familiens netværk og undersøge muligheden for netværksanbringelse for et barn, der skal anbringes (Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier 2011 pkt. 474;Mehlbye et al. 2011:18).

Der gælder andre godkendelses- og godtgørelsesregler for netværksplejefamilier end for almene plejefamilier. En netværksplejefamilie skal udelukkende godkendes til det respektive barn, og det er således ikke væsentligt, om familien i øvrigt ville kunne godkendes som generel plejefamilie. Det er relationen til barnet, som er afgørende for godkendelsen (Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier 2011).

En netværksplejefamilie modtager ikke vederlag (løn) for at have et barn i pleje på samme måde, som det gælder for en plejefamilie, men netværksplejefamilien får i stedet dækket de omkostninger, der er forbundet med at have et barn boende. Denne bestemmelse begrundes med, at plejebarnet i højere grad skal have en følelse af, at plejefamilien har påtaget sig opgaven pga. tilknytningen og ikke af økonomiske grunde (Servicestyrelsen 2011:160).

Kommunale rammer for arbejdet

Den organisatoriske opdeling omkring opgaverne på børneområdet er som oftest baseret på kompetencer og ansvarsområder. Der vil typisk være en familieafdeling, der tager sig af udarbejdelsen af §50-undersøgelser, foranstaltninger og tilsyn med barnet, mens rekruttering, godkendelse og tilsyn med familieplejerne samt uddannelse af disse er placeret i en familieplejeafdeling eller hos familieplejekonsulenter (Mehlbye et al. 2011:7,19). Nogle kommuner har valgt at specialisere sig yderligere ved at have et modtagerteam (der står for at modtage underretninger og vurdere, om der skal igangsættes en §50-undersøgelse), en undersøgelsesgruppe, en foranstaltningsgruppe og en anbringelsesgruppe, mens sagsbehandlere i andre kommuner sidder med alle opgaver omkring barnet og familien. I forhold til netværksanbringelse har nogle få kommuner, herunder Københavns Kommune ansat netværkskonsulenter, som udelukkende skal varetage opgaverne omkring netværksanbringelser (Mehlbye et al. 2011:19).

Mange kommuner har oprettet et visitationsudvalg med bl.a. repræsentanter fra ledelsen, som står for at bevilge foranstaltningerne. I hovedreglen har sagsbehandlerne således ikke den fulde beslutningskompetence i forhold til en anbringelsesforanstaltning, idet udvalget skal godkende sagsbehandlernes indstilling til en anbringelsestype (Paulsen 2010).

Hvilke metoder der udover de lovpligtige (§ 50 undersøgelsen) anvendes i sagsarbejdet i kommunerne kan også være meget forskelligt. I udredningen af et barns forhold anvendes i en række kommuner den systematiske udrednings- og analysemodel (ICS-modellen), hvor der ses på samspillet mellem barnets behov, forældrenes evne til at imødekomme disse og den sociale sammenhæng barn og forældre indgår i. I nogle kommuner anvendes familierådslagningsmodellen hvor barn, forældre og netværk samles for at drøfte, om der er ressourcer i familien, der kan afhjælpe de aktuelle problemer (Mehlbye et al. 2011:7f.). Andre kommuner bruger systematisk netværksmøder, hvor man samler netværket, familien og professionelle, som metode til afdækning af netværkets ressourcer (Mehlbye et al. 2011:11). Mange kommuner har omvendt ikke tradition for at anvende hverken familierådslagning eller netværksmøder.

Kapitel 4 - Metodiske overvejelser

Undersøgelsens empiri består af selvstændigt indsamlet empiri i form af to fokusgruppeinterviews samt 12 individuelle interviews. Nedenfor vil forhold som valg, indsamling og anvendelse af empiri samt de dertil relaterede metodiske overvejelser blive gennemgået. Til såvel fokusgruppeinterviewene som de individuelle interviews er der anvendt en vignette, som er en slags case, der i vores undersøgelse omhandler en anbringelsessituation, hvor informanterne spørges til, hvilken form for anbringelse, der bør iværksættes og hvorfor. Vignetten vil ligeledes blive præsenteret nedenfor.

Det empiriske genstandsfelt

Valg og anvendelse af kvalitativ metode

Vores anvendelse og valg af kvalitative interviews skal begrundes i, at metoden netop er nyttig, når man søger at afdække et sensitivt og komplekst felt, hvor informanternes (sagsbehandlernes) meningsdannelser, holdninger og forståelser er centrale. Formålet med brugen af et kvalitativt forskningsinterview er at beskrive og forstå de centrale temaer, som de interviewede oplever (Kvale 1997:40f.,76). Dette ligger i god tråd med denne undersøgelses formål, som er at opnå viden om sagsbehandlernes subjektive forståelser af og holdninger til barnet, familien, netværket samt netværksanbringelsen som anbringelsesform. Vi er således interesserede i at opnå en kvalitativ viden om sagsbehandlernes holdninger - at karakterisere disse - og er ikke interesserede i at kvantificere vores opnåede viden, det vil sige, at vi arbejder med ord og ikke med tal (Kvale 1997:43).

I et kvalitativt interview betragtes interviewerens som et vigtigt metodisk redskab, og vi er bevidste om, at vores data bliver et resultat af den unikke interaktion, vi har haft med de interviewede (Kvale 1997:278). I tråd med den filosofiske hermeneutik mener vi ikke, at det er muligt at undslippe eller sætte os uden for den hermeneutiske cirkel; vi som forskere vil altid være en del af det, vi forsøger at forstå og fortolke (Højbjerg 2004:321).

Begrundelse og valg af interviewform

Fokusgruppeinterviewene samt de individuelle interviews skal i dette speciale fungere somigestillemode former for empirisk data. Det vil sige, at de to interviewformer begge har til hensigt at besvare problemformuleringen, som omhandler, hvilke holdninger der er hos sagsbehandlernes, der kan virke som barrierer for brugen af netværksanbringelser, samt hvilke mekanismer der kan forklare disse holdninger. At vi har valgt at benytte begge typer af interviews skal begrundes i, at de to former kan bidrage med forskellig viden.

Fokusgruppeinterviews rummer muligheden for, at informanternes interaktion med hinanden kan skabe et rum for "tavs og taget for givet repertoire", idet informanterne af hinanden tvinges til at være diskursivt eksplicitte i

deres forhandlinger. Samtidig kan interaktionen mellem informanterne være med til at få belyst gruppens fortolkninger, interaktioner og normer (Halkier 2007:13ff.). Fokusgruppeinterviews er ligeledes et relevant metodisk redskab, da de skaber mulighed for, at informanterne kan diskutere og reflektere over vignetten sammen, hvilket giver mulighed for at få mange forskellige holdninger italesat på én gang. Ifølge Bente Halkier *"vil de forskellige deltageres sammenligninger af hinandens erfaringer og forståelser i gruppeprocesserne kunne producere viden om kompleksiteterne i betydningsdannelser og sociale praksisser, som er svære for forskeren at få frem i individuelle interviews eller semistrukturerede gruppeinterviews"* (Halkier 2007:16f.). Derved giver fokusgruppeinterviews mulighed for, at forskellige holdninger vil kunne bringes i spil og blive diskuteret og sammenlignet af deltagerne, og vi kan således få et indblik i kompleksiteten i sociale praksisser.

De individuelle interviews giver derimod mulighed for at spørge uddybende ind undervejs, dvs. at man kan få et mere dybdegående kendskab til den enkelte informants holdninger. Det individuelle interview stiller i højere grad skarpt på individets holdninger eller oplevelser af et fænomen og kan således give en viden om den enkelte sagsbehandlers holdninger, uden at vedkommende bliver påvirket af en gruppekontekst og af gruppemedlemmers udsagn. Det individuelle interview giver i forlængelse heraf interviewerens mulighed for at kunne kontrollere interviewet mere end i et fokusgruppeinterview, idet man kun sidder overfor én informant. Herudover kan man forestille sig, at nogle af informanterne kan føle sig mere trygge i et rum med færre personer.

Mens formålet med de individuelle interviews er at producere *"account about action"*, dvs. sagsbehandlernes beretning om handlinger og holdninger i deres daglige arbejde med anbringelser, har fokusgruppeinterviewet også til formål at skabe *"account in action"*, dvs. sagsbehandlernes udvekslende beretninger om og holdninger til, hvorfor de har det perspektiv på anbringelser, som de har (Halkier 2007:11f.). Selvom de to forskningsmetoder skal fungere som ligestillede former for empirisk grundlag, kan den viden vi finder derfor godt være forskellig.

Vignetten skal som tidligere anført benyttes til begge interviewformer. Vignetter er også egnede til fokusgrupper, fordi vignetten *"skaber en fælles kontekst for den efterfølgende diskussion og samtidig kan rumme nuancer, der både kan gøre diskussionerne mere levende og detaljeret og kan medvirke til, at diskussioner forbliver relevant for forskerens problemstilling og ikke bevæger sig ud på et sidespor"* (Ejrnæs & Monrad 2012:29). Samtidig kan vignetten skabe et bedre udgangspunkt for sammenlignelighed mellem informanterne.

Fokusgruppeinterviews

Det er forud for et fokusgruppeinterview vigtigt at gøre sig nogle tanker om, hvilken betydning sammensætningen samt antallet af informanter kan have. Målet for fokusgruppens størrelse var seks til otte informanter, idet styrken ved en sådan størrelse er, at der er tryghed nok i gruppen til at diskutere et ikke privat, men alligevel ideologisk og fagprofessionelt spørgsmål om anbringelser. Desuden kan gruppen styres uden for høj grad af indblanding, og uden at der opstår undergrupper, eller at nogen i gruppen bliver for dominerende, mens andre ikke kommer til orde (Halkier 2007:38f.).

Da det er relativt svært at få otte informanter til at møde op på en specifik dag, har det forud for interviewet ikke været muligt at sammensætte gruppen på en bestemt måde. Kriterierne har dog været, at alle informanterne skulle have samme faglige position i forvaltningen, da gruppen ikke skulle være for heterogen med risiko for konflikter eller at nogle holdninger ikke ville blive udtrykt. Samtidig har det været efterstræbt at finde informanter med forskellig erfaringsgrundlag og kommunaltilhørsforhold for at sikre, at gruppen ikke blev for homogen med risiko for manglende social udveksling (Halkier 2007:31ff.).

Litteraturen anbefaler generelt, at man finder informanter, som man ikke kender på forhånd. I vores tilfælde har det ikke været muligt, hvilket har betydet, at fokusgrupperne kom til at bestå af såvel bekendte som af informanter, ingen af os kendte på forhånd. Fordelen ved at kende informanterne kan i dette tilfælde være, at der skabes et mere trygt rum, og at informanterne føler sig mere forpligtede til at møde op (Halkier 2007:36f.).

I begge fokusgrupper var der informanter, som kendte hinanden på forhånd, bl.a. fordi de var fra samme arbejdsplads, mens andre ikke kendte andre i gruppen. Fordelen ved at gruppemedlemmerne ikke kender hinanden kan være, at der ikke udspiller sig en masse underliggende sociale relationer, som kan forplumre de indholdsmæssige mønstre. Derudover er informanterne nødsaget til at spørge hinanden meget eksplicit ind til, hvad der bliver sagt, fordi der ikke er noget, der tages for givet. Fordelen ved at informanterne kender hinanden er, at det er let for alle i gruppen at tage del i samtalen. Samtidig har de mulighed for at uddybe hinandens perspektiver på grund af fælles erfaring (Halkier 2007:33ff.) Det at have en blandet gruppe, hvor nogle kender hinanden, mens andre ikke gør, betyder at man som interviewer skal være ekstra opmærksom på, at alle føler sig trygge i gruppen, og at dem som kender en eller flere i gruppen ikke bliver for dominerende.

De individuelle interviews

De individuelle interviews giver som nævnt mulighed for at gå mere i dybden med den enkelte informants holdninger og forståelser. Det er dog vigtigt at være opmærksom på, at der for kvalitative forskningsinterviews gælder, at der er et asymmetrisk magtforhold mellem interviewer og den interviewede; det er ikke interviewpersonen, der sætter dagsordenen, men intervieweren der *”definerer situationen, indfører samtaleemnerne og styrer interviewforløbet ved hjælp af yderligere spørgsmål”* (Kvale 1997:131). I forbindelse med de individuelle interviews er det derfor vigtigt at tage højde for samspillet mellem informant og interviewer, da forholdet samt måden at spørge på kan have betydning for, hvordan informanten vælger at besvare spørgsmålet. Det er derfor centralt, at der fra start er en høj grad af tillid og tryghed, hvorfor vi af samme grund har valgt kun at deltage to personer fra specialegruppen ved de individuelle interviews. Den ene skulle fungere som hovedinterviewer, mens den anden skulle have det overordnede overblik og byde ind efter behov. Informanterne er rekrutterede gennem eget netværk eller gennem eget netværks netværk, hvilket kan være en yderligere fordel i forhold til at styrke trygheden i interviewsituationen.

Begrundelse for valg af vignet

Vi har valgt at anvende en vignet til såvel fokusgruppeinterviewene som de individuelle interviews. En vignet er en slags case, hvori der skildres realistiske beskrivelser af et fænomen; i denne kontekst en historie om en dreng, der skal anbringes.

Vignetter er en form for holdningsundersøgelse og bruges fordi, *”man er interesseret i respondenternes opfattelser og vurderinger af det beskrevne fænomen, eller fordi man er interesseret i, hvad respondenterne mener, at der bør gøres i forhold til det beskrevne fænomen”* (Ejrnæs & Monrad 2012:13). Brugen af en vignet er således et yderst relevant redskab til at afdække sagsbehandlernes holdninger til barnet, familien, netværket og netværksanbringelsen, som bevidst såvel som mere ubevidst kan stå i vejen for brugen af netværksanbringelser. Vi mener, at vi ved brug af en vignet kan indfange flere holdningsbarrierer end ved direkte spørgsmål til sagsbehandlerne om deres holdninger til netværksanbringelse, idet vi på denne måde ligeledes kan få afdækket holdninger, som mere ubevidst kan virke som barrierer.

Fordelen ved at benytte en vignet er, at informanterne fra starten vil få præciseret det, de skal tage stilling til og dermed har en konkret og detaljeret kontekst, som de kan diskutere, reflektere og interviewes ud fra. En vignet kan i den sammenhæng kvalificere vores empiriindsamling, da informanterne bedre har mulighed for at forestille sig en anbringelsessituation, som de herved kan tage stilling til. Det undgås ligeledes, at informanterne fokuserer på områder, som ikke har undersøgelsens interesse (Ejrnæs & Monrad 2012:13f.). Det kan hertil være vanskeligt for nogle at ytre en holdning løsrevet fra en social kontekst, og vignetmetoden giver mulighed for at tage højde for,

at menneskelige holdninger kan være afhængige af den konkrete sociale situation, de involverede aktører, motiver etc. Vignetten kan samtidig give nogle mere nuancerede svar, end hvis svarene knyttede sig til mere generelle og abstrakte problemstillinger (Ejrnæs & Monrad 2012:19f.). Det at informanterne tager stilling til den samme kontekst forøger samtidig sammenligneligheden af informanternes svar (Ejrnæs & Monrad 2012:13f.). Brugen af en vignette kan tillige virke engagerende, idet man via realistiske beskrivelser i vignetten kan forøge genkendeligheden for de interviewede i forhold til fx deres daglige arbejde. Idéen er, at man herved kan komme tættere på de vurderinger, de interviewede gør sig i deres dagligdag (Ejrnæs & Monrad 2012:20). Ved at have en konkret situation, som de interviewede skal tage stilling til, sikres det samtidig at de informanter, som ikke har så meget erfaring med anbringelser, herunder netværksanbringelser, har en bedre forudsætning for at deltage i diskussionen, reflektere over og besvare spørgsmålene (Ejrnæs & Monrad 2012:57).

Vi har valgt at benytte en vertikal vignette, hvor man kun benytter én version af hver vignette, modsat en horisontal vignette hvis indhold varieres på tværs af vignetterne (Ejrnæs & Monrad 2012:102). Den vertikale vignette er ofte længere og mere velbeskrevet, hvilket gør den mere autentisk og konteksten mere præciseret. Formålet med den vertikale vignette er at undersøge, hvordan forskellige personer reagerer på samme situation, hvilket i vores undersøgelse har den fordel, at vi kan få en række forskellige holdninger til samme situation i spil (Ejrnæs & Monrad 2012:107ff.). Vi har udarbejdet en skreven vignette, som informanterne selv skal læse.

Vignetten

I konstruktionen af vignetten (se bilag 3) er det vigtigt at sikre, at den rummer en beskrivelse af den problemstilling, man som forsker ønsker at få belyst samt en beskrivelse af de forhold, som man forventer, at informanterne skal tage stilling til eller vil lægge vægt på i deres vurdering (Ejrnæs & Monrad 2012:39). Vi har derfor valgt, at vignetten skal omhandle en anbringelsessituation, hvor informanterne spørges til, hvilken form for anbringelse, der bør iværksættes og hvorfor (for uddybning af anbringelsestyper: Se bilag 2). Med den opstillede kontekst er det hensigten at få informanternes holdninger i spil via diskussioner og refleksioner omkring casen.

I tråd med den filosofiske hermeneutik har vi konstrueret vignetten på baggrund af vores fordomme og forforståelser baseret på et forudgående kendskab til området. Dette kendskab har øget muligheden for at konstruere en vignette, som både fremstår realistisk og autentisk for informanterne (Ejrnæs & Monrad 2012:60). Vores fordomme og forforståelser har ligeledes gjort, at vi gik i feltet med nogle hypoteser om, hvorfor man som sagsbehandler ikke benytter netværksanbringelser i højere grad. Hypoteserne drejer sig om nogle bestemte holdninger hos sagsbehandlerne såsom 1) opretholdelse af den negative sociale arv, 2) børn har brug for behandling, 3) børn har brug for professionalitet samt 4) bestemte standarder til hvad en familie skal kunne byde på fx i forhold til uddannelsesbaggrund og arbejdstilknytning. Det var derfor centralt, at vignetten kunne rumme muligheden for, at alle fire hypoteser kunne komme i spil.

Vignetten skulle overordnet indeholde oplysninger omkring barnets alder, anbringelsesgrundlag (herunder barnet og familiens problemer) samt oplysninger om netværket. Disse elementer skulle inddrages, så vi så vidt som muligt kunne få sagsbehandlernes holdninger til de fire holdningsobjekter i spil. I udarbejdelsesprocessen har vi testet vignetten på tre sagsbehandlere, som arbejder på børneområdet og redigeret indholdet på baggrund af deres forskellige kommentarer og kritikpunkter. Dette med henblik på at gøre casen så realistisk og autentisk som mulig, således at informanterne kunne relatere sig til den (Ejrnæs & Monrad 2012:32,56,60f.).

Da vi ikke ønsker, at informanterne skal diskutere, om der er grundlag for en anbringelse, er det vigtigt, at anbringelsesgrundlaget er på plads. Af samme grund har vi valgt, at forældrene ikke ønsker at samarbejde omkring forebyggende foranstaltninger, og at såvel drengen (Mads) som hans forældre er indstillede på en anbringelse uden for hjemmet. For at gøre sagen så enkel som mulig er Mads enebarn, og kommunen har ikke på forhånd haft kendskab til familien.

Vi har ønsket at lave en "standard anbringelsessag", som ikke er for ekstrem, men samtidig har en så alvorlig karakter, at den lægger klart op til en anbringelse. Mads og hans forældre har derfor en grad af problemer, som er "almindelige" inden for socialt arbejde med udsatte børn. For at gøre sagen mere kompleks og dermed danne grundlag for gode diskussioner og overvejelser har både Mads og hans forældre problemer knyttet til sig. Mads' forældre har misbrugsproblemer, faderen er voldelig, og ingen af forældrene viser forståelse for Mads' behov og situation. I forhold til Mads' problemer har han trukket sig fra kammeratgruppen, udviser vrede, fx har han været i konflikt med elever og en lærer på skolen. Han skærer desuden i sig selv og har givet udtryk for, at han er træt af at leve. At Mads skærer i sig selv og er træt af at leve kunne lægge op til, at han vurderes til at have et behandlingsbehov. Vi har bevidst ikke valgt at give ham for omfattende problemer såsom alvorlig kriminell adfærd, misbrug eller tunge psykiatriske problemstillinger, da der herved kunne være risiko for, at plejefamilie- og netværksanbringelse på forhånd ville blive udelukket. Mads er 12 år gammel, fordi han med denne alder både kan blive betragtet som barn og ung, og sagen lægger samtidig op til, at han kan anbringes i flere forskellige anbringelsesformer.

I konstruktionen af vignetten har det været centralt, at den rummer mulighed for, at Mads kan anbringes i netværket, hvorfor netværket er inddraget i vignetten. Mads opsøger derfor både sin farmor og farfar og morbroder og dennes kæreste, når han pjækker fra skole, eller når han har brug for at komme væk hjemmefra.

Det er interessant at få afdækket, om det kan have en betydning for informanterne, at Mads' far er voldelig og misbruger for valg af bedsteforældre som plejeforældre. Med andre ord er det interessant at få belyst, om informanterne drager kausale slutninger omkring, at forældrenes sociale problemer skyldes en negativ social arv. I så fald er det væsentligt at få afdækket, om denne forståelse om social arv udelukker at indtænke

bedsteforældrene som mulige netværksplejeforældre. Samtidig har vi beskrevet, at Mads' far er førtidspensionist efter en arbejdsskade, som samtidig kunne lægge op til, at hans problemer er eskaleret grundet ydre omstændigheder.

Vi har i forhold til morbroderen og dennes kæreste skrevet, at de altid er hjemme og ikke yderligere uddybet dette. Det interessante her er, hvorvidt eller hvordan informanterne selv udfylder det tomme rum i teksten, herunder om de drager konklusioner omkring, at både morbroder og kæreste er arbejdsløse og ligeså "dårlige" som Mads' mor, og måske af denne grund på forhånd udelukker dem som en mulig netværksplejefamilie. Det er desuden interessant, om det at morbror er arbejdsløs kan betyde, at sagsbehandlerne ikke finder morbror og dennes kæreste egnede som netværksplejefamilie (Ejrnæs & Monrad 2012:73f.).

Vi er opmærksomme på, at vignetten indeholder mange stereotyper, såsom at Mads' far er førtidspensioneret håndværker og moderen social- og sundhedshjælper. Fordelen er, at hændelsesforløbet kan fremstå genkendeligt og realistisk for mange af informanterne. En ulempe kan samtidig være, at personer for nogle informanter kan fremstå karikerede eller unuancerede (Ejrnæs & Monrad 2012:50f.).

Det har ikke været vores hensigt at lave en fyldestgørende beskrivelse af Mads og hans families forhold, da dette kunne lede informanterne i bestemte og oplagte retninger i forhold til valg af anbringelsessted. Informanterne får derfor i relation til deres daglige arbejde i praksis meget få informationer om Mads og hans familie. Manglende oplysninger i casen kan imidlertid give anledning til nogle interessante refleksioner, hvor informanterne selv skal rationalisere sig frem til manglende detaljer og være med til at tilskrive casen mening (Ejrnæs & Monrad 2012:41).

I tråd med hermeneutikken er vi opmærksomme på, at informanterne kan fortolke vignetten meget forskelligt, da de altid vil bringe deres egen baggrund og forforståelser ind i læsningen af teksten. I relation til den hermeneutiske cirkel forholder læseren sig til enkeltords betydning og fortolker samtidig betydningshelheden i en tekst ved at forbinde dele af teksten til et sammenhængende hele. Tekster er således ikke en statisk meningshelhed, der blot kan overføres til modtageren, tekstens mening er snarere noget, som først aktualiseres eller fremkommer i læsningen (Ejrnæs & Monrad 2012:73ff.).

For at øge præcisionen og mindske betydningsvidden har vi prøvet at undlade at bruge uklare ord og uklare formuleringer og har været opmærksom på ikke at lave unødvendige kontekstbeskrivelser. Dertil kommer, at den kvalitative metode giver mulighed for at interviewer kan spørge ind til læsningen af vignetten, ligesåvel som informanterne har mulighed for at stille opklarende spørgsmål til teksten. Vignetten om Mads giver med fraværet af detaljerede informationer dog mulighed for forskellige meningsdannelser, hvilket er interessant i forhold til vores problemstilling. Informanternes udfyldelse af hullerne i teksten kan nemlig give et indblik i deres

forforståelser, fordomme og forudantagelser eksempelvis i forhold til Mads' netværk, som bevidst ikke er beskrevet i detaljer (Ejrnæs & Monrad 2012:73ff.).

Overvejelser omkring introduktion til interviewet samt interviewguide

For at sikre et godt udgangspunkt for interviewene har vi udarbejdet en introduktion til begge interviewformer med afsæt i alle ovenstående overvejelser (Halkier 2007:55f.) (Interviewguide og introduktion til interviewet: Se bilag 4 & 5).

Interviewguiden er blevet struktureret således, at spørgsmål til vignetten skal fylde $\frac{3}{4}$ af interviewet, mens den sidste del af interviewet skal omhandle mere generelle spørgsmål til anbringelser - herunder netværksanbringelser. Guiden er opdelt i fire temaer; første tema omhandler spørgsmål til vignetten, mens andet tema indeholder nogle generelle spørgsmål til anbringelsesområdet. Tredje og fjerde tema omhandler direkte spørgsmål til netværksanbringelser samt en afsluttende evaluering af interviewet.

Da vi har valgt at benytte os af to forskellige interviewmetoder, har det været nødvendigt at udforme to forskellige introduktioner til interviewet samt to forskellige interviewguides. I forbindelse med fokusgruppeinterviewene har vi valgt, at interviewet hverken skal gennemføres løst med meget få spørgsmål eller stramt med mange og specifikke spørgsmål, men derimod som en blanding – også kaldet tragtmodellen (Halkier 2007:45). I udarbejdelsen af interviewguiden til de individuelle interviews er der taget udgangspunkt i "den halvstrukturerede interviewform". Det halvstrukturerede interview er en mellemposition, som hverken baserer sig helt på intuition eller fast struktur. Det betyder, at interviewet kommer omkring nogle - i interviewguiden – fastlagte emner samtidig med, at der også tillades en vis spontanitet i interviewsituationen (Kvale 1997:129,134). Da de to fokusgruppeinterviews blev afholdt inden de individuelle interviews, valgte vi at bygge videre på den interviewguide, som var lavet til fokusgruppen. Dog blev der udarbejdet en del flere spørgsmål til de individuelle interviews, da interaktionen naturligvis er en anden under disse.

Forud for interviewene har vi valgt kun at orientere informanterne om, at vores undersøgelse omhandler de forståelser, holdninger og tanker, de som sagsbehandlere gør sig, når de skal anbringe et barn uden for hjemmet, og de har derfor ikke forud for interviewet haft kendskab til undersøgelsens egentlige fokus på netværksanbringelser. I den første del af interviewet har vi tillige ikke ønsket at stille direkte spørgsmål til netværksanbringelser, med mindre de selv er kommet ind på det i forbindelse med vignetten. Dette da vi ikke har villet spore dem i en bestemt retning fra starten, men har været interesserede i deres umiddelbare tanker og vurderinger. Opmærksomheden har således været rettet mod deres argumentationer og begrundelser i spørgsmålet om relevante anbringelsessteder. Først senere i interviewet er de blevet spurgt mere eksplicit ind til netværksanbringelser, hvilket skal begrundes i, at vi ikke blot ønsker at analysere og udlede konklusioner af noget,

som ikke er blevet italesat af informanterne selv. Det har i relation hertil været væsentligt at give informanterne mulighed for at sætte ord på deres tanker om netværksanbringelser. Sidst i interviewet er informanterne blevet orienteret om undersøgelsens egentlige fokus og har dermed fået mulighed for at uddybe deres synspunkter omkring emnet.

I forhold til denne fremgangsmåde er det relevant at knytte et par ord om det etiske aspekt i dette. En interviewundersøgelse er et moralsk foretagende på den måde, at den personlige interaktion i interviewet påvirker den interviewede, og den viden der produceres påvirker vores forståelse af menneskets situation (Kvale 1997:115). Inden interviewene har vi således gjort os nogle overvejelser omkring ikke at fortælle informanterne om emnet på forhånd, idet det påvirker den interviewede og interviewsituationen. Vi ser ikke denne fremgangsmåde i strid med informanternes ve og vel, idet ærindet i undersøgelsen ikke er at fælde en kritisk dom over sagsbehandlerne. Hertil kommer, at de bliver anonymiseret. Dermed opvejer fremgangsmådens videnskabelige fordele i vores øjne det faktum, at informanterne ikke er fuldt ud informerede om undersøgelsens formål på forhånd. Informanterne informeres desuden i slutningen af interviewet om undersøgelsens formål, hvorfor interviewet afsluttes med fuld åbenhed.

Antal interviews

Ifølge Steinar Kvale, skal man foretage så mange interviews, *“som det er nødvendigt for at finde ud af det, du har brug for at vide”* (Kvale 1997:108), og ifølge Halkier handler det om at få lavet så mange interviews, at de kriterier, man ønsker at få belyst, varierer tilstrækkeligt (Halkier 2002:40). Kvale advarer dog mod at ende med en så stor mængde datamateriale, at analysen og fortolkningen bliver overfladisk; det problem benævner han som *“the thousand page question”*. På den anden side anfører Kvale, at et vist omfang af materiale er nødvendigt for at opnå en tilstrækkelig variationsbredde i det materiale, der skal danne grundlag for analysen (Kvale 1997:108ff). Antallet af fokusgrupper og individuelle interviews er derfor blevet fastlagt ud fra et kriterium om, at materialet ikke måtte overskride det, vi analytisk kunne håndtere, samtidig med at det var bredt nok til, at det var muligt for os at besvare problemformuleringen. Vi valgte på den baggrund at lave to fokusgruppeinterviews samt 12 individuelle interviews.

Valg af informanter

Informanterne til fokusgruppeinterviewene samt de individuelle interviews er alle sagsbehandlere, der arbejder, eller som inden for det sidste år har arbejdet med udsatte børn og unge i kommunen. Informanterne er alle uddannede socialrådgivere foruden en enkelt, der er uddannet socialpædagog. De arbejder alle enten med udarbejdelse af §50-undersøgelser eller foranstaltninger efter Servicelovens §52. Andre udarbejder både undersøgelser og foretager foranstaltninger. En enkelt informant er ansat som socialfaglig koordinator. De i alt 25

informanter kommer fra 13 forskellige kommuner, der geografisk er placeret i henholdsvis Hovedstadsområdet, Nord- og Sydsjælland samt på Lolland-Falster. Informanterne har mellem ni måneders og 20 års erfaring på børneområdet. Vi har haft tre mandlige informanter, en i den ene fokusgruppe og to i de individuelle interviews, ellers har resten været kvindelige informanter.

Vi har i forbindelse med rekruttering af informanterne benyttet os af eget netværk og bedt dem, som kunne deltage om at finde yderligere informanter. Enten ved at tage dem med "under armen" til fokusgruppeinterviewet eller ved at få dem til at istandsætte et interview. Dermed har vi foretaget en såkaldt "snowballsampling" (Halkier 2002:36). At sagsbehandlere er fra forskellige kommuner skal begrundes i muligheden for at få relativt mange informanter til at deltage inden for en relativ kort tidshorisont, men også i, at denne undersøgelses omdrejningspunkt er de holdninger, som sagsbehandlere har, og som kan være en barriere for brugen af netværksanbringelser. Det at vi via snowballsamplings-metoden ikke har haft kontrol over valg af informanter har således ikke haft en betydning, idet vores fokus har været på sagsbehandlere og ikke en given kommune.

Blandt de kommuner som er repræsenteret, er der både kommuner, der i høj grad anvender netværksanbringelser, såsom Københavns Kommune, og kommuner som slet ikke arbejder med netværksanbringelser. Udover kendskabet til Københavns Kommunes fokus på netværksanbringelser, har vi ikke forud for interviewene undersøgt de enkelte kommuners fokus og brug af netværksanbringelser. Vi har valgt at have seks informanter fra Københavns Kommune, da vi var af den overbevisning, at netop disse informanter kunne bidrage med en anden viden og andre holdninger til de fire holdningsobjekter end mange af de øvrige informanter.

For at sikre informanterne anonymitet er deres navne ændret, og der refereres ikke til, hvilken kommune de kommer fra. I visse tilfælde har vi dog oplyst om, at sagsbehandlere kommer fra Københavns Kommune for at kunne fremhæve nogle analytiske pointer. Dette finder vi ikke problematisk, da vi vurderer, at deres anonymitet stadig er sikret grundet kommunens størrelse.

Valg af interviewsted

I forbindelse med valg af interviewsted var det nødvendigt for muligheden for at gennemføre det ønskede antal interviews at være fleksibel i forhold til informanternes ønsker. Vi har derfor overvejende valgt at afholde de individuelle interviews på informanternes arbejdsplads. To af de individuelle interviews blev dog afholdt i informanternes hjem, det ene fordi informanten var på barsel, det andet fordi informanten var sygmeldt. Det betød, at det var kendte steder for informanterne, og rammerne for interviewene var derfor præget af overvejende tryghed. Fokusgruppeinterviewene har vi valgt at afholde hjemme hos en fra specialegruppen. Ingen af informanterne havde på forhånd kendskab til personen eller hjemmet, hvilket betød, at alle i fokusgruppen

befandt sig i et "fremmed hjem" og hermed havde de samme forudsætninger for interviewet. Det at det holdes privat tænkes at gøre rammerne mere uformelle og diskussionen mere fri.

Interviewenes forløb

I praksis fungerede den konstruerede vignette overvejende godt. Informanterne oplevede casen som realistisk og autentisk, og det var derfor relativt let for dem at diskutere og reflektere over relevante anbringelsesformer. Der var således ikke noget i vignetten som "stak ud", og som dermed gjorde, at diskussionen gik i stå, eller at informanterne ikke kunne tage stilling til Mads' situation. Samtidig fik vi belyst de hypoteser, som vi havde til området. Der var dog en enkelt hypotese, som ikke blev belyst tilstrækkeligt. Her henvises til en hypotese om, at sagsbehandlere har fokus på børns behandlingsbehov, og at dette behov bedst imødekommes på en institution, hvorfor netværksanbringelse på forhånd udelukkes. Af samme grund indskrev vi i casen, at Mads var cutter og ikke havde lyst til at leve. Det kom dog frem i interviewene, at kun fire informanter fandt Mads' problematikker så alvorlige, at det krævede døgnbehandling på en institution eller et opholdssted. Her var det dog ikke tydeligt, om det var cuttingproblematikken og den manglende livslyst, eller om det var andre forhold i casen, som var udslagsgivende for de fire informanters vurdering. Alle informanter pegede dog på, at institutionsanbringelse er nødvendigt til svært behandlingskrævende børn, men det lykkedes ikke i interviewene at komme det nærmere.

De to fokusgruppeinterviews varede begge omkring 2 timer inklusiv pause, men forløb meget forskelligt. I den første gruppe deltog syv informanter, hvoraf tre var fra Københavns Kommune. Der blev i gruppen dannet konsensus omkring, at Mads skulle anbringes i netværket. Det hang i høj grad sammen med, at de tre informanter fra Københavns Kommune var meget positivt indstillede over for netværksanbringelser, og var samtidig både dominerende og godt argumenterende. Det var vores fornemmelse, at denne konsensus betød, at der var en del holdninger, som ikke blev udtrykt i interviewet. Alligevel kom der i interviewet flere holdninger i spil, og interaktionen og stemningen i interviewet var god, hvilket betød, at alle kom til orde. Herudover forløb interviewet meget kontrolleret, og informanterne bevægede sig ikke udover undersøgelsens interessefelt, hvilket betød, at det ikke var nødvendigt at stoppe dem unødigt undervejs. Dog kan det overordnet siges, at interviewet var præget af, at informanterne var meget opmærksomme på kun at sige noget "korrekt" og velovervejet, og der var således ikke plads til spontane og ureflekterede synspunkter. I det andet fokusgruppeinterview, hvor der deltog seks informanter, blev der på intet tidspunkt dannet konsensus omkring en bestemt anbringelsesform. Interviewet forløb en anelse mere ustruktureret, og der var flere gange brug for, at interviewerens måtte bryde ind og forsøge at få informanterne tilbage på sporet. Omgangstonen i dette interview var ikke på samme måde præget af korrektheden men var mere umiddelbar og direkte, hvilket betød, at særligt to af informanterne trak sig lidt tilbage og ikke ytrede deres holdninger i samme grad som resten af gruppen.

De individuelle interviews varede mellem 1 time og 1 time og 40 minutter. Det var her muligt at få spurgt mere kvalificeret ind på baggrund af den viden, som vi havde tilegnet os i fokusgruppeinterviewene. Ved et par af de individuelle interviews var det vores fornemmelse, at de interviewede var en smule usikre på, hvad de skulle svare i forhold til vores spørgsmål til vignetten. Det var umiddelbart ikke fordi, de ikke forstod spørgsmålene, men virkede snarere som en faglig usikkerhed. Man kan forestille sig, at det at man som fagperson skal forholde sig til en konkret situation og herudfra lave en vurdering i højere grad udfordrer fagligheden, end hvis interviewet har en mere generel karakter. Dette var dog noget, de i løbet af interviewet kom ud over.

Transskribering af interviews

Da indsamlingen af empiri udgør fundamentet for analysen, har vi valgt at transskribere alt materiale, hvilket har skabt et analytisk overblik for efterfølgende kodning af materialet (Kvale 1997:170). En transskription fra tale til tekst synes enkelt, men det er her vigtigt at være opmærksom på, at den transskriberede tekst ikke udgør "det faktiske empiriske materiale", da den kunstige konstruering fra mundtligt til skriftlig data udgør en fortolkningsproces, hvilket betyder at to personer vil transskribere den samme tekst forskelligt (Kvale 1997:163f.) Vi opfatter derfor transskriberingsmaterialet som en fortolkende gengivelse af de udsagn, der er kommet til udtryk i interviewene. Fx rummer transskriberingen ikke mulighed for en fornemmelse af den sociale interaktion eller adgang til informanternes tonefald og mimik. Det betyder, at megen indforståethed og tavs kommunikation går tabt ved transskriberingen (Kvale 1997:167ff.). I specialet er denne kritik forsøgt imødekommet dels ved selv at transskribere materialet og have klare regler og rammer for måden at transskribere på og dels ved at benytte et transskriberingsprogram, hvor det er muligt at finde det nøjagtige citat og gennemlytte det igen, inden det indgår i analysen. Det samlede transskriberede materiale udgør i alt ca. 450 sider.

Undersøgelsens kvalitet

Vi vil i dette afsnit med udgangspunkt i begreberne *troværdighed*, *bekræftbarhed* og *overførbarhed* præsentere nogle centrale overvejelser i forhold til kvaliteten af nærværende undersøgelse. Disse begreber fremhæver den kvalitative tilgangs særpræg og kan siges at svare til begreberne reliabilitet, validitet og generalisering, som benyttes inden for den kvantitative forskning (Thagaard 2004:176).

Et vigtigt mål for forskningen er, at den skal kunne opfattes som *troværdig*. Det vil sige, at den kritiske læser skal overbevises om, at forskningen er udført på en tillidsvækkende måde. Troværdighed kan styrkes gennem en redegørelse for, hvordan data er fremkommet (Thagaard 2004:176f.). For at give læseren mulighed for at kigge os "over skulderen" og gennemskue overvejelser og fremgangsmåde i undersøgelsen er de metodiske overvejelser søgt fremstillet åbent, gennemsigtigt og motiveret (Olsen 2003:91). Troværdigheden kan styrkes ved en refleksion over, hvordan relationen til informanterne kan influere på de informationer, man får adgang til (Thagaard

2004:186). Man kan forestille sig, at vi som kandidatstuderende af informanterne muligvis anses som repræsentanter fra en højere vidensinstitution, eller som nogen der kommer for at kritisere deres arbejde. Dette kan betyde, at informanterne er tilbageholdende med deres svar, idet de ikke vil fremstå som "ikke-vidende" eller kan foranlediges til at tro, at vi søger nogle bestemte (rigtige) holdninger til arbejdet med udsatte børn. Dette er forsøgt imødekommet ved at holde vores holdninger neutrale, samt ved i interviewsituationen at være eksplicitte omkring at der ikke er nogle rigtige eller forkerte svar på vores spørgsmål eller til vignetten. Et særligt relevant troværdighedsaspekt i vignetstudier er, om vignetten giver en tilstrækkelig beskrivelse af det fænomen, man ønsker undersøgt. For at forbedre vignetstudiers troværdighed er det en fordel, at man i forhold til udarbejdelsen af vignetten har kendskab til det felt, der undersøges, og at man foretager forstudier, hvor vignetten afprøves (Ejrnæs & Monrad 2012:157f.). Vi har både haft en i gruppen med erfaring fra feltet og har afprøvet vignetten på tre sagsbehandlere før den endelige interviewrække. Hertil er både vignetten samt spørgeguide vedlagt som bilag, for at man som læser kritisk kan vurdere vores udgangspunkt for interviewene.

Hvor troværdighed hænger sammen med fremgangsmåden ved dataenes tilblivelse, er *bekræftbarheden* knyttet til tolkningen af resultaterne og en vurdering af grundlaget for denne tolkning (Thagaard 2004:187). I forbindelse hermed er der i undersøgelsen efterstræbt analytisk transparens. Dette gøres gennem en tydeliggørelse og eksplicitering af den analysestrategiske fremgangsmåde ud fra devisen, at des mere præcis den analytiske vej er, desto mere plausibel er resultaterne. Analysestrategien søger at præcisere opbygningen og udviklingen i undersøgelsens analysefaser. Dette ved at tydeliggøre hvilken rolle vores forforståelse har haft og ved at klarlægge kodningsproceduren samt gennem en tydelig placering af teori (Olsen 2003:91). De transskriberede interviews er dobbeltkodet, dvs. at to fra gruppen har kodet hvert interview, hvorefter eventuelle uoverensstemmelser er blevet diskuteret. På denne måde fremmes bekræftbarheden i kodeprocessen og derved også kvaliteten af tolkningerne (Olsen 2003:79f.). Der vil i selve analysen blive inddraget mange citater for på den måde at skabe en gennemsigtighed for læseren i forhold til at kunne vurdere analytiske og tolkningsmæssige slutninger i forhold til de empiriske udsagn. En speciel relevant dimension i forhold til vignetstudier er den prædikative gyldighed, som vedrører spørgsmålet om, hvorvidt holdninger kan blive omsat til handlinger. I forhold til denne dimension er vores analyse ikke fuldt ud bekræftbar. Når der fremanalyseres holdninger, som kan virke som barrierer for brugen af netværksanbringelser, er det med en opmærksomhed på, at holdninger og handlinger kan være relaterede, men ikke vil være det i alle tilfælde, da der kan være et skel mellem de holdninger, som udtrykkes i vignetsituationen, og de handlemuligheder, informanten har i en virkelig situation (Ejrnæs & Monrad 2012:24f.,148f.). Undersøgelser af specifikke holdninger i modsætning til generelle holdninger siges dog at medføre en tættere relation mellem holdninger og handlinger, hvorfor vignetmetoden med dens specifikke kontekst er bedre til at forudsige handlinger end andre holdningsundersøgelser. En undersøgelse af folks faktiske handlinger må dog retteligt afklares gennem en supplerende undersøgelse (Olsen 2008:48;Ejrnæs & Monrad 2012:154).

Overførbare omhandler spørgsmålet om, om den tolkning der opstår inden for en undersøgelses rammer også kan være relevant i andre sammenhænge (Thagaard 2004:191). Det er blevet fremhævet som en begrænsning ved brugen af vignette metoden, at de analyser og konklusioner der kan drages er bundet til de vignetter, man har brugt med de dertilhørende specifikke kontekster, hvorfor de fremanalyserede holdninger fra interviewene ikke uden videre kan overføres til andre situationer end den i vignetten beskrevne (Ejrnæs & Monrad 2012:185f.). Dog mener vi alligevel, at vores fund kan være analytisk generaliserbare, idet de holdninger vi finder kan være et udtryk for mere generelle tendenser inden for socialt arbejde, hvorfor vores viden vil have en relevans i en bredere kontekst end den i vignetten undersøgte. Herudover kan det være problematisk uden videre at overføre de fremanalyserede holdninger hos sagsbehandlere til andre kommuner end de undersøgte eller til andre sagsbehandlere end de interviewede. Dette da eksempelvis kommunernes forskellige organisering og sagsbehandlernes forskellige personlige og faglige baggrunde gør det vanskeligt at generalisere fundene. Når det er sagt, ønsker vi at finde holdninger, som går på tværs af kommuner og sagsbehandlere og mener derfor, at den producerede viden kan være med til at påvise nogle mere generelle holdningsmønstre hos sagsbehandlere.

Analysestrategi

Da der inden for den kvalitative forskning ikke findes alment anvendte opskrifter for analysestrategier, må det stilles som krav, at man som kvalitativ undersøger ekspliciterer sin analysestrategi inden gennemførelsen af analysen (Olsen 2002:69). Vi vil i det følgende forsøge at beskrive og forklare vores konkrete valg af analytisk tilgang samt analysens opbygning.

Analysestrategien består af to trin; trin 1 drejer sig om tilgangen til empirien samt databearbejdning, og trin 2 omhandler analysens struktur samt analyseprocessen.

Trin 1

Vores tilgang til empirien har været hypotetisk-deduktiv, hvilket vil sige, at vi har konstrueret vignetten på baggrund af kendskabet til feltet baseret på praktisk erfaring, samt den viden vi har tilegnet os via litteraturstudiet. Hertil kommer, at vi undervejs har "afprøvet" vores hypoteser ved at spørge ind til disse. Vi har i tråd med den filosofiske hermeneutik ikke "bare overtaget" sagsbehandlernes forståelseshorisont, men fået provokeret vores egen forståelse af feltet og dermed fået udvidet og revurderet de fordomme, vi måtte have. Denne proces virker begge veje, dvs. at forståelseshorisonten bliver udvidet og nuanceret i takt med den konstante fortolkning og udlægning (Gadamer 1989:299).

Ud fra det indsamlede datamateriale har vi i første omgang i henhold til problemformuleringen været interesseret i at identificere en række holdninger hos sagsbehandlere, som kan virke som barrierer i forhold til

brugen af netværksanbringelser. Dette er gjort på baggrund af en omfattende kodning af datamaterialet. Vi har valgt at kode det transskriberede materiale åbent uden nogen startkodeliste (Olsen 2002:76). I overensstemmelse med hermeneutikken, som refererer til, at man som forsker aldrig kan sætte sig uden for den hermeneutiske cirkel, mener vi, at vores forforståelser og hypoteser har spillet en rolle for den måde, hvorpå vi har kodet. Dog har hypoteserne ikke dannet grundlag for en decideret startkodeliste. Dette idet vi har ønsket at forholde os åbne overfor alle udsagn og ikke udelukke noget indhold fra starten for på denne måde at tillægge os et nedefra-perspektiv, hvor vi tager afsæt i informanternes udsagn (Olsen 2003:70) Dette nedefra-perspektiv har hjulpet til at belyse vores hypoteser, samtidig med at vi ikke lader os begrænse af disse. Vi har således søgt at kode induktivt og åbent med et deskriptivt sigte, idet vi har ledt efter nye og andre holdninger knyttet til de fire holdningsobjekter, end dem der var vores hypotetiske udgangspunkt. Vi mener, at det har været muligt at forholde os relativt åbne til det transskriberede materiale, hvilket er udtrykt ved, at vi har fundet andet og mere end det, som var vores hypotetiske udgangspunkt (Olsen 2003:78f.). I databearbejdningen har vi således været åbne og samtidig fokuserede i henhold til vores forforståelser.

Alle tre i gruppen har læst det transskriberede materiale igennem, og vi har løbende oprettet nye koder i fællesskab. Størstedelen af udsagnene har fået en kode, der baserer sig på tværgående temaer, der er fundet relevante for problemformuleringen. Temaerne indeholder dels udsagn, som potentielt kan udgøre barrierer for brugen af netværksanbringelser, dels udsagn som kan virke fremmende for brugen af netværksanbringelser. Hertil kommer udsagn som i højere grad knytter sig til organisatoriske forhold såsom tid og ressourcer. Af de kodede udsagn har vi kunnet udlede i alt 25 brede temaer/koder.

De 25 koder er efterfølgende blevet gennemlæst i fællesskab for at frasortere, udvælge og sammenlægge koderne for til sidst at kunne udlede de syv mest centrale og gennemgående holdninger, der alle tænkes at kunne udgøre en barriere for brugen af netværksanbringelser. De syv holdninger omhandler: 1) Opretholdelse af den sociale arv, 2) standarder til det gode børneliv, 3) barnet og familien har brug for professionalitet, 4) det er begrænset, hvad der kan forlanges af netværket, 5) ældre børn skal på institution, 6) netværksanbringelser er konfliktfyldte og 7) netværksanbringelser er risikofyldte for sagsbehandleren.

De syv holdninger har fra starten haft en kode og udgør således syv af de i alt 25 koder. Af de resterende koder blev otte koder lagt sammen med en af de førnævnte syv koder/holdninger, fx blev koden: *Konfliktfyldte familier* lagt sammen med koden/holdningen: *Netværksanbringelser er konfliktfyldte*. Et andet eksempel er koden: *Intet netværk* som blev lagt sammen med koden/holdningen: *Opretholdelse af negativ social arv*. Dette da vi ved gennemlæsning af koden *intet netværk* fandt, at udsagnene i denne kode omhandlede et syn på netværket som ressourcesvagt med en mere eller mindre eksplicit henvisning til en negativ social arv. De resterende 10 koder blev fravalgt, enten fordi de ikke relaterede sig direkte til holdninger, men snarere havde karakter af strukturelle

forhold, såsom organisatorisk opbakning, eller fordi koderne henviste til en holdning, som kun få sagsbehandlere havde givet udtryk for og således ikke var tegn på et mere gennemgående billede i empirien. Et eksempel på sidstnævnte er koden: *Børn har brug for behandling*, som var en kode kun få sagsbehandlere kom ind på, og som vi derfor valgte at udelade.

Trin 2

Selve analysen er udarbejdet af to omgange. Analysestrategisk er der først udarbejdet en ren empirisk analyse af hver holdning, hvor der empirisk er fremanalyseret forskellige dimensioner i holdningerne og deres betydning i forhold til brugen af netværksanbringelse. I denne proces besvares første del af problemformuleringen: *Hvilke holdninger hos sagsbehandlerne kan virke som barrierer for brugen af netværksanbringelse?*

Ud fra de empiriske fund har næste skridt været at bevæge os ned i det virkelige domæne; det vil sige at komme mere bag om holdningerne og finde mekanismer, der kan ligge til grund for holdningerne med henblik på besvarelse af anden del af problemformuleringen: *Hvilke mekanismer kan forklare disse holdninger?* I den sammenhæng inddrages løbende relevant teori. Teoretiseringen vil have en ad hoc karakter, hvilket betyder, at empirien ikke har været søgt indfanget i en bestemt overordnet teoretisk ramme, men at der derimod inddrages teorier undervejs, når disse har en forklaringskraft i forhold til de empiriske udsagn. Denne ad hoc tilgang er valgt, idet den imødekommer vores stræben efter at lade empirien styre analysen i videst muligt omfang. Vi vil gerne se tendenser i empirien som "noget", frem for at have en overordnet teoretisk ramme, der kun lader os se "noget" i empirien. Idet vi ser, at empirien også i sig selv kan have en forklaringsværdi i forhold til sagsbehandlerne holdninger, vil denne tillige blive inddraget.

Da vi ikke søger at opbygge en konsistent og samlet teoretisk forklaringsramme, ser vi ikke ad hoc tilgangen og teoriernes forskellige vidensgrundlag som problematisk. I kraft af at teorierne arbejder på forskellige niveauer og med forskellige perspektiver, kan der arbejdes med empiriens kompleksiteter på en mere nuanceret måde (Ejrnæs & Guldager 2008:142). Vi vil i tråd med den kritiske realisme arbejde ud fra, at der findes mekanismer på forskellige niveauer, der kan forklare holdningerne, fx organisations- og subjektniveau. Der vil dog ikke nødvendigvis blive inddraget teorier på forskellige niveauer i analysen af de enkelte holdninger, men der er fokuseret på det eller de niveauer, som er fundet mest relevante. Overordnet har teorierne forskellige perspektiver og befinder sig på forskellige niveauer. Der er eksempelvis inddraget organisationsteori (Lipsky), antropologisk teori (Douglas), teori omkring kategorisering og stereotypificering (Skytte og Becker) samt begreberne doxa, habitus og felt (Bourdieu).

Nærværende analyse er opbygget ud fra et formidlingsmæssigt sigte, hvorfor forskningsprocessen ikke er afspejlet. Analyseafsnittet er struktureret på baggrund af de syv identificerede holdningsbarrierer og udgør således syv

selvstændige analyser. De syv analyseafsnit vil søge at besvare de to spørgsmål i problemformuleringen, hvorfor der simultant i hvert holdningsafsnit arbejdes med to dimensioner.

Kapitel 5 - Analyse

I interviewene kom der mange forskellige holdninger i spil hos sagsbehandlerne. I forhold til casen med Mads var der stor variation i, hvordan de forstod Mads og hans families problemstillinger. Nogle sagsbehandlere anså eksempelvis Mads' problemer, som "en naturlig reaktion" på nogle ydre belastninger, mens andre så problemerne som mere rodfæstede og alvorlige. Sagsbehandlerne svar fordelte sig jævnt på de tre anbringelsestyper; institutionsanbringelse, netværksanbringelse og anbringelse i ordinær plejefamilie, og det var tankevækkende, hvor forskellige besvarelsene var, også hos sagsbehandlere der tilhørte samme kommune. Det var dog ikke interessant i sig selv at rette opmærksomheden på valg af anbringelsestype, men snarere at rette fokus på sagsbehandlerne diskussioner, refleksioner og argumentationer i relation hertil. Sagsbehandlere fra Københavns Kommune var overvejende mere positivt stemt over for netværksanbringelser, hvorfor de af analytiske årsager vil blive fremhævet i de tilfælde, hvor de særligt skiller sig ud.

Trods mange forskellige besvarelser kan der hos sagsbehandlerne spores nogle gennemgående holdningsbarrierer i forhold til at gøre brug af netværksanbringelse, som alle er relateret til de fire holdningsobjekter. Analysen omhandler de syv mest dominerende holdninger, som drejer sig om 1) opretholdelse af den sociale arv, 2) standarder til det gode børneliv, 3) barnet og familien har brug for professionalitet, 4) det er begrænset, hvad der kan forlanges af netværket, 5) netværksanbringelser er konfliktfyldte, 6) ældre børn skal på institution og 7) netværksanbringelser er risikofyldte for sagsbehandleren.

Med de empirisk fremanalyserede holdninger er formålet med denne analyse at beskrive og belyse de enkelte holdninger samt deres betydning for brugen af netværksanbringelser. Undervejs rettes fokus mod de mekanismer, der kan ligge til grund for de identificerede holdninger.

"Æblet falder ikke særligt langt fra stammen" **- en holdning om opretholdelse af den negative sociale arv**

Tanken om at "æblet ikke falder langt fra stammen", eller at børn arver deres "forældres dårligdomme" (som flere benævner den negative sociale arv) har været italesat i alle 14 interviews. Dels som begrundelse for ikke at anbringe Mads hos hans bedsteforældre eller i den øvrige familie, dels som noget man mener, at andre sagsbehandlere abonnerer på og dels som en generel refleksion over, hvorfor man som sagsbehandler ikke benytter netværksanbringelser i højere grad.

I forbindelse med casen om Mads giver flere sagsbehandlere udtryk for, at Mads' forældres problematikker vedrørende vold og alkohol kan forklares ud fra den barndom, de selv har oplevet, fx siger Pernille og Eva:

“Jeg tænker, at hvis både mor og far drikker dagligt, og det er måske lidt fordømmende, men så er erfaringen, at når begge forældre lever sådan et liv, så kommer de ofte også selv fra noget lignende.”

“Hvis den mor og far her har drukket i så mange år, altså hvor kommer de lige selv fra? Så ved jeg godt, at Morten Ejrnæs siger, at der ikke er noget, der hedder den sociale arv, men vi ser altså alligevel tit, at mange af vores sager har været i generationer.”

Brits citat er et andet godt eksempel på, at flere sagsbehandlere per definition tænker, at børn bliver et produkt af deres opvækstbetingelser:

“(...)det er meget oplagt, at Mads ikke skal være hjemme hos sine forældre, fordi hvis Mads bliver hos sine forældre, så får han den samme adfærd selv, og dernæst så bliver den muligvis værre.”

Disse udsagn vidner om, at nogle sagsbehandlere har en forestilling om, at børn viderefører og bliver bærere af de samme belastende livsomstændigheder og reaktionsmønstre som deres forældre. Få sagsbehandlere nævner dog, at Mads' fars sociale problemer, herunder alkohol- og voldsproblematikker, ligeledes kan forklares ud fra, at han har været udsat for en arbejdsskade og er blevet førtidspensioneret, hvilket også fremgår af casen. Størstedelen af sagsbehandlere har dog en forestilling om, at den negative sociale arv – her forstået ud fra, at børn arver deres forældres sociale problemer - gør sig gældende inden for socialt arbejde generelt.

Når størstedelen af sagsbehandlere har en forestilling om, at børn arver deres forældres sociale problemer, kan det være et udtryk for, at de kategoriserer eller nærmere stereotypificerer. Lektor i Socialt Arbejde, Marianne Skytte, refererer til, at mennesker for at kunne fungere mere effektivt i samfundet har brug for at systematisere den verden, de lever i ved at lave sociale kategoriseringer. Det kan være i forhold til alt fra mand/kvinde, uddannet/uddannet, ung/gammel osv. – alt sammen noget, som kan være særdeles meningsfuldt. Ifølge Skytte er det menneskeligt at kategorisere andre mennesker såvel i det daglige som inden for det sociale arbejde (Skytte 2009:116).

Skytte pointerer dog, at det fortsat er væsentligt at være opmærksom på denne kategoriseringsmekanisme, da den som regel har konsekvenser for udførelsen af det sociale arbejde. Det kan hænge sammen med, at der til de forskellige kategoriseringer knytter sig forskellige værdier og forventninger til, hvordan mennesker opfører sig. Mennesker har derfor en tendens til at situationsforklare adfærd, handlinger og afvigelser for dem, de definerer sig i kategori med, mens de egenskabsforklarer de menneskers adfærd, som de ikke anser som værende i samme kategori som dem selv (Skytte 2007:15). Når sagsbehandlere forholder sig til forældre, hvis børn skal anbringes, som havende sociale problemer, der er arvet fra tidligere generationer, har de en tendens til at egenskabsforklare deres adfærd. De forklarer således forældrenes adfærd ud fra det faktum, at de har arvet de sociale

vanskeligheder og afgrænser herved deres syn på forældrene ved ikke at fokusere på forældrenes sociale situation som udslagsgivende for den situation, de er havnet i. Når størstedelen af sagsbehandlerne betragter Mads' forældres alkoholproblemer som noget arvet og ikke som en konsekvens af familiens aktuelle situation, fx faderens arbejdsskade, kan det betyde, at de samtidig har nogle fordomme om familiens netværk fx bedsteforældrene, som på den baggrund diskvalificeres som potentiel netværksplejefamilie.

Kategoriseringer kan ligeledes være med til at skabe stereotyper. Skytte definerer stereotyper som *"forenklede beskrivelser af antagne kulturtræk ved bestemte typer af mennesker, kulturtræk som fungerer grænsesættende i forhold til dem"*. Stereotyperne kommer klarest til udtryk i mødet mellem mennesker, som er fremmede eller forskellige fra hinanden. Grundet tendensen til at kategorisere og egenskabsforklare møder mennesket andre mennesker med den forventning, som der er til hans/hendes kategori – mødet bygger således på en stereotypi (Skytte 2007:17f.). Såfremt at sagsbehandlerne kategoriserer forældrene som tilhørende en bestemt type af familie, der er anderledes end dem selv, og som har arvet de sociale problemer, kan det betyde, at de møder familien med en bestemt forventning – en forventning til dem som en stereotyp. Kirsten⁴ er her et godt eksempel på en sagsbehandler, som betragter familien ud fra, at det er en bestemt type af familie, hvor:

"(...)familedynamikken tit er snoet rundt om sig selv. Så har far været udsat for et eller andet, det har farmor og farfar også været en del af, og så har farbroderen også været det. Og moderen kommer også tit fra en dårlig familie, fordi ellers havde hun ikke været sammen med en far, der drak og., så netværket er også tit rigtig rigtig skrøbeligt."

Kirsten^{*} citat vidner om, at hun er skeptisk overfor at anbringe Mads i hans netværk, da hun mener, at han kommer fra en bestemt type af familie, hvor *"familedynamikken er snoet rundt om sig selv"*, og hvor netværket er *"rigtig skrøbeligt"*.

Stereotypificeringer, kan ifølge Skytte, få konsekvenser for de mennesker det rammer i og med, at det kan medføre en stigmatisering. Skytte definerer stigmatisering, som *"den proces, hvorigennem en person tilskrives nogle bestemte negative egenskaber pga. enkelte (tilfældige) handlinger, kropslige karakteristika, etnisk baggrund, social position eller lignende"* (Skytte 2007:17f.). Pil fortæller, at hun selv har en fornemmelse af, at man som sagsbehandler ofte stempler familierne:

"(...)fordi man lidt stempler familien og tænker..., altså de er så dårlige, så der kan ikke være noget at hente i netværket."

Stereotypificering kan således fungere som en mekanisme, der betyder at forældre og deres netværk stigmatiseres alene ud fra det karaktertræk, at de har sociale problemer eksempelvis alkoholisme, og at denne adfærd opfattes

⁴ Ved * refereres til sagsbehandlere som deltog i et af fokusgruppeinterviewene.

som noget arvet. Det at sagsbehandlerne møder forældre med dette stigma kan i værste tilfælde betyde, at det bliver "en selvopfyldende profeti". Såfremt at familier med sociale problemer mødes af sagsbehandlerne og det resterende samfund som afvigere - som en bestemt type af familie som er "ofre" for den negative sociale arv - er der risiko for, at forældrene påtager sig eller identificerer sig med rollen som afviger. De indtræder således i det, som Howard Becker betegner som "afvigerkarrieren", hvor afvigelsen udvikles over tid (Becker 2005:52ff.). I den optik kan der være en risiko for, at forældre som står over for at få deres barn anbragt, selv får en oplevelse af, at deres problemer skyldes deres egen svære barndom, hvorfor de oplyser sagsbehandlerne om dette. Såfremt denne identifikation med stigmaet finder sted, kan det have en forstærkende effekt på sagsbehandlerens oplevelse af familien og kan muligvis være en del af forklaringen på, hvorfor sagsbehandlerne har en oplevelse af "at møde" den negative sociale arv, som Fie* eksempelvis giver udtryk for:

"Social arv går voldsomt igen(...) Og jeg tror ikke, det er noget man sidder og tænker. Man har det som en forforståelse, man har det som en levet erfaring."

Interviewene vidner om, at det at flere af sagsbehandlerne abonnerer på en forestilling om, at den negative sociale arv går igen ikke handler om manglende kendskab til forskningen. Størstedelen nævner således, at de er bevidste om, at "man ikke må", eller at der ikke er forskningsmæssigt belæg for at tale om den sociale arv, fx siger Tine:

"Vi får jo pacet i ørerne at social arv, det er ikke noget, der findes, men det oplever vi jo, at det gør. Vi oplever jo det her med den negative sociale arv, der går i arv fra generation til generation. Det jo derfor., at det kan vi godt grine af, for vi synes ikke rigtig, vi ser andet heroppe vel(...) det er logik, man kan ikke give sit eget barn en masse ting, man ikke selv har fået."

Tanken om den sociale arv kan på den baggrund ikke forklares med manglende kendskab til forskningen, men kan fx ifølge Tine og Fie* forklares ud fra et erfaringsmæssigt kendskab. Det bliver således deres egne erfaringer (baseret på enkelttilfælde), som former den holdning, de har til familierne frem for den forskning, der er på området, og som de ligeledes har kendskab til. Dette erfaringsmæssige kendskab kan muligvis være et udtryk for "en klinisk fejlslutning", hvor man som sagsbehandler i overvejende grad kommer i kontakt med de forældre, som selv har haft en dårlig opvækst, hvorfor man "fejlagtigt" danner virkelighedsbilleder på baggrund af disse tilfælde. På grund af denne fejlslutning kan man som sagsbehandler komme til automatisk at afskrive familiernes netværk.

Sagsbehandlerens stereotypificering af forældrene, som arver af sociale problemer, kan ligeledes betragtes ud fra Søren Winther og Vibeke Nielsens model, som bygger på Michael Lipskys teori om afværgemekanismer.⁵ Ifølge Lipsky udsættes mark-/frontlinjemedarbejderen for et krydspres, som bevirker, at denne forsøger at mestre situationen ved at benytte sig af en række ensartede adfærdsmønstre på tværs af faglig baggrund og jobfunktion.

⁵ Vi vil i denne undersøgelse henvise til Winter og Nielsens bog: "Implementering af politik", da denne bygger på Lipskys model, men har en anden og mere specifik opdeling af afværgestrategier, som fremstår mere relevant og brugbar. Hertil kommer at bogen tager udgangspunkt i og henviser til eksempler inden for sagsbehandlingen i dansk kontekst.

Med markmedarbejder henvises til offentlige ansatte, der interagerer direkte med borgere, og som besidder et forholdsvis stort skøn i forbindelse hermed (Winter & Nielsen 2008:105,116). De interviewede sagsbehandlere tilhører således gruppen af markmedarbejdere. Krydspreset kommer i spil når sagsbehandlerne føler, at der på den ene side stilles krav fra lovgivningen, den politiske og administrative ledelse samt klienterne, og at man på den anden side selv har begrænsede ressourcer til at løfte opgaven. Hertil kommer, at der dels inden for det sociale område sjældent er sikker viden og konsensus om, hvordan man bedst griber opgaven an, dels at der ikke er uanede ressourcer til rådighed. Dette krydspres betyder ifølge Lipsky, at markmedarbejderne hele tiden stilles overfor krav og forventninger, som de ikke kan indfri, hvilket resulterer i en kronisk utilstrækkelighed, som markmedarbejderne forsøger at mestre ved hjælp af afværgemekanismer (Winter & Nielsen 2008:129).

Lipsky opdeler disse mekanismer i fire kategorier. En af disse henviser til, at markmedarbejderen automatiserer servicen fx ved brug af grove standardklassifikationer og tommelfingerregler, som er ensbetydende med, at markmedarbejderen automatiserer måden at håndtere klienter på. Klienten kategoriseres her på basis af grove og overfladiske vurderinger, og kategoriseringen afgør således det videre arbejde (Winter & Nielsen 2008:120). Når sagsbehandlerne per definition tillægger netværket samme problemer som de forældre, hvis barn skal anbringes, kan det i Lipskys optik være et udtryk for en sådan standardklassifikation og en form for afværgemekanisme. Ann bliver i interviewsituationen bevidst om denne strategi og siger:

"Når vi har travlt..., altså når vi står med et menneske i den her situation, så er det nok også fordi..., altså det her med at sætte lighedstegn og sådan lidt putte familier i samme båd."

Ann kommer i interviewsituationen frem til, at det at man som sagsbehandler har travlt og således ikke har uanede ressourcer til at løfte opgaven kan resultere i, at man putter en bestemt familie i bås. En anden som ligeledes taler om tid som en begrundelse for, at man som sagsbehandler kan ty til at bruge grove standardklassifikationer er Victoria*, som udtrykker det således:

"Det er en rigtig let antagelse ik', og hvis man sidder med for meget arbejde i forvejen, så kan det være, at man ligesom der udleder, at faderen drikker, og han slår, og det kan være, han har oplevet det derhjemme, vi kan ikke gå videre med det her, så har man lukket for farmor og farfar."

Ovenstående citat vidner om, at nogle af de interviewede sagsbehandlere er bevidste om, at der kan ske en standardklassifikation, når man som sagsbehandler udsættes for et krydspres, og at brugen af afværgemekanismer kan blive ekstra udtalt, når man arbejder under et tidspres. Når mange sagsbehandlerne forklarer forældrenes problemer med udgangspunkt i den negative social arv, kan det således være grundet et krydspres, som de forsøger at mestre ved at trække på "grove og overfladiske vurderinger".

Winter og Nielsen anfører ligeledes, at denne standardklassifikation af klienter typisk er noget markmedarbejderne gør brug af, indtil andet er bevist (Winter & Nielsen 2008:120). Det at nogle sagsbehandlere og hovedsageligt dem fra Københavns Kommune ikke på samme vis antager, at netværket har samme grad af problemer som de forældre, hvis barn skal anbringes, kan i denne optik forklares ud fra, at nogle sagsbehandlere har mødt og således oplevet, at ikke alle i netværket nødvendigvis har samme vanskeligheder som resten af familien. I Københavns Kommune er man grundet den valgte metode tvunget til at inddrage netværket fra starten og indkalde dem til netværksmøder, og sagsbehandlerne møder således familierne allerede i undersøgelsesfasen. Følgende diskussion i den ene fokusgruppe er et godt eksempel på dette. Her siger Katrine*:

"Når jeg laver en undersøgelse i mine sager, så har jeg et punkt, der hedder netværk, og så kan jeg spørge mor eller Mads, hvad de synes, der er af netværk, og så kan jeg have udfyldt det på den måde bum færdig."

Hvortil Victoria* fra Københavns Kommune svarer:

"Og jeg holder glædeligt otte netværksmøder i en undersøgelsesfase og siger, det her kan I godt arbejde videre med i familien."

Som nævnt i kapitel 3 har kommunerne en stor metodefrihed, og netop ovenstående citat vidner om, at den forskellige metodebrug kan have en betydning for den måde, hvorpå man ser familien og netværket. Katrine* vil grundet hendes arbejdsmetode ikke møde familiens netværk og kan således have nogle forestillinger om, at netværket er på en bestemt måde. Hvis forældrene samtidig, fx af strategiske grunde, vælger at fremhæve deres egen negative opvækst for at fraskrive sig ansvaret ved at trække på en lettilgængelig forklaring, kan det forstærke billedet af familien som bærer af den negative sociale arv. I Københavns Kommune, hvor Victoria* kommer fra, vil man uagtet forældrenes beskrivelser af deres barndom møde fx bedsteforældre og kan således blive tvunget til at revidere sin forforståelse.

I alle 14 interviews bliver sagsbehandlerne spurgt om, i hvilke sager de kunne forestille sig at benytte netværksanbringelser. Her svarer Naja og Brit følgende:

"Jeg tænker sådan lidt, hvis forældrene er retarderede, så kunne det faktisk være rigtig rigtig godt at tænke netværksplejefamilie."

"Der hvor jeg ser, at det kunne være rigtig godt, det er hvis en enlig mor, eller en enlig far bliver dødsyg af kræft fx, så synes jeg, at det er totalt oplagt."

Naja og Brits udsagn er gode eksempler på en generel holdning om, at det i sager, hvor der ikke er nogle sociale problemer som vold eller misbrug, er oplagt at tænke i at inddrage netværket. Dette kan ligeledes være et udtryk for, at sagsbehandlerne ikke stigmatiserer disse familiernes netværk, da familien som udgangspunkt ikke

nødvendigt har sociale problemer, men derimod problemer af ren "medicinsk" karakter. Sagsbehandlerne synes således ikke at tillægge familier med medicinske problematikker et stigma i samme grad som familier med sociale problemer som alkoholisme og vold.

I interviewene kunne der overordnet spores en forestilling om, at forældre med sociale problemer er bærere af en social arv fra tidligere generationer, hvilket diskvalificerer netværket som muligt anbringelsessted. Det var dog få sagsbehandlere og primært dem fra Københavns Kommune, som ikke mente, at man kunne sætte lighedstegn mellem forældre med problemer og deres opvækstbetingelser. Alle sagsbehandlerne gav dog udtryk for, at tanken om at den negative sociale arv eksisterer i bedste velgående og har en stor betydning for brugen af netværksanbringelser, fx Bo som siger:

"Æblet falder ikke særligt langt fra stammen, det er en del af den grundhistorie, der er om, hvorfor vi ikke skal bruge netværksfamilier."

Størstedelen af de interviewede sagsbehandlere har en holdning om, at æblet ikke falder langt fra stammen og abonnerer altså på en forståelse af, at sociale problemer reproduceres til næste generation, hvorfor de har et syn på netværket som havende samme problemer som de forældre, hvis barn skal anbringes. Dette falder i god tråd med tidligere skitseret forskningsfund på området (se BDO 2010;Holtan 2009;Linderot 2006;Mehlbye 2005). Denne holdning kan betyde, at familiens netværk automatisk diskvalificeres som netværksplejefamilie i sager, hvor der er sociale problemer involveret. Denne holdning kan være et udtryk for nogle kategoriserings- og stereotypificeringsmekanismer, hvor familien og netværket per automatik tillægges nogle negative egenskaber på baggrund af enkelte karakteristika. I forlængelse heraf kan forestillingen om den negative sociale arv ligeledes være et udtryk for en afværgemekanisme, hvor man automatiserer servicen og standardklassificerer familierne for at mestre oplevelsen af et krydspres. Ud fra empirien kan tanken om, at børn arver deres forældres "dårligdomme" umiddelbart ikke forklares med et manglende kendskab hos sagsbehandlerne til forskningen på området, men baserer sig ifølge dem selv på deres erfaringer. Det at de giver udtryk for, at de "møder" den sociale arv kan både være et udtryk for en klinisk fejlslutning, men kan også være et udtryk for, at de ikke møder netværket, hvorfor deres fordomme ikke udfordres.

“Vores middelklassebriller” - En holdning til det gode børneliv

I flere af interviewene kom det frem, at sagsbehandlere har en bestemt holdning til, hvornår en familie er ”god nok” til, at et givent barn kan anbringes i familien. Her henvises bl.a. til barnets behov for at blive stimuleret og få kendskab til gængse normer samt plejefamiliens uddannelsesbaggrund eller arbejdssituation. Disse krav til familierne som skal modtage et givent barn, synes her at stå i vejen for brugen af netværksanbringelser, da sagsbehandlerne samtidig har nogle fordomme om, at familiens netværk ikke kan leve op til disse krav.

Fie* og Bo er eksempler på sagsbehandlere, som er skeptiske over for at anbringe Mads hos morbror og dennes kæreste, da det fremgår af casen, at de altid er hjemme:

”Det kunne fx være, at de er altid hjemme. Det kunne fx være forældrenes uddannelse osv. Der er det meget skægt at læse eller gøre sig nogle refleksioner i forhold til, hvordan man måske godt kan komme til i andre sager at have nogle forhåndsopfattelser af de her forældre, netværk osv. Og derfor slet ikke komme ind på det her med netværk, fordi den skød jeg lige til højre, da jeg kom omkring morbror.”

”En tante der hele tiden er hjemme, okay, hvad siger det om det hjem, og det man ville kunne tilbyde? Der plejer at være en grund til, at folk de er hjemme hele tiden. Det kunne godt være fordi, hendes mand tjener rigtig mange penge, men jeg tvivler på det.”

Ovenstående citater er gode eksempler på, at der hos nogle sagsbehandlere kan være en forestilling om, at såfremt netværksmedlemmerne er arbejdsløse eller ikke har den rette uddannelsesmæssige baggrund, så tænkes der ikke i at inddrage netværket, da disse ikke kan tilbyde barnet det, der måtte forventes af sagsbehandlerne. Et andet eksempel på en sagsbehandler, som ikke vil anbringe Mads i netværket, er Pernille, der siger følgende:

”Det kan godt være, at jeg har nogle småsnobbende forventninger..., principper i forhold til det, men de børn her de er dårlige og kommer fra noget skidt - mange af dem, og de har brug for noget godt, og de har brug for..., min erfaring er i forhold til de børn, deres højeste ønske det er at prøve at leve et normalt liv i en normal familie(...) De børn her de vil bare så gerne have det, alle andre børn har. Og der har jeg altså en standard og et mindstekrav til jamen, det skal de så også have, og det ved jeg, de kan få som et minimum i en plejefamilie.”

Ovenstående udsagn vidner om, at sagsbehandlerne har nogle fordomme om, at familiens netværk udgør en bestemt type familie, som ikke kan opstille eller tilbyde de ”rigtige rammer”, som en ”normal (pleje)familie” ville kunne. I de foregående citater bliver arbejdsløshed eller manglende uddannelsesmæssig baggrund ligeledes set som udslagsgivende for, at sagsbehandlerne tænker, at netværket ikke kan tilbyde barnet ”det nødvendige”. Arbejdsløshed kan således komme til at stille sig i vejen for, at sagsbehandlerne kan tænke netværksplejefamilien

som tilstrækkelig omsorgsgiver for barnet. I den sammenhæng er det relevant at inddrage Beckers begreb "master traits", der refererer til en afvigende handling, i denne kontekst arbejdsløshed, som får negative konsekvenser for, hvordan personen i andre sammenhænge kan betragtes. Det at den potentielle netværksplejefamilie er arbejdsløs kan i den sammenhæng komme til at stå i vejen eller udgrænse andre identiteter eller sociale karakteristika ved familien (Becker 1973:34). At familiens netværk er arbejdsløs kan altså, i relation til tidligere citater, betyde, at familien betragtes alene ud fra denne "afvigelse" og på baggrund heraf fravælges som potentiel netværksplejefamilie. Som det fremgår af kapitel 3, peger forskningen inden for området på, at netværksplejeforældre oftere er enlige, har lavere uddannelsesniveau og mindre hyppigt er i ordinær beskæftigelse. I den optik kan man formode, at netværksplejefamilierne generelt har mindre tilknytning til arbejdsmarkedet, hvorfor et "master trait" kan betyde, at nogle sagsbehandlere vil fravælge netværksfamilier.

Ovenstående citater kan således både være udtryk for nogle fordomme, som sagsbehandlerne har til netværket samt en "over"-fokusering på fx arbejdsløshed, som udgrænser andre identiteter ved familien. Citaterne kan desuden ses som et udtryk for, at sagsbehandlerne har nogle bestemte standarder for, hvilke karakteristika en familie som skal tage imod et anbragt barn bør være kendetegnet ved. Ann er her et andet godt eksempel på, at man som sagsbehandler kan have en bestemt forestilling om, hvad der er godt for barnet. Hun taler om en konkret sag, hvor barnet ikke blev anbragt hos dets søster, på trods af at det var barnets ønske. Derimod valgte man at anbringe barnet et sted, hvor der både var "en far" og "en mor", og hvor begge havde fast arbejde:

"Sådan i vores middelklasseøjne passede det bedre til, hvordan man opdrager et barn, og det var ikke fordi, der var druk og alt muligt der [henviser til barnets søster], men der var nogle ting, som der ikke lige var helt så meget styr på."

Når man som i Anns eksempel vælger at anbringe barnet hos en familie, som passer bedre i deres "middelklasseøjne", er det muligvis ikke blot et udtryk for nogle bestemte fordomme om netværket. Det er måske nærmere en forestilling om, hvad hun tænker er "et godt børneliv", hvilket kan forklares som et syn på den "rette" kulturelle kapital, som er indlejret i hendes habitus.

Habitusbegrebet kan ifølge Bourdieu ses som forbindelsesleddet mellem agents positioner i det sociale rum og deres positionering, dvs. forbindelsen mellem sociale og mentale strukturer - mellem objektive muligheder og subjektive forventninger (Järvinen 2007:353). Habitus er således internaliseringen af det sociale i individet, eller det som Bourdieu benævner "socialiseret subjektivitet". Den menneskelige bevidsthed er socialt begrænset og socialt struktureret, idet den er "spærret" inde inden for grænserne af de tanke- og videnskategorier, der er en følge af vedkommendes opdragelse og uddannelse. Det er et bestemt sæt af kropsliggjorte dispositioner, der udmønter sig i handlingsmønstre og valg, og som sætter mennesker i stand til at handle og agere i overensstemmelse med den situation, de befinder sig i (Bourdieu & Wacquant 1996:111,118f.).

I habitus er der indlejret en smagspræference i forhold til den rette kulturelle kapital, forstået som uddannelse, finkulturelle færdigheder og en beherskelse af den legitime kulturs koder (Järvinen 2007:352). I den optik kan sagsbehandlernes holdninger om, hvornår en familie er "god nok" være et udtryk for en bestemt tænkemåde og en måde at forholde sig til verden og den rette kulturelle kapital på. Denne tænkemåde er udviklet gennem sagsbehandlernes individuelle erfaringer og indlejret i deres habitus. De habituelle dispositioner vil således have en betydning for sagsbehandlernes handlemønstre, vaner og valg.

Per er her et andet godt eksempel på, at nogle sagsbehandlere fravælger netværket, da de er af den overbevisning, at ordinære plejefamilier kan tilbyde barnet noget andet og muligvis bedre:

"Det kunne være, at plejebarnet kommer ud til.., en plejefamilie et andet sted, som var meget bedre til at støtte barnet i sin skolegang. Havde nogle andre fritidsinteresser. Ville kunne støtte det i at komme ud og få noget andet fritidsliv og tage dem med på nogle gode ferier. Alt muligt. Så der kunne det måske blive stimuleret måske sådan samfundsmæssigt set på et større niveau. Det kan den biologiske familie og netværkspleje måske ikke gøre."

Når Per og de andre ovennævnte sagsbehandlere refererer til, at børn har brug for at være i det, de selv forstår som "en normal familie" med en "mor" og "far", hvor der kan hjælpes med lektier og vælges "andre (muligvis mere rigtige) fritidsinteresser", så kan det være et udtryk for, at de trækker på deres egne holdninger til, hvad et anbragt barn har brug for. Hertil fremhæver Per evnen til at kunne stimulere børn på "et samfundsmæssigt større niveau", som kan ses som et udtryk for, hvilken kulturel kapital han værdisætter hos en plejefamilie. Det kan således være et udtryk for egne forestillinger om et godt børneliv, som er indlejret i habitus. Samtidig har Per nogle fordomme om, at netværket ikke kan leve op til disse kulturelle standarder.

Ann fortæller i interviewet, at hun har en oplevelse af, at sagsbehandlere og andre faggrupper generelt har en tendens til at vurdere tingene ud fra egne standarder og normer, hun siger i forlængelse heraf:

"Jeg synes også, at jeg oplever det i det tværfaglige samarbejde. Jeg synes lidt, der er lidt den der tendens til, at vi ser tingene igennem middelklassebriller ik', og det synes jeg faktisk er skræmmende."

Som det fremgår af citatet, er Ann en af de sagsbehandlere, som gennem interviewet reflekterer en del over, hvilke konsekvenser sagsbehandlernes "middelklassebriller" og habituelle dispositioner kan have for tilgangen til netværket, og hun konkluderer således også, at det er "skræmmende". Sociologen Steph Lawler konkluderer i en undersøgelse af identitetsmarkører i forhold til demonstranter i en amerikansk kontekst, at opfattelser af det "gode" og "normale" liv i denne undersøgelseskontekst etableres af middelklassen og ud fra, hvad der i deres optik er "god og dårlig smag" (Lawler 2008:122ff.). I denne kontekst kan sagsbehandlernes syn på "det gode børneliv" ligeledes forstås som et udtryk for en middelklasses habituelle definition af "det gode liv" for barnet og syn på den

rette kulturelle kapital hos plejeforældrene. Når sagsbehandlerne således fremhæver arbejdsmarkedstilknytning, vigtigheden af uddannelse og de "rigtige" fritidsinteresser som afgørende for, om en netværksfamilie kan vurderes som egnet, kan det således ses som et udtryk for en bestemt "god smag", som er etableret af middelklassen, herunder sagsbehandlerne.

Man kan forestille sig, at mange sagsbehandlere har samme syn på "det gode børneliv", eller hvad en familie som skal modtage et barn bør indeholde. Dels fordi de mennesker som vælger at blive socialrådgivere (som størstedelen af børnesagsbehandlerne er) må betragtes som havende nogenlunde samme værdier og opfattelser af det sociale arbejde, dels fordi de via uddannelse og efterfølgende arbejdserfaring tilegner sig viden om fagets teori, etik og metode. Hertil kommer, at sagsbehandlerne arbejder under samme lovgivningsmæssige ramme og således er underlagt nogle organisatoriske og juridiske retningslinjer og regler, som ligeledes kan være med til at forme og udvikle såvel deres holdning som deres handlemuligheder. Såfremt sagsbehandlerne har nogle fordomme overfor familien som værende en bestemt type familie, der ikke kan leve op til sagsbehandlerens "middelklasse-standarder" til den rette kulturelle kapital, kan det have den betydning, at de fravælger netværket som mulig anbringelsessted og således ikke afdækker eller i sidste instans ikke godkender den potentielle netværksplejefamilie.

Forskning inden for området viser dog, at sagsbehandlere/socialrådgivere sjældent kan betragtes som mennesker med samme habituelle dispositioner, hvilket bl.a. kan forklares med, at tre et halvt års professionsbacheloruddannelse næppe kan ændre grundlæggende habituelle dispositioner, hvorfor man kan stille spørgsmålstegn ved, om der findes en ensartet habitus hos sagsbehandlerne (Ejrnæs 2008:151). Bourdieu forstår begrebet habitus som noget hverken mekanisk og deterministisk, men derimod som havende forandringspotentiale. Han nævner dog, at de tidlige erfaringer har en forholdsvis stor indflydelse for menneskets habitus, og at der i det lange løb bliver tale om en relativ grad af lukning om systemets fundamentale strukturer (Bourdieu & Wacquant 1996:118f.). I det perspektiv fremstår det åbenlyst, at sagsbehandlerens habituelle dispositioner kan være divergerende, hvilket også fremgår af empirien. Et godt eksempel herpå er Ann, som fortæller om en kollega, som skal godkende pleje- og netværksplejefamilier:

"Vi har faktisk en familieplejekonsulent, hvor jeg nogle gange bliver bekymret. Hun er ude og godkende ik'. Og jeg kan høre på hendes kollega, at hun siger direkte, ja., hvordan tror du så, det er at have hende med ude at godkende, fordi der bliver gjort rent hjemme hos hende hver eneste dag, og alt bliver strøget, alt, altså klude og det hele(...) Hvor hun sådan siger [henviser til sin kollega], jamen, hvordan tror du så, det er, at have hende med hjemme og godkende en familie. Og det må jo være fordi, hun kommer til at se det igennem egne øjne."

Anns eksempel vidner om, at man som sagsbehandler kan komme til at "pådatte" familierne egne normer og værdier såsom krav om daglig rengøring men er samtidig et udtryk for, at man som sagsbehandler kan have

forskellige habituelle dispositioner. Ann og den kollega som betroede sig til hende er således ikke af den opfattelse, at daglig rengøring er afgørende for, om familien kan godkendes i modsætning til hendes kollega, som nævnes i citatet.

Et andet eksempel på forskellige habituelle dispositioner er Evas citat, hvor hun refererer til en konkret sag, hvor en dreng er anbragt i netværket, og hvor resultatet i hendes optik er mindre heldigt, fordi drengen ikke er blevet stimuleret alderssvarende i forhold til det kulturelle område:

"(...)han har også været hos sin mormor og morfar, siden han var helt lille, og der kan vi jo se nu, at nu er de jo tudsegamle, nu hvor han så er ved at være teenager. Og der vil jeg sige, jeg ved ikke lige, hvor godt den anbringelse er gået i forhold til, når man kommer hjem til ham, så kan han kun snakke om gamle malerier og sådan noget, fordi det er jo det eneste, han har hørt om. (...)han bliver så bare heller ikke mødt på sine behov vel, synes jeg, ikke når man ender med at sidde og være gammelklog."

Man kan forestille sig, at det at Eva ser det som problematisk, at en teenagedreng er interesseret i gamle malerier ikke nødvendigvis er noget andre sagsbehandlere ville tænke kunne udgøre et problem, såfremt barnet ellers var i trivsel. Men for Eva har det betydet, at hun overordnet tænker, at det er problematisk at anbringe børn hos bedsteforældre grundet deres alder, der kan betyde, at børnene ikke bliver stimuleret alderssvarende. Hun siger i forlængelse heraf:

"(...)der er jo en grund til, at vi også kigger på alder, når vi anbringer i plejefamilier og siger 42 år max mellem barn og plejeforældre..., for ellers har man jo sådan to gamle tudser, der bare sidder, når man bliver teenager ik'..., det synes jeg da er synd".

Det at man som sagsbehandler er påvirket af sine erfaringer og forhistorie (sin habitus) kan have konsekvenser for familierne, såfremt de "pådattes" sagsbehandlernes egne værdier. Få sagsbehandlere gør i interviewene opmærksom på, at de er bevidste om, at de kan have nogle forestillinger om, hvad der er bedst for barnet, og at dette kan have konsekvenser for de børn, der anbringes, fx siger Tove og Ann:

"Og der skal man jo også passe på ikke at pådutte sine egne normer på det her barn. Det er barnets virkelighed, det er vokset op med de betingelser, så skal man sgu finde noget, som barnet kan matche, og som det føler sig tryk ved. Og der bør man sige, at nå ja det kan godt være, det ikke lige er den måde, jeg lever på, men det behøver ikke at være den rigtige".

"Vi ser verden gennem vores middelklassebriller med, hvad vi tænker børn har brug for i en god udvikling, og det ved man noget om, (...)men det bliver vi nødt til at hæve op til det niveau, vi ved er godt for børn, men det kan til gengæld have de konsekvenser..., altså fx hvis man siger, men nu anbringer vi barnet for at give det nogle af de her vilkår, men til gengæld kan det have de konsekvenser, at det er rigtig skidt for barnet på sigt."

Citaterne vidner om, at habituelle dispositioner ikke nødvendigvis udgør en barriere for brugen af netværksanbringelser, såfremt man som sagsbehandler er bevidst om ikke at stille de samme krav til netværksplejefamilien, som man muligvis selv har til "et godt børneliv".

Holdningen om hvornår en familie er "god nok" handler således om, at nogle sagsbehandlere har en forestilling om, at familien skal "være normal", i ordinær beskæftigelse og kunne give barnet relevante inputs såsom lektielæsning, "gode ferier", "rigtige fritidsinteresser" samt stimulering på "et højere samfundsmæssigt niveau". Hertil kommer, at sagsbehandlerne forestiller sig, at disse inputs ikke er noget, som en netværksfamilie vil kunne tilbyde. Overordnet kan det få den betydning, at netværket ikke godkendes som netværksplejefamilie eller slet ikke afdækkes. Holdningen om "det gode børneliv" eller hvornår en familie er god nok til at modtage et anbragt barn kan være genereret af nogle habituelle dispositioner, som kan afspejles i "middelklasse"-præferencer i forhold til den rette kulturelle kapital. En kulturel kapital som sagsbehandlerne har nogle fordomme om, at netværket ikke besidder.

"Der kan mangle den der professionelle del"

- En holdning om at barnet og familien har brug for professionalitet

Behovet for eller nødvendigheden af professionalitet i forhold til barnet og forældrene er en udbredt holdning blandt sagsbehandlerne. Hovedparten taler således ind i en professionel diskurs, i forhold til hvad barn og familie har behov for. Det professionelle indebærer ikke decideret behandling, men snarere at der henvises til behovet for professionelle rammer, håndtering, viden og følelsesmæssig distance; omstændigheder som i flere tilfælde kan stå i modsætning til en netværksanbringelse. Det professionelle fokus kan betyde, at netværket bevidst som mindre bevidst fravælges blandt sagsbehandlerne.

Flere af sagsbehandlerne ekspliciterer vigtigheden af noget professionelt frem for en netværksanbringelse. Naja er et eksempel på dette:

"Ja., altså rent personligt, så har jeg ikke sådan rigtig lavet nogle netværksanbringelser, dem jeg har haft har været rigtig rigtig svære at arbejde med, fordi de er ikke professionelle, og de har rigtig svært ved at håndtere børnene eller håndtere familien."

Naja peger altså her på, at de professionelle bedre kan håndtere barnet og familien frem for en netværksplejefamilie, fordi de netop er professionelle. Hos andre sagsbehandlere er det professionelle syn mere implicit, når de eksempelvis beskriver Mads' behov eller peger på en anbringelsesform relateret til plejefamilie, opholdssted eller institution. Anja* er et eksempel på dette:

"Jeg tænker, at der findes jo mennesker, som også gerne vil være plejefamilie, og som netop har noget erfaring og kompetence og måske noget uddannelse inden for hele alkoholaspektet, og hvad det kan gøre.., og hvad det kan gøre for børn osv. og den forståelse."

Anja* henviser her til fordelene ved et anbringelsessted, der har erfaring og uddannelse i forhold til alkoholaspektet; kompetencer der må siges i høj grad at henvende sig til professionelle aktører. Alle sagsbehandlere fremhæver dog også, at børn har brug for kærlighed og nære relationer, og at dette netop er noget, der kan være en fordel ved en netværksanbringelse. Lis siger eksempelvis:

"Jamen det er jo, at man har sin familie, at man.., at der er det der særlige bånd, den kærlighed som ligger indenfor familien, som man ikke kan forvente vil være i en professionel plejefamilie."

De fleste sagsbehandlere har således opmærksomhed på, at netværket kan tilbyde mere kærlighed end en anbringelse hos professionelle. For størstedelen synes det professionelle perspektiv alligevel at være mere centralt, når de taler om, hvad der bedst kan imødekomme barnet og familiens behov. Brit og Evas udtalelser er gode eksempler på dette:

"[Henviser til netværket] Jamen du kan ikke være klar, du kan ikke være tydelig, kan ikke stå fast, når du er følelsesmæssigt involveret, hvordan skal jeg uddybe det nærmere, det er bare noget jeg ved. Det kan være rigtig svært, for så kommer den der med ej, det er også synd eller berøringsangsten, konfliktniveauet kan man ikke rumme vel. Hvorimod de professionelle kan rumme konflikter ik' også og kan anvende.., kan i tilfælde af, at det er nødvendigt for at passe på Mads og på dem, han er sammen med anvende magt, som ikke skader ham ik', i stedet for at han får en på kassen ik'"

"Jeg tænker med plejefamilier eller opholdssteder eller døgninstitutioner, jamen der er der et fagligt udgangspunkt i barnet, og man vil barnet det bedste, og at det er fagligheden, der vejer tungest i det, hvor man kan sige, at de andre [henviser til netværksforældrene] ryger hurtigere i følelsernes vold, at det er synd for, og det kan vi da ikke og tænke nu hvis altså."

De professionelle italesættes her som dem, der bedst kan løfte opgaven; de kan (modsat et netværk) håndtere konflikter, anvende magt på "den rigtige måde" og have et fagligt udgangspunkt i barnet. Det bliver i deres optik meget selvfølgeligt, at netværket på grund af den følelsesmæssige involvering ikke kan klare disse opgaver. Man kan i den sammenhæng undre sig over, at hovedparten af sagsbehandlerne prioriterer det professionelle højere i forhold til barnet end behovet for kærlighed og nære relationer, som et netværk ville kunne opfylde. Dette da kærlighed og nære relationer alment vægtes højt i relation til børns psykiske og sociale udvikling.

Sagsbehandlernes fokus på nødvendigheden af professionalitet kan være et udtryk for individuelle forestillinger om, hvad godt socialt arbejde er, eksempelvis baseret på egen viden og erfaring og i relation til casen med Mads baseret på et socialfagligt konkret skøn. Når sagsbehandlerne i høj grad abonnerer på professionelle indsatser, kan det dog også være relevant at trække Bourdieus begreber om felt og doxa ind.

Ifølge Bourdieu er velfærdsstaten sammensat af en række relative autonome felter med hver sin specifikke logik, regler, kampe og positioner, hvor man i denne sammenhæng kan tale om det sociale arbejde som et felt (Bourdieu & Wacquant 1996:28,84f.). Væsentligt i et felt er, hvad Bourdieu benævner som feltets doxa, som kan oversættes med centrale læresætninger eller antagelser. Inden for socialt arbejde kan det eksempelvis være professionens opfattelse af sine vigtigste funktioner, dens definitioner af klienter og de forståelses- og forklaringsmodeller, det sociale arbejde er baseret på. Et felts doxa er en samling af holdninger, værdier og normer, som opfattes som selvindlysende og naturlige efter at være reproduceret igen og igen i professionernes daglige praktiske arbejde. Et felts doxa kan siges at være et forståelses- og vurderingssystem, der virker så naturligt, at deltagerne ikke længere kan se, at systemet er skabt af feltet selv (Järvinen & Mortensen 2005:15ff., Järvinen 2004:242ff.). I den sammenhæng skal det dog nævnes, at der inden for socialt arbejde er divergerende holdninger til, om man kan tale om socialt arbejde med et fast afgrænset felt med stabile doxiske antagelser, eller om det snarere kan ses som en fragmenteret og sensitiv samling af betydninger og ideer, der konstant bliver sat på spil (Nissen 2007:60). Sagsbehandlernes mangeartede og meget forskellige svar på indsatser i forhold til Mads, vidner da også om, at der ikke er nogen særlig konsensus omkring specifikke sociale tiltag. Overordnet bliver der dog blandt sagsbehandlerne lagt stor vægt på nødvendigheden af professionalitet, og det fremlægges helt selvfølgeligt og logisk, at barnet og familien har behov for professionel ekspertise i forhold til en række opgaver omkring barnet og familien såsom forældresamarbejde, beskyttelse af og omsorg for barnet samt konflikthåndtering. Per og Carsten* udtaler eksempelvis:

“Ja, de professionelle de er jo vant til det der samarbejde, og vant til hvordan man samarbejder, og kan nogle gange, altså det nemmeste er jo på døgninstitutionerne, det er sværere i plejefamilierne ik’, og netværkspleje det er tit allersværest.”

“(…) og så tænker jeg ved netværksanbringelse med så skrøbelig en far og mor og et vedhold af drikkeri, hvor man ikke har tænkt sig at ændre det, vil det give rigtig mange familiekonflikter, som Mads vil blive en væsentlig aktiv del af i sin dagligdag, frem for at man advokerede problemerne ud til en plejefamilie, eller lad os nu sige, at man vælger en døgninstitution ik’, hvor man kan beskytte Mads lidt bedre og give ham lov til at blive glad igen.”

Det fremlægges her og hos andre sagsbehandlere helt selvindlysende, at de professionelle bedre kan løfte opgaven, både fordi de professionelle har flere kompetencer, og fordi de ikke er følelsesmæssigt involverede på samme

måde. Det kan som før nævnt være udtryk for individuelle holdninger om det gode sociale arbejde, men når det professionelle syn er så dominerende og fremlægges så selvfølgeligt, kan det også ses som et professionelt doxa på det sociale arbejdes felt.

Hvad det professionelle skal indeholde, er der imidlertid mange forskellige svar på, og fokus på behovet for professionalitet; det professionelle doxa, betyder ikke nødvendigvis, at der ikke peges på en netværksanbringelse. Når der peges på en sådan anbringelsesform indtænkes det professionelle ofte som et supplement, eksempelvis psykologbistand til barnet. Det professionelle fokus får imidlertid også mange sagsbehandlere til at pege på professionelle løsninger, og hos mange er det en meget bevidst fravælgelse af netværket, da de ikke mener, at netværket i tilstrækkelig grad kan løse opgaven. Der er dog også eksempler på, at fravælgelsen er mindre bevidst. Tove er et godt eksempel på dette, i forhold til Mads behov udtaler hun:

"Jamen der tænker jeg jo, han skal være et sted, hvor han får den optimale hjælp både i forhold til sin personlighedsudvikling og det faglige standpunkt, så han er jo langt bagud, eller jeg kan forstå, at han har svært ved at følge med i skolen. Hvordan håndterer han sin vrede? Og hvordan kan man ligesom lære ham at komme ud af konflikter med andet end at slå og være voldsom."

Tove peger på en plejefamilie eller et opholdssted i den forbindelse. Da hun spørges ind til, hvorvidt det kunne være en mulighed at anbringe Mads i netværket, forholder hun sig positivt over for dette, men erkender samtidig, at hun slet ikke selv havde tænkt i disse baner. Det professionelle perspektiv synes at være så indgroet og selvfølgeligt for mange af sagsbehandlerne, at de kan glemme at indtænke netværket og per automatik pege på professionelle løsninger, eksempelvis Tove som i interviewet bliver bevidst om dette og i forlængelse heraf udtrykker:

"Man er stadigvæk i sådan en vane med, at man tænker, ligesom jeg gjorde her i starten, jeg tænker familiepleje eller opholdssted."

Man kan imidlertid diskutere, om denne udtalelse fra Tove ikke også er et udtryk for, at det stadigvæk er meget nyt at rette fokus på netværksanbringelse, og at det derfor, som en del af en implementeringsproces, tager tid før sagsbehandlerne vil indtænke denne type af anbringelse. I den sammenhæng kan man også forestille sig, at det vil tage tid for sagsbehandlerne at indtænke et nyt professionelt tiltag på anbringelsesområdet. Med det professionelle doxa på feltet kan man imidlertid antage, at en netværksanbringelse med sin ikke-professionelle logik vil have en endnu længere implementeringstid hos sagsbehandlerne.

Udover at sagsbehandlerne kan glemme at indtænke netværket er der omvendt eksempler på, at nogle fremhæver vigtigheden i at afdække netværket med henblik på en netværksanbringelse for Mads og herefter skitserer alt det, som anbringelsesstedet skal kunne håndtere, eksempelvis forståelse for det at vokse op i et alkoholhjem samt

håndtering af Mads' cutting. Fokus på det professionelle synes at have den konsekvens, at nogle sagsbehandlere enten bevidst afskærer netværket, glemmer at indtænke det eller fravælger det i forbindelse med godkendelsesprocessen, fordi det ikke kan leve op til alle de (professionelle) krav, der stilles til et anbringelsessted.

Lis fra Københavns Kommune er meget bevidst om det professionelle fokus på feltet:

"Altså som professionelt system, der har vi jo altid tænkt, at vi vil gøre det så godt som muligt ikke også. Uh, vi skal endelig gøre vores arbejde, vi er jo så ambitiøse så det gør helt ondt ind imellem, og man tænker, at de børn skal jo have det bedste det bedste, de skal have de mest professionelle ik', så det har sådan været det, man har tænkt. Det skal være nogle professionelle plejefamilier, det skal være nogle, der kan det her. Altså de skal helst være psykologer allesammen ik' også, og så være hjemmegående og så i øvrigt have en tilknytning til arbejdsmarkedet ik'"

Lis fremhæver, at man som sagsbehandler i en god mening traditionelt har tænkt i professionelle indsatser. Dette med udgangspunkt i at ville give barnet det bedste. I forlængelse heraf oplever Per, der gennem sit arbejde i Københavns kommune er blevet pålagt at indtænke netværket, en generel skepsis blandt andre professionelle på feltet for netværksanbringelser:

"Du bliver jo også påvirket af, at der er mange professionelle, der peger på, ahh.., der er brug for det og det. Så der er jo også blandt de professionelle en vis skepsis til at bruge netværksanbringelser. Så der vil jo være nogle af de professionelle fagkollegaer, der ikke synes, det er godt nok. Altså.., som vil pege på, at der altså er brug for en hel anden professionel indsats. Så jeg kan godt se, at der er.., på den måde er der lidt.., det kræver noget mere."

Per oplever altså en modstand i forhold til netværksanbringelse fra andre professionelle aktører, der ikke synes, at indsatsen er god nok. Han giver udtryk for, at det kan lægge et vist pres på én selv at gå imod strømmen.

For at få en lidt dybere forståelse af denne modstand for netværksanbringelse og af fokuset på det professionelle, kan det være relevant at se nærmere på det sociale arbejdes felt. Et felt er ifølge Bourdieu et område, hvor der kæmpes om magtpositioner både internt og i forhold til andre felter. Et felt er således en arena for kampe om fordelinger og anerkendelse. Ifølge Bourdieu er det kun muligt at forstå strukturen af et felt ved at studere den måde, feltet er opstået på historisk (Järvinen & Mortensen 2005:15ff.). Flere historikere daterer det sociale arbejdes fødsel til interessen for det fattige barns patologiske barndom, og at der med denne interesse begyndte en ny teknologi, der bestod i rådgivning, undervisning, vejledning og forståelse fremfor tidligere tiders undertrykkende anstaltsformer (Egelund 2004:225f). Siden 1930'erne blev arbejdet med børn og familier mere og mere professionaliseret, særligt med velfærdsstatens opbygning op gennem 1950'erne og 1960'erne, hvor der samtidig skete en kontinuerlig overførsel af forsørgelses- og omsorgsopgaver fra civilsamfundet til det offentlige

velfærdssystem (Boje 2004:388). I forlængelse af dette peger forskningen som tidligere nævnt på, at professionaliseringen af anbringelsesområdet har betydet, at sagsbehandlerne i højere grad har foretrukket professionelle omsorgspersoner frem for at involvere barnets slægt (Vinnerljung 1993). Det sociale arbejdes felt er således en historisk og relationel konstruktion. Det er et produkt af mere eller mindre institutionaliserede kampe om, hvad socialt arbejde er, hvad der kendetegner professionen, hvilke ressourcer de kan benytte sig af, og hvad der er det sociale arbejdes grænser (Hansen 2010:148f.). Det betyder ikke, at det sociale felt er en entydig og stillestående størrelse. Der foregår eksempelvis en stadig kamp mellem forskellige forståelser af, hvad der legitimt kan betragtes som det sociale arbejdes rolle, og hvilken type af institutioner og aktører, der skal gives autoritet til at udføre socialt arbejde.

Varetagelsen af udsatte børn kan ifølge ovenstående siges at være en af det sociale arbejdes ældste varemærker, og det sociale arbejdes felt har i takt med velfærdsstatens udbygning opnået en dominerende position i forhold til denne opgave. Det kan måske være noget af forklaringen på den modstand, som der er blandt aktører på det sociale arbejdes felt i forhold til netværksanbringelser, fordi det kan ses som en trussel, at civilsamfundet, her forstået som familien, pludselig skal bevæge sig ind og overtage dele af de professionelle aktørers position. Det er ikke nyt at indtænke netværket i arbejdet med udsatte børn, men det er mere nyt i en dansk kontekst at skulle gøre brug af og mobilisere det i forhold til anbringelsesdelen. Hovedparten af sagsbehandlerne har da heller ikke meget erfaring med netværksanbringelser. Flere har dog en tendens til at trække få dårlige netværksanbringelsessags eksempler frem, som de selv eller deres kollegaer har haft. I den sammenhæng er argumentationen ofte, at det gik galt, fordi netværksforældrene ikke var professionelle. Eva, der baserer sin forståelse på meget lidt personlig og kommunal erfaring med netværksanbringelser siger eksempelvis:

"Der kan mangle den der professionelle del i det, hvor man kan sige, at vi nogle gange godt bare får et nyt hold forældre eller en ny sag ud af sagen ved, at nu skal vi til at forklare nogle andre om, hvorfor reagerer barnet, som det gør, og hvad kræver det af jer, og I er nødt til at forstå at (...)"

Få skrækeksempler på netværksanbringelser kan således hurtigt blive meget rodfæstede hos sagsbehandlerne selv og blandt kollegaer, og der kan komme en generel fortælling om, "hvor dårligt det altid går med de netværkssager". Herved legitimeres den professionelle indsats, og doxaet omkring behovet for professionalitet kan siges at blive reproduceret og manifesteret blandt aktører på det sociale felt.

Når mange af sagsbehandlerne har fokus på professionelle indsatser i forhold til barnet og familien, er det ifølge Bourdieus forståelse ikke et udtryk for, at de intentionelt ønsker at opretholde status quo. En fastholdelse af doxa og en modstand mod forandringer er en strukturel iboende mekanisme på alle felter (Järvinen 2004:244ff.). Kun på den måde kan feltet bevare sine grænser i forhold til andre konkurrerende felter, i denne sammenhæng det civile (familiære) felt. Det er kun gennem en reproduktion af doxa, at feltet kan garantere sin egen overlevelse (Bourdieu

& Waqquant 1996:87f.). Sagsbehandlerne italesætter som tidligere nævnt de professionelle som dem, der har de rette kompetencer til at håndtere opgaverne omkring barnet og familien, og som dem der kan handle fornuftigt og velovervejet med udgangspunkt i barnets bedste. Et (ikke-professionelt) netværk italesættes i relation hertil ofte som stående i modsætning hertil; altså som nogle der ikke kan varetage barnets tarv optimalt. På den måde kridtes banen op for, hvem der legitimt har ret til positionen. Man kan herved se det som en kamp om anerkendelse og status; en kamp om at bevare territoriet eller positionen som den hovedansvarlige for varetagelsen af anbragte børn. For at udgrænse netværket nedvurderes det til noget, der ikke kan klare opgaven og samtidig positioneres de professionelle som dem, der netop kan.

Man kan dog diskutere, hvorvidt de professionelle på det sociale arbejdes felt reelt taber magt og terræn ved netværksanbringelser, da sagsbehandlere der gør brug af denne type anbringelse samtidig fremhæver, hvor væsentligt det er, at familierne får solid professionel støtte i opstartsfasen såvel som i det videre forløb, eksempelvis psykologbistand, supervision og kursusforløb. De professionelle får således en anden væsentlig position, der går ud på at støtte, hjælpe og guide netværksplejefamilien i anbringelsesforløbet. De tilføjer herved endnu et ansvarsområde til deres jobbeskrivelse, hvilket i en positiv udlægning kan ses som befordrende for såvel faglighed som alsidighed blandt sagsbehandlere. Sagsbehandlere der gør brug af netværksanbringelser virker også meget bevidste om denne nye funktion, og det bliver i den optik ikke et enten-eller men et både-og i relation til professionalitet og ikke-professionalitet. Det kan måske være noget af forklaringen på, at disse sagsbehandlere ikke har ligeså stor modstand omkring det civile familiære felts "overtagelse" af anbringelsesdelen, da de professionelle aktører af sagsbehandlerne fortsat tænkes at spille en central og afgørende rolle for anbringelsens opstart og forløb.

Overordnet er holdningen om nødvendigheden af professionalitet meget dominerende blandt sagsbehandlerne. Der kan hos mange ses en generel skepsis omkring netværksanbringelse, fordi netværket ofte findes ukvalificeret sammenlignet med de professionelle. Behovet for professionalitet i en anbringelsessag vejer således ofte tungere end barnets behov for familiære nære relationer. Det professionelle fokus kan have den konsekvens, at nogle sagsbehandlere enten bevidst afskærer netværket eller glemmer at indtænke det. Necessiteten af professionalitet kan i den sammenhæng være et udtryk for individuelle holdninger om det gode sociale arbejde, men dets dominerende og ofte selvindlysende karakter, særligt når der hos nogle sagsbehandlere per automatik peges på noget professionelt, kan også være genereret af et professionelt doxa på det sociale arbejdes felt. Fremhævelsen af det professionelle; opretholdelsen og reproduktionen af et professionelt doxa, kan overordnet forklares som en kamp mod det civile familiære felt om bevarelse af positionen som den hovedansvarlige for varetagelsen af anbragte børn.

"Det er en opgave, der vil være over hovedet på de fleste"

- En holdning om at det er begrænset, hvad der kan forlanges af netværket

Blandt flere af sagsbehandlerne er der en holdning om, at det er begrænset, hvad man som sagsbehandler kan kræve og forvente, at et netværk skal stille op til i forhold til en anbringelsessag. Holdningen indeholder to dimensioner. Den første dimension knytter sig til en forståelse af, at opgaven vil være for tung at løfte for et netværk, samtidig med at man som netværksplejefamilie også er for følelsesmæssigt involveret. Den anden dimension baserer sig på en indstilling om, at man ikke kan tillade sig at forpligte og ansvarliggøre netværket, fordi opgaven kan have for mange personlige omkostninger, samtidig med at de ikke får penge for at være netværksplejefamilie. Dette kan betyde, at man som sagsbehandler ikke spørger netværksmedlemmer, om de vil være plejefamilie.

Eva og Tines udtalelser er gode eksempler på den første dimension, der handler om, at det er for stor en opgave for netværket at håndtere:

"(...)at professionelle plejefamilier har så mange vanskeligheder lige netop med forældresamarbejdet, hvordan kan man så tro, at netværksanbringelse bare kan være så enkelt, som er familiemedlemmer som følelsesmæssigt vil være langt mere involverede i selve opgaven og måske slet heller ikke er uddannede. Altså det kan jo være mekanikere og kassedamen i Netto og alt det her ik'. Hvor man kan sige, de mennesker som fagligt har en relevant uddannelse har vanskeligt ved at løfte nogle af de her opgaver, så siger det også lidt om, hvor svært det må være at være netværksfamilie."

"De her konflikter, altså som vi jo også ser her, med sådan en familie, der har så meget modstand, det vil simpelthen give kæmpe kæmpe store konflikter, og jeg tror det vil blive rigtig svært for både barnet og den her familie at rumme. Og der tænker jeg også, at der vil man have brug for rigtige professionelle steder, fordi det er svært for en almindelig familie ikke at komme til at bande og svovle over de her forældre ik'. Hvis de er rigtig grove og sådan nogle ting. Og man kan sige, man er også følelsesmæssigt involveret, og det er altid bare sværere, når man er det."

Ovenstående citater peger på, at det tænkes at være for svært for netværket at klare opgaven som plejefamilie, især grundet de potentielle vanskeligheder i samarbejdet med forældrene. Eva pointerer her, at det kan være en svær nok opgave for professionelle at klare, hvorfor det må være endnu mere vanskeligt for et netværk, der som oftest heller ikke har en faglig relevant uddannelse. Flere er desuden inde på, at netværket måske ikke ved, hvor stor en opgave det kan være at få et barn i pleje. Pernille siger eksempelvis:

"Og der tænker jeg både på dem, som gerne vil have det her barn, som også kan have det i slægtspleje, men også på barnet, fordi ét er, hvad man har kræfter til nu og her, når man ikke har det inde på livet, men det

andet er, at få det ind på livet og skulle leve med det dagligt. Barnet bliver trygt og begynder at reagere, børn reagerer der, hvor de er trygge, og så kommer hele bumlen ik'."

Sagsbehandleren fremhæver her det store arbejde, der ligger i det at få et barn anbragt og er tvivlende overfor, om netværket på lang sigt har kræfter til det. Pil udtaler hertil, at det vil være voldsomt at involvere netværket i nogle specifikke typer af sager:

"Fordi at jeg synes, at de børn, som har været udsat for noget virkeligt voldsomt, altså ligesom ham drengen dér fx, hvor moren er blevet slået ihjel, eller børn der har været udsat for incest eller voldtægt eller sådan. Jeg synes, at problematikkerne bliver for store til, at netværksfamilier kan håndtere det. Altså jeg synes, det er for voldsomt for nogen, selvom de har en god relation, så synes jeg, det er voldsomt for dem at blande dem ind i de problematikker."

I sager med incest og mord finder Pil altså, at belastningen er for stor til en netværksanbringelse trods en god relation. Sagsbehandlerne forstår af at opgaven er for stor for netværket baseret på generelt, som i ovenstående citater, på et kompetence såvel som et mere følelsesmæssigt aspekt. I forhold til kompetencedelen peges der på, at opgaven ofte er for stor til, at man kan kræve, at et netværk skal kunne håndtere det, herunder henvises til forældresamarbejde, konfliktniveau, håndtering af et anbragt barn og specifikke belastninger ved barnet og forældrene. Dette sammenkædes med, at netværket også er følelsesmæssigt involveret, hvilket gør opgaven endnu mere vanskelig. I den sammenhæng fremhæves det hos flere sagsbehandlere, at det på grund af den følelsesmæssige involvering vil være for meget at kræve af netværket at skulle sætte grænser for forældrene og barnet og eventuelt komme ud for at skulle afvise egne familiemedlemmer.

Når sagsbehandlere ikke mener, at man kan kræve, at netværket skal kunne løfte opgaven, kan det måske også hænge sammen med, at de sætter kravene til netværket ind i en professionel referenceramme. Det kan således virke som om, at de i mange tilfælde sidestiller netværksfamilien med professionelle aktører. Eva siger i forlængelse heraf:

"Så stiller man dem jo i en situation, hvor man forventer noget, man måske tidligere skulle give 70.000 kr. for om måneden, der dækker man lige pludselig kun kost, tøj og lommepenge altså og forventer en indsats, der ligger på samme niveau, så beder vi næsten selv om, at det går galt."

En anden sagsbehandler, Brit, udtaler ligeledes, at hun mener, at en netværksplejefamilie faktisk skal have flere ressourcer og kompetencer end en almindelig plejefamilie, fordi de også skal kunne rumme den følelsesmæssige dimension. Lis taler omvendt om, at de i Københavns Kommune stiller færre krav til et netværk, end de ellers ville gøre til en almindelig plejefamilie:

"Men meget af det der med at ambitionsniveauet er skruet lidt ned ik' altså, vi forventer ikke, at han skal passe sin skole fra i morgen vel, det tager vi stille og roligt, og vi snakker med mormor om, hvordan han kommer i skole, og det kan godt være, at det først bliver om 14 dage, men det er ok ik' også. Nu skal han lige falde til ro, og mormor skal lære skolen at kende, og så kommer det. Hvor man i en plejefamilie..., professionel plejefamilie, vil sige, du ser bare at komme afsted med det barn der i morgen i skole."

Med det lavere ambitionsniveau vil Lis måske ikke i samme grad tænke, at en opgave vil blive for uoverkommelig for et netværk. Størstedelen af sagsbehandlere synes dog mere at tænke i professionelle termer og forventninger, hvorfor de muligvis kan komme til at opsætte for høje krav, der virker tilbage på, at de finder opgaven for stor og uoverkommelig for et netværk. Sagsbehandlere kan således automatisk komme til at lægge den samme referenceramme over netværksfamilierne som til de professionelle anbringelsessteder. Disse mere eller mindre bevidste professionelle standarder hos sagsbehandlere til et anbringelsessted synes at være så indgroede og selvfølgelige hos mange, at det, som i forrige afsnit, kan være et udtryk for et professionelt doxa på det sociale arbejdes felt. Det kan have den konsekvens, at sagsbehandlere ikke mener, at man kan kræve en sådan indsats af et ikke-professionelt netværk, hvorfor man givetvis ud fra et hensyn til netop netværket, ikke finder det hensigtsmæssigt at involvere det i en anbringelsessag.

Der kan dog også spores en anden dimension end det professionelle fokus, der mere knytter sig til netværkets motivation. Naja og Brit siger eksempelvis:

"Jo, netop fordi du får ikke nogen penge for det, du kan ikke sige, at vi køber dig til den her opgave. Vil du ikke være sød at løse den. De får kun omkostningsdelen, og det dækker dårligt nok det ved at have et barn."

"Folk har jo nok i sig selv jo, de går på arbejde, de har deres egne børn, de skal passe, de har deres fritidsinteresser, de har kalenderen fyldt op, og så skal man pludselig til at tage sig af sin søsters barn, eller hvad ved jeg. Der skal meget..., der skal et meget stort hjerte til, men der skal også..., man skal sige farvel til nogle andre ting for at give plads til det der, og det er måske ikke særlig..., det har man måske ikke særlig meget lyst til, fordi man gerne vil dyrke sit eget og sine egne børn, egen families liv. Og vi har travlt, og vi har travlt, og vi har travlt, så det er svært at rumme..., og hvordan går det ud over vores egne børn? Og hvordan går det ud over vores forhold til familien, altså ja. Jeg tror, det er rigtig svært."

Flere sagsbehandlere fremhæver således den manglende økonomiske aflønning og de mere personlige omkostninger, som der kan være forbundet med at være netværksplejefamilie. I den optik bliver det mere et spørgsmål om, hvorvidt man kan være bekendt at ansvarliggøre og forpligte netværket til opgaven, da det antages, at netværksmedlemmer har travlt nok med deres eget liv. Man kan forstå dette syn hos sagsbehandlere som et udtryk for en individualitetstankegang. Professor i socialpsykologi Lars Dencik taler i relation hertil om, at der i den

igangværende samfundsudvikling hersker en større og større grad af individualisering, hvilket indebærer, at mennesker i højere grad end tidligere kan og skal vælge selv, fx samhørighed, livsanskuelse, partner og profession. Den enkelte integreres i stadig flere og stærkere ikke-familære aktiviteter, organisationer og institutioner som repræsentant bare for sig selv. Både i familielivet og i arbejdslivet stiller individerne stadig stærkere krav om at få mulighed for selvrealisering, hvilket måske også kan betyde, at man i mindre grad i dag er indstillet på at give afkald på egne mål og ønsker for at tage sig af et familiemedlems barn (Dencik 2005:83ff.;Dencik et al. 2008:119ff.). Dette perspektiv taler Brit umiddelbart ind i, når hun påpeger, at folk har nok i sig selv og deres egen (lille) familie. Også indstillingen om at netværket ikke kan stilles ansvarligt, fordi det ikke får penge for det, kan forstås ud fra denne individualitetstankegang. Hos nogle sagsbehandlere fremhæves det økonomiske incitament som centralt i forhold til at ville påtage sig opgaven som netværksplejefamilie. Brit udtaler eksempelvis:

“Gider du at arbejde uden at få penge for det? Jeg gør da ikke ihvertfald, jeg har rigeligt at se til, og hvis jeg så ikke fik nogen penge for det, så gjorde jeg det ikke, så kunne jeg godt få tiden til at gå med noget derhjemme”.

Argumentationen kan i den sammenhæng fremstå meget rational choice-funderet, når flere sagsbehandlere stiller spørgsmålstegn ved, hvorfor netværksmedlemmer skulle have lyst til at påtage sig rollen som plejefamilie, når de ikke aflønnes herfor.

Individualiseringsperspektivet synes dog ikke at udgøre en dækkende forklaring, da individualiseringen også er fremherskende i andre vestlige lande, men hvor der i eksempelvis Tyskland alligevel er en større forventning om, at familien træder til, såfremt der er behov for dette (Dencik et al. 2008:136ff.,151f.). Sagsbehandlernes syn på at familierne ikke kan stilles ansvarlige, kan derfor sandsynligvis også hænge sammen med den måde, hvorpå velfærdsstaten er opbygget. I den moderne skandinaviske velfærdsstat ses mennesket grundlæggende som enkeltstående og selvstændigt fremfor en integreret del af et mere eller mindre ubrydeligt socialt fællesskab. Den enkelte borger i de skandinaviske velfærdsstater er blevet udrustet med en lang række lovfæstede sociale rettigheder og omfordelingsressourcer, der på mange måder giver den enkelte frihed til uafhængigt af andre personer, herunder familie og slægt, at realisere sine egne livsmål og interesser. I denne optik kan den skandinaviske velfærdsstatsmodel derfor - i højere grad end den konservative velfærdsstatsmodel - være med til at fremme individualiseringen i befolkningen. Man kan sige, at familien som institution fortsat udfylder vigtige psykosociale funktioner for individerne, men at det er staten, der på mange måder opfattes som den mest centrale aktør til sikring af borgernes velfærd, hvor det sociale velfærdssystem aflaster familiemedlemmerne for de mest tyngende pleje- og omsorgsopgaver (Dencik 2005:78,93f.,112;Dencik et al. 2008:122ff.,136ff.). På den baggrund kan man forestille sig, at mange familier heller ikke selv tænker på at melde sig som netværksplejefamilie, fordi det måske er forventeligt, at det er noget, staten tager sig af. I forlængelse heraf siger Tove:

“Og tit har forældrene heller ikke selv tænkt på det, altså, som en mulighed. Og dem man så spørger, om de har lyst, de har heller ikke tænkt på det som en mulighed. Så der er ikke nogen, der ligesom melder sig på banen. Så det er os, der skal være bedre til at se, at der er nogle muligheder i netværket(...)”

Antageligt kan denne velfærdsstatstankegang præge alle aktører, hvor udfaldet kan blive, at netværket ikke selv melder sig, og at sagsbehandleren samtidig finder det svært at stille netværket en så stor plejeopgave, fordi det i bund og grund ses som et offentligt ansvar.

Sagsbehandlere der er præget af holdningen om, at det er begrænset, hvad der kan forlanges af netværket; herunder har en forståelse af, at opgaven er for stor og/eller mener det har for store personlige omkostninger, får måske af samme grund heller ikke spurgt netværket, om det rent faktisk er en opgave, netværket vil påtage sig, hvilket falder i god tråd med ovenstående citat fra Tove. Sagsbehandlernes indstilling omkring, at netværket sikkert ikke magter og har lyst til at være netværksfamilie synes da også at bygge mest på forestillinger og mindre på erfaringer. Eksempelvis siger Fie*:

“Det er bare meget lige pludselig at skulle ud og undersøge, hvem der er af tanter og onkler og faste osv., og så lige ringe og sige: Kunne du tænke dig? Den er altså voldsom, og man må formode, at det er en opgave, der vil være over hovedet på de fleste, det er for meget (...)Jeg tænker ikke selv, jeg ville være ordentligt rustet eller forberedt på, hvad jeg egentlig skulle bære af ansvar osv. i det. Og så tænker jeg, at nogen havde måske aldrig set sig selv stå i den situation, og man er måske slet ikke forberedt på, hvad man kan komme ud for”.

Fies* forestillinger om ”at det vil være over hovedet på de fleste” kan betyde, at man som sagsbehandler ikke føler, at man overhovedet kan tillade sig at spørge netværket, om det vil være netværksplejefamilie. Det er imidlertid interessant, at Københavns Kommune finder, at de godt kan forpligte netværket og har en oplevelse af, at familierne ofte gerne vil påtage sig opgaven, når de bliver spurgt. Dette kan måske hænge sammen med, at sagsbehandlerne ved de fastlagte og regelbestemte netværksmøder får mødt familierne og muligvis kan få afkræftet antagelsen om, at det ikke er noget, netværket magter og ønsker at tage sig af. Hertil kommer, at sagsbehandlerne fra Københavns Kommune har et lavere ambitionsniveau for netværksplejefamilierne end for andre anbringelsessteder, hvorfor de måske ikke finder opgaven lige så krævende. Det at Københavns Kommune oplever, at familierne er positivt stemt overfor at påtage sig opgaven som netværksplejefamilie kan dog også være et udtryk for, at sagsbehandlerne i højere grad ”påtvinger” netværket opgaven og ikke i samme grad (som de øvrige sagsbehandlere) tager hensyn til netværksmedlemmerne.

Holdningen om at det er begrænset, hvad man kan forlange af netværket kan som før skitseret betyde, at man som sagsbehandler ikke spørger netværket, om de vil påtage sig opgaven som netværksplejefamilie. Den kan imidlertid også betyde, at sagsbehandlerne fremstiller en netværksanbringelse som noget meget vanskeligt over

for netværket. Lisbeths citat er et godt eksempel på, at et netværksmedlem, som i første omgang har meldt sig til opgaven, har trukket sig igen efter en drøftelse med hende:

“Jeg tænker, at det er rigtig svært, jeg har lige siddet sammen med min kollega med en dreng, som skulle i netværksaflastning hos sin storesøster, fordi moderen er syg, og vi har haft nogle snakke med den her storesøster, og faktisk har hun selv landet på, at det går ikke. Hun vil rigtig gerne have ham rigtig meget, men det skal ikke være formaliseret, han skal noget andet, fordi det er en.., det er rigtigt.., altså det er en belastning i forhold til hendes relation til mor, at hun skal ind og være mor for sin bror, og hvordan er man det, og hvem bestemmer og sådan nogle ting, og det er sådan noget, der kan være rigtig sårbart.”

Det kan virke som om, at nogle sagsbehandlere kan have en tendens til at fremlægge netværksanbringelsen som noget svært og kompliceret. Flere nævner, at de eksempelvis fremlægger for netværket, hvor svær rolleombytningen er, og hvor svær opgaven kan blive i relation til barnet og forældrene, hvilket kan være reelle omstændigheder, som det er væsentligt, at netværket forholder sig til, før det påtager sig opgaven. Når et netværk skal forberedes på opgaven, kan der imidlertid være forskellige måder at fremstille sagen på, og man kan forestille sig, at sagsbehandlere med et mindre ambitionsniveau over for netværket og en indstilling om, at det er legitimt at forpligte netværket vil fremføre sagen i mere positive termer. Man kan så diskutere, om det også kan blive en *for* positiv udlægning, der ikke forbereder netværket tilstrækkeligt. Pointen er dog, at fremstillingen i sidste ende kan få stor betydning for, om netværket føler, at det er en opgave, det kan magte.

Blandt mange sagsbehandlere er der således en holdning om, at det er begrænset, hvad der kan stilles af krav og forventninger til et netværk. Den ene dimension knytter sig til kompetence- og følelsesdelen, der tilsammen betyder, at opgaven tænkes at blive for stor for et netværk at håndtere. Det kan i den sammenhæng virke som om, at mange af sagsbehandlerne vurderer netværksfamiliens mulighed for at klare opgaven ud fra professionelle standarder, og i den optik kan man som sagsbehandler hurtigt komme til at afvise, at det er en opgave, der kan stilles til netværket. Denne logik kan være genereret af et professionelt doxa på det sociale arbejdes felt. Den anden dimension der knytter sig til en forståelse af, at man ikke kan være bekendt at forpligte og ansvarliggøre netværket, kan tænkes at være et udtryk for en kombination af underliggende individualistiske og velfærdsstatslige tendenser, hvor omsorgsopgaver på anbringelsesområdet “traditionelt” set i høj grad har ligget hos det offentlige. Disse to dimensioner sammenholdt kan betyde, at sagsbehandlere for det første ikke får spurgt netværksmedlemmer, om det er en opgave, de kunne have lyst til at påtage sig og får derfor hverken af- eller bekræftet deres forudantagelser. For det andet kan det tænkes, at sagsbehandlere kan få netværksmedlemmer, der i første omgang havde meldt sig som plejefamilie, til at trække sig igen.

“12 år - så er det en god idé at lede efter opholdssteder” - En holdning om at ældre børn skal på institution

Størstedelen af sagsbehandlerne har en holdning om, at børn i en bestemt alder (her refereres som oftest til teenagere) per definition bør anbringes på en institution eller et opholdssted.⁶ Begrundelser for valg af institution bygger bl.a. på, at teenagebørn har nogle andre behov end yngre børn, som bedst imødekommes på en institution. Pleje- og netværksplejefamilier synes således på forhånd at blive udelukket som mulighed for netop disse børn.

Eva siger eksempelvis om betydningen af barnets alder for valg af anbringelsessted:

“Jeg vil næsten sige, at 10 år det er sådan grænsen i forhold til, hvad jeg synes, man sender i plejefamilie, fordi der har man en familie, og man har nogle forældre, og man får ikke nye forældre, når man er., eller erstatningsforældre når man er 10 år. Så jeg tror, at det er rigtig vanskeligt at modtage et barn, der er mere end 10 år i en plejefamilie.”

Eva er således af den overbevisning, at et barn over 10 år skal på en institution, som er den anbringelsesform, som hun også peger på til Mads i casen. En anden som ligeledes foreslår, at Mads skal på institution grundet sin alder er Brit, hun udtaler:

“Han er for stor til at putte ind i en plejefamilie, men havde han nu været 6 eller 8 eller 5 eller 4 eller et eller andet, så ville det være noget andet.”

Som det fremgår af citaterne, har sagsbehandlerne en klar holdning til, hvornår barnet er for gammelt til at blive anbragt i en plejefamilie herunder i netværket. Der kan dog ikke spores konsistente holdninger til præcis hvilken alder, der er udslagsgivende for, at man som sagsbehandler vælger en institutionsanbringelse. Meget tyder dog på, at grænsen ofte er omkring de 12 år, som er den alder, Mads har i vignetten, fx siger Kirsten*:

“Jeg synes faktisk, at der er en forskel på, om han er 12 år og en dag, eller om han er 12 år og 364 dage. Det kan have en betydning for, om det er plejefamilie eller ej.”

Citaterne vidner om, at barnets specifikke alder er særlig central, når sagsbehandlerne skal vælge anbringelsestype. Med dette fokus på den konkrete alder kunne man forestille sig, at barnets øvrige karakteristika kan forbigås eller få mindre betydning, når en sagsbehandler skal vælge anbringelsessted, hvorfor netværksanbringelse kan blive “glemt” som mulighed eller bevidst fravalgt.

At ældre børn skal på institution bliver som oftest begrundet med, at disse børn har mindre behov for familiære relationer end yngre børn. Ulla* som umiddelbart ikke synes, at Mads bør anbringes synes i særdeleshed, at det er

⁶ Herefter samles institution og opholdssted under betegnelsen: Institution

problematisk at anbringe ham i en plejefamilie, da børn i Mads' alder i hendes optik ikke har et lige så stort behov for det familiære:

"Fordi det er en dreng, som har den alder, han har, og hvor der også er noget teenager indover, og der sker nogle andre ting på nogle andre fronter, hvor at familien ikke behøver at være så vigtig altså inden for de næste par år."

Andre sagsbehandlere, herunder Pil, henviser i forlængelse heraf til, at børn i teenageralderen har behov for at slippe væk fra familien, og at det således ikke er hensigtsmæssigt at blive placeret i en pleje- eller netværksplejefamilie:

"Så jeg tror..., at plejefamilie ville jeg tænke, hvis de var små, fordi de stadig skal have det der stabilitet og trygge rammer, og det skal de andre [henviser til teenagebørn] selvfølgelig også, men jeg synes ikke, at det på samme måde er det vigtigste."

Citaterne vidner om, at sagsbehandlerne i højere grad tænker, at mindre børn har behov for trygge, stabile og familiære rammer, hvor teenagebørn har andre behov, som er mere centrale at være opmærksom på. I forlængelse heraf siger Per:

"Ej, men når du begynder at komme i puberteten, så er det også sværere at komme ud i andre familier..., det bliver sværere at komme i familiepleje, hvis du er 13, 14 år, fordi der er du i gang også med nogle helt andre udviklingsprocesser selv, og har brug for at kunne gøre noget, altså reagere på dine omgivelser og sådan noget, og det er ikke altid en familie kan klare det."

Per henviser således både til, at børn i en specifik alder har behov for at kunne "reagere på sine omgivelser", og at en almindelig familie muligvis ikke er i stand til at tage hånd om det, hvilket gør, at han peger på en institutionsanbringelse til større børn. Hertil kommer, at flere sagsbehandlere forestiller sig, at det er sværere for ældre børn at indgå i en ny familieramme, og at det derfor er mere hensigtsmæssigt at placere dem på en institution. Netværksanbringelser behøver i den optik ikke nødvendigvis at blive udelukket, da barnet ved en netværksanbringelse netop bliver anbragt i kendte omgivelser og således ikke skal indgå i en helt ny familieramme. Alligevel peger ingen af ovenstående sagsbehandlere på en netværksanbringelse til teenagebørn.

Eva taler ligeledes om, at teenagebørn har brug for at adskille sig fra familien, og at hun i øvrigt har meget dårlige erfaringer med ældre børn i plejefamilie. Hun siger om Mads:

"(...)så tænker jeg, at han skal på et opholdssted, men jeg tror ikke..., også pga. hans alder..., at det vil være godt med en plejefamilie, fordi han er også teenager, og er i gang med den proces med samtidig også at skulle adskille sig, og vi har rigtig dårlige erfaringer med at anbringe store børn eller teenagere i plejefamilier, så jeg tror, at et opholdssted vil være rigtig godt for ham."

Overordnet kan der i interviewene spores en holdning om, at børn som er omkring teenagealderen har mindre behov for familiære rammer og mere behov for professionelle til at håndtere deres adfærd, hvorfor institutionsanbringelse er at foretrække for netop disse børn. Holdningen om at børns behov bedst imødekommes på en institution virker som en selvfølgelighed, hvor gyldigheden af dette ikke betvivles og kan på den baggrund fremstå som en doxisk antagelse, som er etableret på feltet (Bourdieu & Wacquant 1996:85f.). Bo bliver i interviewsituationen mere bevidst om denne selvfølgelighed og udtrykker det således:

“Og så kan man sige, at det er jo også noget klassisk nedarvet, man kan sige, det er jo en historie, der er og har været i branchen, eller hvad man nu skal sige. At der..., jamen når de når de der 12, 13 år, så er det er en god idé at lede efter opholdssteder.”

Såfremt der er en doxisk antagelse på feltet om, at børn i en given alder per definition skal anbringes på en institution, kan det betyde, at netværksanbringelse sjældent kommer på tale i sager med ældre børn, dels fordi sagsbehandlerne glemmer at indtænke netværket som en mulighed, dels fordi de har en antagelse om, at institutionerne bedst imødekommer et ældre barns behov. I forlængelse heraf bør det nævnes, at Danmark i langt højere grad end fx Sverige og Norge anbringer teenagebørn⁷, hvorfor en mulig doxisk antagelse om, at teenagebørns behov bedst imødekommes på institution i endnu højere grad kan betyde, at netværksanbringelser udelukkes i et stort antal af anbringelsessager (Hestbæk 2009:52ff.).

Empirien peger dog ikke entydigt på, at der er tale om en doxisk antagelse på feltet, da der ligeledes peges på nogle praktiske begrænsninger som forklaring på institutionsanbringelsen som løsning til ældre børn. Tine og Pil udtaler, at det kan være svært at finde plejefamilier til teenagebørn:

“Det er svært at finde et sted, der vil passe til en dreng på 12 år. Uanset hvordan man vender og drejer det”

“De unge altså, det er dem, hvor jeg tænker institution, der er selvfølgelig også..., der er ikke nogen plejefamilie, der kan have dem(...)”

At sagsbehandlerne oplever, at det er svært at finde plejefamilier til teenagebørn samtidig med, at de forestiller sig, at det kan være svært for dem at indgå i en ny familieramme kan være udtryk for nogle velreflekterede holdninger og individuelle erfaringer snarere end et doxa på feltet. Disse argumenter udgør dog ikke umiddelbart en barriere for brugen af netværksanbringelser. Der kan derfor stilles spørgsmålstegn ved, hvorfor flertallet af sagsbehandlerne ikke i højere grad indtænker netværksanbringelser som potentiel mulighed.

⁷ Det er svært at sætte mere præcise tal på forskellene mellem landene, da man opgør anbringelser meget forskelligt. Dog viser en undersøgelse af SFI, at unge udgør 70% af nyanbringelserne i 2006 i Danmark, mens det tilsvarende tal i Sverige var 58% (det bør dog bemærkes, at alderen i den danske undersøgelseskontekst var 12-17 år, mens alderen i Sverige var 13-17 år).

Dette kan måske alligevel være et udtryk for, at der findes et doxa på feltet, som gør, at sagsbehandlerne per automatik tænker institution som løsning til teenagebørn.

Sagsbehandlerne fokusering på institution som løsning til teenagebørn kan dog også forklares ud fra Winter og Nielsens videreudvikling af Lipskys teori om krydspres og afværgemekanismer. Sagsbehandlere kan i denne optik grundet det krydspres, de konstant udsættes for mestre situationen ved at benytte standardløsninger. Det at sagsbehandlerne per definition tænker, at et barn i en given alder skal på institution, kan således forstås som udtryk for en strategi, hvor man forsøger at passe alle sager ind i et fast defineret batteri af løsninger; i dette tilfælde institutionen som løsning (Winter & Nielsen 2008:120f.). Katrines* citat er her et godt eksempel på, at institutionsanbringelse til teenagebørn kan virke som en fast løsning:

“Jeg kan ikke lade være med at tænke, at jeg tror nærmest aldrig, at vi anbringer 12-årige i plejefamilier. Jeg tror, at det er deromkring, at vi normalt sætter en grænse og vælger institution.”

Katrines* udtalelse om, at man i hendes kommune aldrig anbringer 12-årige i en plejefamilie, kan være et udtryk for, at der gøres brug af standardløsninger. Barnets alder bliver her udgangspunktet for, hvilken anbringelsestype der peges på. Citatet kan på den anden side være et udtryk for en doxisk antagelse på feltet, men da Katrine* i interviewet gør opmærksom på, at hun ikke selv nødvendigvis synes, at institutionsanbringelse til teenagere altid er den bedste løsning, fremstår det i højere grad som et udtryk for brug af standardløsninger. Samtidig refererer Katrine* ikke til erfaring som begrundelse for hendes valg af institution til ældre børn, men udtrykker det blot som noget automatiseret. Såfremt sagsbehandlerne gør brug af standardløsninger, hvor teenagebørn per definition anbringes på institution fremstår det åbenlyst, at der ikke i den sammenhæng vil blive peget på netværksanbringelse til denne aldersgruppe.

Overordnet kan der spores en holdning om, at barnets alder for hovedparten af sagsbehandlerne er af stor betydning for, hvilken anbringelsestype der tænkes i. Mange sagsbehandlere tænker per automatik i institution, når barnet når en vis alder, hvor 12 år typisk er grænsen. Dette bygger bl.a. på en forståelse af, at teenagere ikke i samme grad har behov for stabile, trygge og familiære rammer, og med alderen grundet sine behov får sværere ved at indgå i en ny familie. Denne antagelse kan betyde, at man som sagsbehandler slet ikke indtænker netværket i en anbringelsessituation med et større barn, fordi man mener, at en institution bedst imødekommer teenagebørns behov. Holdningen kan være udtryk for en række individuelle velreflekterede skøn og erfaringer, såsom at det kan være vanskeligt at finde plejefamilier til teenagebørn. Dette synes dog ikke at stå i vejen for at tænke i netværksanbringelse, hvorfor holdningen muligvis i højere grad kan være udtryk for en doxisk antagelse på feltet, hvor man tænker, at teenagebørns behov bedst imødekommes på en institution. Sagsbehandlernes fokusering på institution kan desuden ses som en afværgemekanisme, hvor de benytter sig af standardløsninger.

Begge mekanismer fremmer en automattænkning hos sagsbehandlerne, hvor institution bliver løsningen for teenagebørn.

“Det er jo konfliktstof”

- En holdning om at netværksanbringelser er konfliktfyldte

I alle 14 interviews bliver der talt om, at netværksanbringelser er konfliktfyldte. Denne holdning baserer sig generelt på, at det er den følelsesmæssige relation, der potentielt kan skabe konflikterne. Der kan overordnet identificeres to dimensioner i sagsbehandlerne holdning om, at netværksanbringelser er konfliktfyldte. Dels en forestilling om, at en netværksanbringelse skaber nye roller i familien og hos netværket, som kan danne grobund for konflikt, dels en forestilling om, at familierne og netværket ofte har iboende konflikter, som kan forværres af en netværksanbringelse. Holdningen om at netværksanbringelser er konfliktfyldte kan betyde, at man finder denne type af anbringelse for problematisk.

Overordnet peger de fleste sagsbehandlere på, at det er den følelsesmæssige relation mellem netværksplejefamilien og forældrene, der potentielt kan skabe konflikter. Eksempelvis udtaler Lis og Nynne*:

“Og jeg ved godt, at vi siger det på så mange fine fine fine måder ik’, det har vi lært at sige, men den der får beskeden, tænker jeg, er en dårlig forældre ik’ også. Og nu peger de så oven i købet på min egen mor, som skulle være en bedre forældre ik’ også, altså det er jo.., det er jo konfliktstof, så det gør noget. Hvad enten vi er gode til at forklare det eller dårlige til at forklare det, så er det smerteligt og konfliktfyldt.”

“Ulempen er vel altid, at det kommer meget tæt på, altså det der med, at det er mormoren eller morfaren eller morbroderen altså, det er enormt følelsesmæssigt forbundet, at der også kan opstå konflikter, hvor man ikke handler rationelt, men man handler på baggrund af den relation eller følelse, man har, og det er vel altid en ulempe ved netværksanbringelse, tænker jeg.”

Ovenstående citater peger på, at netværksanbringelser ifølge sagsbehandlerne har et ekstra potentiale for at skabe konflikter i forhold til andre anbringelsestyper. De tætte relationer forbindes med en større grad af følelsesmæssig involvering, der af sagsbehandlerne fremhæves som det helt centrale i forhold til at se netværksanbringelse som noget konfliktfyldt.

Den første dimension omhandler det, at netværksanbringelser skaber nye familieroller og -mønstre for de involverede familier og netværk og en forestilling om, at disse nye roller kan være vanskelige for alle parter at håndtere. Brit og Tove udtaler eksempelvis:

“Jo, men hvis du har et forhold til din mor fx, det er min mor, du får et barn, det er mit barns mormor, så kommer vi og beder om, at mormor bliver mor i stedet for dig. Prøv at mærke efter om ikke det giver følelsesmæssig kaos inde i hovedet, det vil det altid gøre. Altså min mormor kan sgu da ikke være mit barns mor altså, fordi så har mit barn ingen mormor. Jo, det har han måske nok, men hvornår skal hun lige være mormor, og hvornår skal hun være mor, og hvornår er hun så min mor, og hvornår er hun egentlig mit barns mor. Kan du godt se, at det giver rolleforvirring i den grad.”

“Det er også derfor, jeg siger, at man skal følge rigtig meget op i starten, fordi det er jo en helt ny funktion, de går ind og påtager sig, og familien kommer til at se helt anderledes ud. Og hvad er det for nogle roller, man pludselig har, og hvordan er man forælder uden at være det, fordi de har jo stadigvæk nogle forældre, men man er jo nødt til at være en myndighed og en autoritet i forhold til det her barn, og hvordan klarer man det, hvis man også selv har nogle ting, der er svært.”

Brit fremhæver, at en netværksanbringelse vender op og ned på givne familieroller, hvor mormor eksempelvis bliver til mor. Tove ytrer ligeledes en bekymring for, at netværksanbringelsen skaber nogle nye funktioner i familien, og at familien kommer til at se helt anderledes ud. Denne rollepåvirkning kan ifølge sagsbehandlerne skabe et kaos og en forvirring for de involverede parter, som kan være svær at håndtere. Mange af sagsbehandlerne ser, at denne rolleombytning potentielt kan være grobund for konflikt og udgøre en risiko ved at netværksanbringe.

For at kunne komme nærmere en forståelse af dette kan antropologen Mary Douglas' begreb “matter out of place” være brugbar. Ifølge Douglas er et samfunds klassifikationssystem en spejling af og et udtryk for den sociale orden, og alle mellemtilstande og uklassificerbare fænomener bliver derfor potentielle trusler mod den sociale stabilitet. Når noget falder uden for sin kategori, eksempelvis uden for en gængs kategorisering af familieroller, bliver det “matter out of place”, urent og potentielt farligt, og dermed bliver det en symbolsk udfordring for evnen til at klassificere (Eriksen & Nielsen 2002:156). Douglas taler i denne forbindelse om, at et fænomen kan opfattes som anomali, når dette ikke passer ind i et givent klassifikationsmønster. Tvetydige fænomener er i forlængelse heraf fænomener, som kan falde i to kategorier. Både anomali og tvetydighed kan generere usikkerhed (Douglas 1966:38). Ved hjælp af dette kan man forstå sagsbehandlerne antagelser om rolleombytningens potentielt kaotiske effekt som et udtryk for, at de oplever, at der ved en netværksanbringelse bliver skabt nogle tvetydige familieroller, som kan være potentielt farlige for den etablerede sociale orden.

Når Brit eksempelvis udtaler, at mormor nu skal være mor, og at der i den sammenhæng skabes forvirring og kaos, kan det ses som et udtryk for, at der eksisterer nogle givne etablerede kategorier og forventninger til roller i familien, eksempelvis “mor” og “mormor”. Netværksanbringelsen kan i denne optik anses som en problematisk

anbringelsestype for sagsbehandlerne, såfremt de oplever, at den går ind og påvirker og laver om på eksisterende socialt etablerede kategorier i en familie.

Flere sagsbehandlere skitserer desuden, at netværksforældrene også får en ny slags myndighedsrolle. Per og Lisbeth udtaler eksempelvis:

”Ja, de skal også kunne samarbejde med skolen, de skal kunne samarbejde med nogle af alle de her myndigheder, på en eller anden måde skal de jo være indstillede på, at det er en del af opgaven at gå ind i et forpligtende samarbejde. Og også holde os informerede, altså de må ikke bare gå og skjule alle tingene, hvis barnet har vanskeligheder vel, de bliver jo ansat i et forhold, hvor de bliver vores medspiller. Og derfor kan de nogle gange komme., det er jo derfor, de nogle gange kommer på kant med familierne, fordi de pludselig begynder at blive kommunens forlængede arm.”

“(...)og det vil selvfølgelig være at tage en snak med dem om, hvad vil det sige at gifte sig med kommunen og samarbejde med os.”

Netværksanbringelser kan ifølge sagsbehandlerne skabe konflikter i familierne, idet netværksforældrene bliver kommunens forlængede arm, da de skal være loyale overfor kommunen og følge dennes krav og retningslinjer. Man kan sige, at netværksforældrene med denne ændrede rolle får en tvetydig karakter hos sagsbehandlerne, hvor de opfattes som værende i en slags “mellemtilstand”, der falder uden for den rent familiære kategori. Dette da de ved en netværksanbringelse får en myndighedsmagt, som ikke almindeligvis forbindes med denne kategori. Når netværksanbringelser opfattes som konfliktfyldte på grund af rolleombytningen, kan det således være et udtryk for, at denne anbringelsesform bryder med sagsbehandlernes familiære kategorier og derved udfordrer og destabiliserer den etablerede sociale orden, som de kender den. Dette både i forhold til at udfordre givne sociale kategorier inden for familien, såvel som den traditionelle klassifikation af familiens grænser til det offentlige. Netværksanbringelser kan i denne optik blive en usikkerhedsgenererende anbringelsestype for sagsbehandlerne.

Den anden centrale dimension, i forhold til at netværksanbringelser opleves konfliktfyldte, omhandler, at flere af sagsbehandlerne antager, at familierne og netværket i anbringelsessager ofte har iboende konflikter, som kan forværres eller aktiveres af en netværksanbringelse. Bo og Per udtaler eksempelvis:

”De har rigtig lang tids erfaring med besværligt samarbejde, og de har hele., særligt når det er bedsteforældrene, de har hele teenagekonflikten. Den har de med og kan hive op af tasken lige så snart., og indimellem så er de forældre, der får deres barn anbragt, deres tankegang kan være en lille smule mere primitiv end ellers, og hvis det er den, de hiver op, så er det ret nemt, fordi at man har de erfaringer at gå ned på det niveau, og lige netop som det jeg kalder tidsmaskinen, at ryge 20 år tilbage i tiden eller 15 år tilbage i tiden. Det synes jeg, jeg har set i flere sager.”

"Og så reaktiverer det, at hun jo også er barn af de andre og synes jo heller ikke hendes barndom har været fortræffelig vel. Og begynder så at skyde det i hovedet. Så der er jo rigtig mange ting på spil."

Hos flere sagsbehandlere eksisterer - som det fremgår af ovenstående - nogle forventninger om, at familier i anbringelsessager har nogle gamle og uforløste konflikter, som kan reaktiveres ved en netværksanbringelse. Hertil kommer, at flere sagsbehandlere ligeledes har en forventning om, at forældre som skal have deres barn netværksanbragt kan have en konfliktsøgende adfærd over for netværket, som bidrager til en aktivering og eskalering af disse konflikter. Denne forestilling hos sagsbehandlerne ses eksempelvis, når Per siger, at forældrene "skyder" fortiden i hovedet på netværket. Disse forventninger kan i forlængelse heraf ses som et udtryk for nogle fordomme hos sagsbehandlerne knyttet til familier i anbringelsessager.

Hos sagsbehandlerne er der desuden en række forestillinger og bekymringer, som knytter sig til mere specifikke problemer ved familien, og som tænkes at have konfliktpotentialer. Eksempelvis udtaler Carsten* og Eva:

"Så tror jeg ikke, at man skal netværksanbringe her, fordi de konflikter, som du nævner, som vi allesammen nævner vil komme op, den vil jo blive, at mor lige pludselig i forbindelse med netop samværsaftaler, hvornår ses man, hvornår ringer han, dvs. at mor enten står der uden for døren og er skidefuld og siger, at nu skal jeg døle tale med min søn osv. osv., og så ringer hun og sms'er."

"De er jo mere utilregnelige, og misbrugere er som regel optaget af deres egne behov for, hvad der er vigtigt for dem. Så det ville jeg sige, men sådan er det også, hvis det havde været psykisk syge, så ville jeg også sige, at det er kompliceret. For vi ved også, at de der borderline mødre der, hold da kæft mand de er skingrende skøre mange af dem."

Flere sagsbehandlere antager ligesom Ib og Eva, at alkoholikere har en problematisk adfærd, som vil skabe en række konflikter og samarbejdsvanskeligheder mellem familien og netværksfamilien. Med vignettens specifikke kontekst afsløres denne forventning til netop alkoholikere som konfliktskabende hos mange af sagsbehandlerne. Hos andre sagsbehandlere, som i Evas citat, fremføres det, at forældre som er psykisk syge ligeledes er svære at samarbejde med for et anbringelsessted. Sagsbehandlerne fremsætter således nogle forestillinger om en uhensigtsmæssig adfærd i en samarbejds kontekst hos visse typer af familier; her familier med alkoholisme og psykisk sygdom. Dette kan ses som et udtryk for nogle fordomme om, at familier med bestemte "problemtyper" har et specielt konfliktpotentialer, der ikke egner sig til netværksanbringelser, da denne anbringelsesform i sig selv opleves konfliktfyldt.

Disse fordomme om familien og netværket kan forstås ud fra Skyttes teori om kategorisering og stereotypificering. Sagsbehandlernes udtalelser vidner umiddelbart om, at de har nogle stereotype opfattelser af visse typer af

familier, som virker generaliserende og unuancerede, som gør, at de tillægger familier med fx alkoholproblematikker nogle bestemte egenskaber; her som konfliktprægede og samarbejdsvanskelige. I Skyttes optik kommer stereotypificeringen klarest til udtryk i mødet mellem mennesker, som er fremmede eller forskellige fra hinanden. Man kan på den baggrund forestille sig, at sagsbehandlerne oplever alkoholfamilier eller familier med psykiske sygdom som familier, som er fremmede fra dem selv, hvilket betyder, at stereotypificeringen bliver ekstra udtalt. Sagsbehandlerne kan på den baggrund fravælge at bruge netværksanbringelser i sager, hvor forældre har alkoholproblematikker eller er psykisk syge, da de har en opfattelse af, at denne type af familier altid har en egenskab som konfliktfyldte, og da netværksanbringelsen som løsning i sig selv anses for at have et potentiale for at skabe konflikter grundet den følelsesmæssige involvering.

Alle sagsbehandlerne har en holdning om, at netværksanbringelser er konfliktfyldte. Det er dog forskelligt, hvad holdningen bygger på. De fleste baserer deres holdning på forestillinger og enkelte konkrete sager, som de selv eller deres kollegaer har haft, hvor det er mere erfaringsbaseret for sagsbehandlerne fra Københavns Kommune. Sagsbehandlere herfra betragter imidlertid ikke det konfliktfyldte som en ligeså stor barriere for at gøre brug af netværksanbringelser. I den optik kan man forestille sig at det, at man som sagsbehandler får erfaring med netværksanbringelser kan medvirke til, at synet på denne type af anbringelse som noget destabiliserende af den sociale orden bliver mere nuanceret og muligvis tilbagevist, hvorfor denne bekymring og usikkerhed formodentlig ikke i så høj grad virker som en barriere for at netværksanbringe. Hertil kommer, at man kan forestille sig, at sagsbehandlere ved at møde familiernes netværk og ved at gøre brug af netværksanbringelser får deres eventuelle fordomme nuanceret, hvis en anbringelse med fx en alkoholfamilie bliver succesfuld.

Når sagsbehandlerne fra Københavns Kommune ikke i samme grad oplever det konfliktfyldte som en ligeså stor barriere, kan det måske også hænge sammen med, den måde hvorpå de anskuer konflikternes konsekvenser. Victoria* fra Københavns Kommune udtaler i forhold til casen med Mads:

"Vi diskuterer mest [henvender sig til fokusgruppen], at det vil være konfliktfyldt familien imellem, og at det vil gå ud over Mads, og derfor kan det være, at det er bedre for ham at placere ham uden for netværket, men det kan jo rent faktisk være, at han har det bedst ved at være et sted, hvor der er nogen, der kender ham og holder af ham."

Victoria* retter her fokus på, at barnet trods konflikter familien imellem måske alligevel vil trives bedst i netværkspleje. Hovedparten af sagsbehandlerne taler imidlertid om, at konflikterne både skader familieforholdene og forværrer situationen for barnet, som risikerer at komme i loyalitetskonflikter og miste netværk. Tove og Bo udtaler eksempelvis:

"Altså, hvis der er så mange konflikter mellem forældrene og deres søskende, så er det jo fuldstændig håbløst dødt altså, det går slet ikke. Fordi så bliver det her barn endnu mere, kan man sige, dårlig af at være sådan et sted, fordi det oplever yderligere konflikter."

"Når man så bliver uvenner, så står barnet tilbage med et resultat, som siger, nu har jeg et mindre netværk, end dengang jeg startede på det her pjat, i modsætning til hvis man var kommet i en plejefamilie eller kommet i aflastning hos nogle andre end dem her. Så kunne jeg have haft dem her ved siden af og set dem, ligesom jeg hele tiden har gjort."

Sagsbehandlerne fokuserer altså her på, at konflikterne kan få alvorligere konsekvenser for barnet i forhold til udvikling og bevarelse af netværk. Der kan således være forskel på, hvad man som sagsbehandler gør sig af forestillinger om, hvad disse konflikter betyder for barn og familie. Flere af sagsbehandlerne fra Københavns Kommune virker i den sammenhæng mindre fokuserede på konflikterne som noget ødelæggende for relationerne på sigt.

Alle sagsbehandlerne har således en holdning om, at netværksanbringelser er konfliktfyldte, grundet den følelsesmæssige involvering, hvilket er i tråd med forskning på området (se Holtan & Thørnblad 2009; Linderot 2006). Holdningen baserer sig på to dimensioner. Den første henviser til, at der ved netværksanbringelser sker en rolleombytning både internt i familie, hvor "mormor" eksempelvis bliver til "mor" og eksternt i forhold til, at netværksplejefamilien får en myndighedsrolle. Når sagsbehandlerne fremhæver rolleombytningen som noget problematisk, kan det være genereret af en frygt for at destabilisere den sociale orden. En netværksanbringelse ses i den optik som noget potentielt kaos- og usikkerhedsskabende. Den anden dimension knytter sig til en forestilling om, at familier i anbringelsessager har nogle iboende konflikter, som kan reaktiveres ved en netværksanbringelse og at visse typer af familier har et særligt potentiale for konflikt, idet de antages at have en problematisk adfærd. Det at familier med specifikke problemtyper af sagsbehandlere tillægges negative karakteristika kan ses som et udtryk for nogle stereotypificeringsmekanismer. Holdningen om at netværksanbringelser er konfliktfyldte kan betyde, at man som sagsbehandler fravælger denne anbringelsestype, fordi den på baggrund heraf betragtes som for problematisk. Dette kan særligt gøre sig gældende, når det drejer sig om familier med bestemte typer af sociale problemer, der forbindes med et særligt konfliktpotentiale. Holdningen bliver i forlængelse heraf især en barriere, hvis man som sagsbehandler mener, at konflikter har nogle alvorlige konsekvenser for barnet.

"Det kræver nok noget ekstra af dig selv"

- En holdning til at netværksanbringelser er risikofyldte for sagsbehandleren

Der kan i interviewene spores en holdning om, at netværksanbringelse anses som værende forbundet med større usikkerhed og risiko for sagsbehandleren. Risikoen forbindes med flere af de bekymringer, som er skitseret i de øvrige holdningsbarrierer. Sagsbehandlerne peger på, at netværket kan dække over en negativ social arv og iboende konflikter i familien, og de udtrykker samtidig en bekymring for at miste kontrollen i netværkssager, når netværksplejefamilien ikke er professionel. I forlængelse af ovenstående oplever flere, at ansvaret er større ved en netværksanbringelse end ved en anden anbringelsesform.

Flere sagsbehandlere udtrykker tvivl om, i hvor høj grad netværket - bevidst eller ubevidst - kan skjule sociale problemer. I den ene fokusgruppe debatteres det eksempelvis i forbindelse med casen om Mads:

"Jeg vil også sige, at alkoholfamilier er nogle af de bedste til at lukke omkring sig selv., de er virkelig dygtige, og det kan være svært..," (Kirsten)*

"Men lad os gå over til farbroderen. Nu er far blevet dømt for seksuelt misbrug af Mads, men vi snakker om, om farbroderen kan være del af det her netværkspleje, og han siger, at jeg er aldrig blevet rørt ved. Det er ikke sket derhjemme. Ok, altså du kan tro på det, eller du kan lade være. Du kan ikke undersøge det, du kan ikke komme til bunds i det." (Sofie)*

"Men du kan heller ikke komme til bunds i, om far er vokset op i en meget voldelig og alkoholiseret familie." (Kirsten)*

Sagsbehandlerne udtrykker således, at det kan være vanskeligt at afdække en negativ social arv; om netværket har tilsvarende sociale problemer som forældrene, og berører her sociale problemer som incest, vold og alkohol. Disse forestillinger kan i den sammenhæng generere usikkerhed og gøre netværksanbringelser risikofyldte for sagsbehandlerne.

Flere sagsbehandlere, eksempelvis Naja, fremhæver desuden, at netværket og familien kan have skjulte iboende konflikter, ligesom de decideret kan føre sagsbehandleren bag lyset:

"Og man skal også have den der fornemmelse af, at det ikke bare er noget, man siger for at snøre kommunen og man så.., enten at konflikterne bare er gemt, eller at man bare dækker over noget, at barnet bare er derhjemme hos mor og far, og så sidder vi bare og laver en løsning, som på papiret ser rigtigt fin ud, men som de ikke har tænkt sig at overholde."

Naja er som flere andre sagsbehandlere bekymret for, om familien og netværket har skjulte motiver og kan dække over interne familiekonflikter, hvorfor netværksanbringelser kan fremstå risikofyldte.

I forlængelse heraf udtrykker flere sagsbehandlere en bekymring for, om de i tilstrækkelig grad kan kontrollere netværksanbringelsessagerne, da netværket ikke er professionelt. Ann og Charlotte* udtaler:

”Fordi jeg har en forventning om, at en plejefamilie vil rette henvendelse, hvis de bliver bekymrede for en adfærd eller en udvikling. Jeg ville ikke turde føle mig sikker på, at jeg blev kontaktet af en netværksfamilie, hvis de lige pludselig så en ændret adfærd hos barnet eller.., det kunne også være, de ikke troede, den betød så meget eller altså det her med, hvor professionelle de lige er.”

”Nogle gange i nogle sager vil det være rigtig svært for mig som sagsbehandler at holde snor i, hvad der egentlig foregår, når det er ved en netværksplejefamilie, fordi at det er sådan det der med, fortæller man alt, eller har familien nogle interne aftaler? Er jeg fuldstændig med inde i alt?”

Det ses således, at sagsbehandlerne har en større forventning om, at de professionelle - til forskel fra netværket - vil rette henvendelse til kommunen, såfremt der opstår bekymring for barnet. Dette begrundes i netværkets manglende faglighed og professionalitet og en lavere tiltro til, at aftaler der indgås med netværksplejefamilien overholdes. I forlængelse heraf udtrykkes en bekymring for, om netværksplejefamilien kan have indgået interne aftaler med det anbragte barns forældre. Det fremstår på den baggrund usikkert og risikofyldt for sagsbehandlerne at benytte netværket som anbringelsessted, da man som sagsbehandler ikke forestiller sig at kunne have den samme tillid til og kontrol med et (ikke-professionelt) netværk, som man kan med professionelle aktører. Sagsbehandlerne forestillinger om kontroltab i netværksanbringelser er ligeledes blevet skitseret i forskningen på området (se Holtan 2009; Linderot 2006).

Det at netværket kan dække over en negativ social arv og iboende konflikter i familien, samt at man som sagsbehandler oplever et kontroltab ved en netværksanbringelse (sammenlignet med en anbringelse hos professionelle) kan siges at centrere sig omkring følelsen (mis-)tillid, som kan blive en usikkerhedsgenererende faktor, der medvirker til, at netværksanbringelser opleves risikofyldte.

Alle sagsbehandlerne peger på, at netværksanbringelser er tids- og ressourcekrævende, samtidig med at flere har en oplevelse af ikke at have den nødvendige tid til en tæt opfølgning og kontrol, fx siger Charlotte* og Carsten*:

”Vi prøver at undgå det [henviser til netværksanbringelser] fordi, at det var en katastrofe eller katastrofalt nogle gange ved os, fordi vi ikke havde tid til at tage det op(...) Man kunne tænke, shit man, det her virker som en god idé, men når det er, at tanten så ringede 117 gange og råbte og skreg og nærmest var blevet

ligeså sindssyg som mor, vi anbragte barnet fra, så tænkte jeg bare nej nej nej, og det er bare de her erfaringer, vi får af det, fordi vi har ikke tid til det.”

”Det jeg har haft erfaring med er, at man har tante 1 og tante 2 i det rør hele dagen lang, 30 mails og en klage til borgmesteren, klage til kommunaldirektøren, og det her med han tager aldrig telefonen, og nu har vi prøvet, og han kan jo nok forstå, at vi har sagt, at vi ikke har penge(...) Det er helt irrelevant, at man skal sidde og bruge sin tid på sådan nogle ting, fordi du kan ikke løse., du kan ikke løse det hele tiden fra minut til minut, men går du hjem fredag, så er skoven brændt, når du møder mandag.”

En netværksanbringelse kan således opleves som et dagligt pres og et tungt ansvar, hvor man som sagsbehandler kan være i en konstant frygt for, at tingene går galt, hvis man ikke kontinuerligt er inde over sagen. Manglende tid og ressourcer kan på den baggrund yderligere fremme vurderingen af netværksanbringelser som risikofyldte.

En anden dimension i holdningen om at netværksanbringelser er risikofyldte drejer sig om, at sagsbehandlerne føler, at de står med et større ansvar. Ann og Charlotte* udtaler eksempelvis:

”Det kan godt være, at vi nogle gange er for strenge, men det er også det der med, at dilemmaet er, at det er os, der står med ansvaret, og vi har lavet en vurdering, og vi skal som myndighed passe på nogle børn, så det er skide dilemmafyldt(...) Og jeg tror også nogle gange, at vi måske ikke tør nok, havde jeg nær sagt.”

”Det jeg egentlig tænkte på, det var mere, at det er jo os, der sidder med ansvaret for den her anbringelse, så det er egentlig mere beskyttelsesaspektet for os i det, som er problematisk.”

Citaterne vidner om, at man som sagsbehandler kan have en følelse af, at det kræver noget ekstra mod at netværksanbringe, fordi denne type anbringelse umiddelbart opleves som værende forbundet med et større ansvar for den enkelte sagsbehandler. Kirsten Stalker, som er Ph.d. i Socialt Arbejde, beskriver i forlængelse heraf, hvordan individualiseringen i det moderne samfund har betydet, at skylden hvis noget går galt ofte placeres hos individet – også inden for socialt arbejde (Stalker 2003:228). Man kan forestille sig, at denne ansvarsfølelse bliver ekstra udtalt ved en netværksanbringelse, fordi der ikke er andre professionelle aktører involveret, hvorfor sagsbehandlerne kan opleve at stå med et større (ene-)ansvar. Stalker refererer til, at denne risiko kan betyde, at sagsbehandlerne vælger de fremgangsmåder, hvor der forekommer mest kontrol for dem selv (Stalker 2003:228). I den optik kan det forekomme åbenlyst, at sagsbehandlerne fravælger at anbringe børn i netværket, såfremt de har en forestilling om, at denne anbringelsesform er forbundet med mindre kontrol og dermed større risici. Stalker peger i forlængelse heraf på, at negativ mediedækning, trusler om retssager og offentlige henvendelser har forværret risikotilstanden for de enkelte sagsbehandlere (Stalker 2003:220). Enkelte sagsbehandlere, herunder

Ann, peger da også på, at risikoen for at blive udstillet i medierne kan betyde, at man fravælger netværksanbringelser:

"Og så tænker jeg også lidt, at der kan også være en forhindring i, altså vi bliver jo udstillet, det ved I, i medierne som så uansvarlige med det vi gør. Så der kunne også være en tendens til, at man som socialrådgiver ville kæmpe mere for en ikke-netværksanbringelse, fordi så bliver man i hvert fald ikke udstillet på, at man har forsøgt det billigste."

Her forestiller Ann sig, at man som sagsbehandler kan blive udstillet som uansvarlig og blive beskyldt for at bedrive økonomisk motiveret socialt arbejde, og i den sammenhæng er der en større sikkerhed ved at vælge en anden anbringelsesform end netværksanbringelser, der bl.a. er kendetegnet ved at være en økonomisk mindre tung anbringelsesform. Forskning på området viser, at en konsekvens af frygten for denne placering af skyld hos den enkelte sagsbehandler, kan betyde, at man som sagsbehandler hele tiden har et fokus på at dække sin egen ryg. Sociologen Nigel Parton peger på, at det inden for socialt arbejde er blevet vigtigere at tage en beslutning, man kan forsvare frem for at tage "den rigtige beslutning" (Stalker 2003:219). Sagsbehandlingens udsagn vidner da også umiddelbart om, at de i høj grad har fokus på at vælge den beslutning, som de kan forsvare frem for den beslutning, som de måske finder "mest rigtig" for barnet.

Oplevelsen af at være (ene-)ansvarlig i en netværksanbringelsessag kan måske blive yderligere forstærket, såfremt andre professionelle aktører ikke bakker op om en netværksanbringelse. Per udtaler i den sammenhæng:

"Hvis du sidder og skal bedømme en sag og skal vurdere den på en eller anden måde, så vil der være mange, som synes, at der skal måske være en professionel, eller der skal en plejefamilie til., kan man sige, at det kræver nok noget ekstra, at sige at vi bliver nødt til at undersøge netværket(...) Altså du bliver udsat for et eller andet pres, det kan man nemt blive, det kræver noget ekstra af dig selv."

Det at vælge en netværksanbringelse til betyder ifølge ovenstående, at man skal "turde" at gå imod strømmen og fravælge noget professionelt. Man skal i den forbindelse i højere grad retfærdiggøre, at det er en god idé med en netværksanbringelse og kan i den sammenhæng måske føle sig mere alene om beslutningen, hvorfor netværksanbringelsen kan føles ekstra risikofyldt.

Enkelte sagsbehandlere peger i denne forbindelse ligeledes på vigtigheden af den organisatoriske støtte i beslutningsprocessen. Anja* udtaler eksempelvis:

"Der er stor forskel på, hvordan man så kommer til at afdække netværket, ved om der er et system, der gør det, som er iværksat for det, så man har backup fra øverste ledelse og politisk, i forhold til hvad man skal gøre. Eller at man er i en kommune, hvor der ikke er det backup, men at der bare står en sætning i lovgivningen om, at det er det man skal."

Den organisatoriske opbakning i forhold til netværksanbringelse fremhæves således af flere som en vigtig faktor for brugen af denne anbringelsesform. Man kan forestille sig, at en manglende organisatorisk backup i forhold til netværksanbringelser bestyrker følelsen af at sidde alene med ansvaret og derfor samtidig forstærker oplevelsen af netværksanbringelser som noget risikofyldt.

Der synes hos flere sagsbehandlere at være en holdning om, at netværksanbringelser er mere risikofyldte end andre anbringelsestyper. Holdningen baserer sig på en følelse af mistillid, som kommer til udtryk i en forestilling om, at netværket kan dække over en negativ social arv og iboende konflikter i familierne. Hertil kommer en følelse af kontroltab ved en anbringelse i netværket, da netværket ikke er professionelt med de dertil manglende kompetencer. Holdningen om at netværksanbringelser er risikofyldte baserer sig desuden på, at denne anbringelsesform forbindes med et større (ene-)ansvar hos den enkelte sagsbehandler. At netværksanbringelser opfattes som forbundet med en større risiko kan overordnet betyde, at man som sagsbehandler ikke "tør" at netværksanbringe, men foretrækker et mere "sikkert" alternativ; at anbringe barnet hos professionelle. Oplevelsen af at sidde med et (ene-)ansvar kan være udtryk for individualistiske strømninger og dertilhørende ansvarliggørelse af individet som kan fremme det risikofyldte billede af at netværksanbringe. Ved oplevelsen af en manglende opbakning fra andre professionelle aktører, organisation og ledelse bestyrkes følelsen af at sidde alene med ansvaret. Dertil kommer, at mangel på den nødvendige tid og de nødvendige ressourcer kan være et yderligere usikkerhedsgenererende element.

Kapital 6 - Konklusion

Denne undersøgelse udsprang af en undren over, hvorfor man i Danmark ikke i højere grad benytter netværksanbringelser i det sociale arbejde. Forskning på området samt for-interviewet i Københavns Kommune pegede på, at sagsbehandlernes holdninger kan udgøre en væsentlig forklaring. På baggrund heraf rettedes fokus på at identificere, analysere og forklare holdningsbarrierer knyttet til netværket, familien, barnet samt netværksanbringelsen i forhold til at gøre brug af netværksanbringelser.

Der kunne i alt identificeres syv centrale holdninger, som kan virke som barrierer i forhold til brugen af netværksanbringelser, hvor tre af holdningsbarriererne også er nogle forskningen har peget på, herunder en social arvs tankegang, et syn på netværksanbringelser som mere konfliktfyldte samt som sværere at kontrollere. Nedenfor skitseres undersøgelsens syv identificerede holdningsbarrierer.

To af holdningsbarriererne knytter sig primært til netværket, hvor den ene omhandler en forståelse af, at *den negative sociale arv opretholdes*, hvilket indebærer et syn på netværket som havende samme problemer som forældrene til det barn, der skal anbringes. Den anden holdning indeholder nogle bestemte *standarder til "det gode børneliv"*. Den baserer sig på en forestilling om, hvornår en familie er god nok, og at en plejefamilie skal kunne give barnet de relevante "inputs", hvilket sagsbehandlerne samtidig ikke forestiller sig, at netværket vil kunne tilbyde. Begge holdninger kan betyde, at familiens netværk automatisk diskvalificeres som potentiel netværksplejefamilie eller fravælges i godkendelsesprocessen.

To andre holdninger knytter sig mere til indsatserne i forhold til anbringelsen og omhandler både barnet, familien og netværket. Sagsbehandlerne har hertil en holdning om, at *barnet og familien har brug for professionalitet*, hvilket kan fremme en skepsis over for netværksanbringelser og en forståelse af, at netværket ofte er ukvalificeret sammenlignet med professionelle i en anbringelsessag. Det professionelle fokus kan have den konsekvens, at nogle sagsbehandlere enten bevidst afskærer netværket, glemmer at indtænke det eller fravælger det i forbindelse med godkendelsen. Det professionelle fokus går igen i holdningen om, at *det er begrænset, hvad der kan stilles af krav til netværket*, der dels knytter sig til en forståelse af, at en anbringelse tænkes at blive for stor en opgave for et netværk at håndtere kompetence- såvel som følelsesmæssigt, dels til en forestilling om ikke at kunne være bekendt at forpligte og ansvarliggøre netværket. Dette kan betyde, at man af hensyn til netværket ikke spørger det, om det vil påtage sig opgaven som netværksfamilie.

Holdningen om at *ældre børn skal på institution* knytter sig til barnet. Der er en forståelse af, at en institution bedst imødekommer teenagebørns behov. Dette bygger bl.a. på en forståelse af, at teenagere ikke i samme grad har

behov for stabile, trygge og familiære rammer, og med alderen får sværere ved at indgå i en ny familie. Dette kan betyde, at man som sagsbehandler ikke indtænker netværket i en anbringelsessituation med større børn.

De sidste to holdninger drejer sig overordnet om selve netværksanbringelsen. Holdningen om at *netværksanbringelser er konfliktfyldte* baserer sig på en forståelse af, at denne type anbringelse skaber en rolleombytning i familien, som vil skabe konflikter. Holdningen baserer sig desuden på en forestilling om, at familier i anbringelsessager har nogle iboende konflikter, som kan reaktiveres ved en netværksanbringelse, samt at nogle familier med bestemte sociale problemer, herunder familier med alkoholproblemer og psykisk sygdom, har et særligt potentiale for konflikt. Netværksanbringelser kan på den baggrund blive udelukket som anbringelsesform, særligt når det drejer sig om familier med bestemte typer af sociale problemer. Flere af bekymringerne i ovenstående holdninger går igen i holdningen om, at *netværksanbringelser er risikofyldte for sagsbehandleren*. Sagsbehandlerne ytrer en bekymring for, at netværket kan dække over en negativ social arv samt iboende konflikter i familierne, samtidig med at de oplever et kontroltab, fordi netværket ikke er professionelt. I forlængelse af dette forbindes netværksanbringelser af sagsbehandlerne med et større ansvar end andre typer af anbringelser. Mistillid til netværket samt en følelse af (ene-)ansvar øger oplevelsen af risiko og kan betyde, at man som sagsbehandlerne ikke "tør" at netværksanbringe.

Holdningerne kan være et udtryk for individuelle erfaringer, skøn og fordomme hos sagsbehandlerne. Der synes imidlertid at være en række centrale gennemgående mekanismer, som er på spil på tværs af sagsbehandlerne - herunder en kategoriserings- og stereotypificeringstendens, en frygt for at destabilisere den sociale orden, habituelle dispositioner, doxaer og kamp om positioner på det sociale arbejdes felt, en individualiserings- og velfærdsstatstankegang, afværgemekanismer grundet organisatorisk krydspres samt en individualiserings-/ansvarliggørelsestendens.

Der kan hos sagsbehandlerne spores en kategoriserings- og stereotypificeringstendens, hvor visse familier og netværk per automatik tillægges nogle negative egenskaber på baggrund af enkelte karakteristika. Kategoriseringer kan være med til at skabe stereotyper, der oftest kommer til udtryk mellem mennesker, der er fremmede eller forskellige fra hinanden. Denne mekanisme kommer eksempelvis i spil, når sagsbehandlerne møder forældre, som skal have deres barn anbragt, med en forventning om, at de har arvet deres vanskeligheder fra deres egne forældre, hvorved de afgrænser deres syn på forældrene ved ikke at fokusere på deres sociale situation - mødet bygger således på en stereotypi. På baggrund heraf tillægges netværket samtidig samme egenskaber som forældrene og udelukkes i den optik automatisk som potentiel netværksplejefamilie.

Når netværksanbringelser opfattes som konfliktfyldte på grund af rolleombytningen, kan det være et udtryk for, at denne anbringelsesform bryder med familiære kategorier; dette både i forhold til at udfordre givne sociale

kategorier inden for familien såvel som den traditionelle klassifikation af familiens grænser til det offentlige. Netværksanbringelser kan i denne optik blive en usikkerhedsgenererende anbringelsestype for sagsbehandlerne, fordi den udfordrer og destabiliserer den etablerede sociale orden, som de kender den. Derved kan de af frygt for denne destabilisering undlade at netværksanbringe.

Sagsbehandlerne forestillinger om "det gode børneliv" kan ses som værende udsprunget fra deres habituelle dispositioner, og standarderne til hvornår en plejefamilie er god nok kan forstås som genereret af habituelle præferencer i forhold til, hvad der anses, som den "rette" kulturelle kapital. Når sagsbehandlerne fremhæver arbejdsmarkedstilknytning, vigtigheden af uddannelse og de "rigtige" fritidsinteresser som afgørende for, om en netværksfamilie kan vurderes som egnet, kan det ses som et udtryk for en bestemt "god smag", som er etableret af middelklassen - herunder sagsbehandlerne. De til tider divergerende opfattelser hos sagsbehandlerne om hvad det "gode børneliv" er, og hvad et anbringelsessted i den sammenhæng bør opfylde kan dog også være et udtryk for mere individuelle habituelle dispositioner. De habituelle dispositioner hos sagsbehandlerne kan således på hver deres måde betyde, at netværket diskvalificeres, da det på forskellige områder ikke tænkes at have den rette kulturelle kapital.

I flere af holdningerne kan der spores nogle doxiske antagelser på det sociale arbejdes felt, der skal forstås som nogle antagelser, der opfattes som naturlige og selvindlysende efter at være reproduceret igen og igen i sagsbehandlerne daglige praktiske arbejde. Herunder spores et doxa om, at et ældre barns behov bedst imødekommes på en institution, fordi et barn i denne alder har nogle andre behov og nogle andre begrænsninger end yngre børn. Denne automatiske tænkning i institution til ældre børn betyder, at familiepleje, herunder netværkspleje, afskrives for denne gruppe.

Et andet doxa på feltet omhandler desuden nødvendigheden af professionalitet, der betyder, at sagsbehandlerne per automatik opstiller professionelle referencerammer og tænker i professionelle indsatser. Varetagelsen af udsatte børn kan siges at være en af det sociale arbejdes ældste varemærker, og det sociale arbejdes felt har i takt med velfærdsstatens udbygning opnået en dominerende position i forhold til denne opgave, herunder særligt på anbringelsesområdet. Når de professionelle af sagsbehandlerne italesættes som dem, der kan løfte opgaven omkring barnet og familien, og hvor et (ikke-professionelt) netværk ofte står i modsætning hertil, kan det ses som en kamp mod det civile familiære felt om bevarelsen af positionen som den hovedansvarlige for varetagelsen af anbragte børn. Det at sagsbehandlerne ikke mener, at de kan være bekendt at stille netværket en opgave som netværksplejefamilie kan være et udtryk for en række individualiserings og velfærdsstatslige samfundstendenser, der afspejles i sagsbehandlerne forestillinger om, at folk har nok i deres eget, og at omsorgsopgaver på anbringelsesområdet bør ligge i offentligt regi. Individualiserings- og velfærdsstatsmekanismen og det

professionelle doxa kan siges at forstærke hinanden, da de fremmer den professionelle indsats i det sociale arbejde.

Flere af holdningerne kan også ses som et udtryk for, at man som sagsbehandler - grundet sin position som frontlinjemedarbejder - vil blive udsat for et krydspres, som man forsøger at mestre ved at benytte sig af afværgemekanismer. Når sagsbehandlerne kategoriserer netværket som ligeså dårligt som forældrene, kan det forklares som en standardklassifikation. Sagsbehandlerne automatiske fokusering på institution til ældre børn kan ligeledes ses som en afværgemekanisme, der fremmer brugen af standardløsningen institution.

Hertil kan individualistiske strømninger i det moderne samfund og dertilhørende ansvarliggørelse af individet fremme et billede af netværksanbringelser som noget risikofyldt. Denne forestilling kan især gøre sig gældende, hvis man har en oplevelse af en manglende organisatorisk og ledelsesmæssig opbakning. Frygten for at få placeret skylden hos sig kan resultere i et fokus på at dække sin egen ryg, hvorfor der hos sagsbehandlerne vælges de fremgangsmåder, som forekommer mest kontrollable; nemlig den professionelle indsats. Mangel på tid og de nødvendige ressourcer fremmer følelsen af kontroltab og kan hertil forstærke følelsen af usikkerhed ved denne anbringelsesform.

Nærværende undersøgelse har således identificeret nogle centrale holdningsbarrierer og fremanalyseret en række bagvedliggende mekanismer for på den måde at kunne bidrage til en viden om, hvordan man via en holdningsændring kan fremme brugen af netværksanbringelser. Det har vist sig, at holdningsbarriererne har mange forskellige bagvedliggende mekanismer, og såfremt der skal mobiliseres holdningsændringer, kræver det derfor en indsats på flere forskellige områder.

Kapitel 7 - Perspektivering

Med udgangspunkt i sagsbehandlernes holdningsbarrierer og de fundne mekanismer, vil følgende perspektivering komme med nogle bud på, hvordan man kan mobilisere holdningsændringer med det formål at øge brugen af netværksanbringelser.

Denne undersøgelse har peget på, at der blandt sagsbehandlerne er en række fordomme og stereotype opfattelser af netværket, som kan stå i vejen for, at sagsbehandlerne indtænker at inddrage det i en anbringelsessituation. Det fremstår på den baggrund særligt centralt at få ændret eller modificeret sagsbehandlernes holdning til netværket, så det ikke automatisk diskvalificeres. Brug af metoder hvor sagsbehandlerne tvinges til at møde netværket kan i den sammenhæng måske bidrage til, at de kan få revurderet, nuanceret og eventuelt tilbagevist nogle af de fordomme og stereotype opfattelser, som de kan have til visse familier. Empirien peger ligeledes på, at de interviewede sagsbehandlere fra Københavns Kommune ikke i samme grad stereotypificerer netværket, hvilket muligvis kan være et resultat af, at de møder familiens netværk via regelbestemte netværksmøder, hvorfor deres kategoriseringer af netværket kan blive brudt.

Undersøgelsen pegede ligeledes på, at sagsbehandlernes habituelle dispositioner og forestillinger om den rette kulturelle kapital kan betyde, at potentielle netværksplejefamilier ikke godkendes. Nogle sagsbehandlere er meget bevidste om ikke at "pådutte" familien og netværket egne normer og således ikke lade godkendelsesprocessen afspejle dette, mens andre ikke virker til at gøre sig tanker herom. Habituelle dispositioner kan umiddelbart være vanskelige at ændre, da man som individ ikke nødvendigvis er bevidst om sin habitus og kulturelle præference. Dog kan man forestille sig, at dialog og diskussion kan bidrage til en bevidstgørelse af og refleksion over sine præferencer og holdninger til "det gode børneliv". I den sammenhæng kan man som sagsbehandler blive mere bevidst om, at ens egne standarder ikke nødvendigvis behøver at være det bedste for et givent barn, som muligvis besidder en anden habituel disposition og dermed en anden kulturel præference.

Undersøgelsen har desuden vist, at det professionelle doxa på feltet kan blive en væsentlig barriere for brugen af netværksanbringelser. For at dette doxa ikke i ligeså høj grad skal stå i vejen, kan det være hensigtsmæssigt, at kommunerne frigiver ressourcer til at supplere en netværksanbringelse med professionelle aktører i form af løbende støtte, hjælp og kontrol. En konkret måde at gøre dette på er, som man har gjort det i Københavns Kommune, at ansætte netværkskonsulenter som kun sidder med netværkssagerne. Dertil kommer, at man via øget brug af supervision og kurser til netværksplejeforældrene kan gøre netværksplejefamilien "halv-professionel" og på den måde få skabt en følelse hos sagsbehandlerne af, at man kan stole på, at netværksplejefamilien har tilstrækkelige kompetencer. Derved får netværksanbringelsen, i forhold til en professionel indsats, ikke karakter af at være et enten eller, men derimod et både og. Med en professionel indblanding i netværkssager i startfasen

såvel som i det videre anbringelsesforløb kan man således forestille sig en revurdering af indstillingen om, at den bedste og sikreste anbringelsesløsning findes hos professionelle aktører. Undersøgelsen fandt desuden, at sagsbehandlerne mener, at opgaven som netværksplejefamilie ofte er for stor til, at et "almindeligt netværk" vil kunne løfte den, men med en professionel involvering vil denne indstilling måske ikke være lige så udtalt blandt sagsbehandlerne.

Denne undersøgelse viste ligeledes, at sagsbehandlerne betragter netværksanbringelser som noget potentielt kaoskabende, grundet den rolleombytning der sker i familien, når barnet netværksanbringes. Denne følelse hos sagsbehandlerne kan umiddelbart være vanskelig at ændre på, da holdningen kan ses som et udtryk for en samfundsmæssig klassifikation af familier. Empirien pegede på, at sagsbehandlere som har erfaringer med netværksanbringelser ikke i samme grad mener, at disse er potentielt kaoskabende. På den baggrund kan det tænkes, at (positive) erfaringer med netværksanbringelser på sigt kan betyde, at man ikke oplever netværksanbringelser som noget destabiliserende. Man kan samtidig forestille sig, at eksempelvis en løbende professionel støtte og hjælp til netværk og forældre kan bidrage til at håndtere og reducere de eventuelle rolleforvirringer og dertilhørende konflikter, der kan opstå i kølvandet på en netværksanbringelse. Dette kan formentlig forebygge voldsomme konflikter, der igen kan virke tilbage på, at netværksanbringelser ikke i ligeså høj grad føles som en destabiliserende anbringelsesform for sagsbehandlerne.

Stereotype opfattelser af netværket og mangel på professionel indblanding i en netværksanbringelse skaber en følelse af manglende kontrol hos sagsbehandlerne, som betyder, at de oplever denne anbringelsestype som mere risikofyldt end andre anbringelsesformer. En individualiseringsproces kan have været med til at forstærke, at en netværksanbringelse opleves som noget risikofyldt, idet sagsbehandlerne her har en oplevelse af at sidde med et stort (ene-)ansvar. For at mindske denne oplevelse, synes det overordnet væsentligt at have en solid organisations- og ledelsesopbakning, hvor man legitimerer denne anbringelsesform og påtager sig ansvaret for beslutningerne herom. Samtidig er det væsentligt, at organisationen anerkender, at disse sager måske ofte kan kræve mere tid og flere ressourcer. I den forbindelse kan man - som Københavns Kommune har valgt at gøre - lade netværkssagerne tælle for to sager. Dette kan formentlig mindske oplevelsen af netværksanbringelse som noget risikofyldt, idet det både virker legitimerende i forhold til brugen af denne anbringelsestype, og fordi man har tilstrækkelig med tid til at håndtere og kontrollere disse sager.

For at ændre holdningsbarriererne hos sagsbehandlerne kan man således skabe nogle betingelser og rammer, der tilskynder sagsbehandlerne at anvende netværksanbringelser, eksempelvis ved pålæggelse af brug af netværksmøder. På den måde kan man formentlig bryde med en automatisk tænkning i professionelle løsninger og stereotype opfattelser af familierne og netværket. Dertil kommer, at det er væsentlig at skabe nogle gunstige rammer for, at sagsbehandlerne kan få nogle positive oplevelser med selve netværksanbringelsen, som kan virke

tilbage på, at de kan få revurderet deres holdningsbarrierer; eksempelvis forestillingen om netværksanbringelser som noget risikofyldt og konfliktfyldt. Man bør i denne proces dog være opmærksom på, hvad påtvingelsen af bestemte metoder i arbejdet kan betyde for sagsbehandlerne og det sociale arbejde med udsatte børn. Regelbundne metoder kan udgøre en fare for en undergravning af det socialfaglige skøn og hensynet til de udsatte familiers individuelle situationer. Det kan gøre arbejdet fastlåst og ufleksibelt og kan muligvis sænke engagementet hos den enkelte sagsbehandler. Dertil kommer, at man må have en opmærksomhed på, at en fokusering på det at øge netværksanbringelser, ikke leder til dogmatiske antagelser om barnets behov og en ukritisk tro på netværksanbringelse, som den bedste løsning. Et ønske om at øge brugen af netværksanbringelser må altid gå hånd i hånd med en kritisk refleksion, der fortsat fordrer et nuanceret og velovervejet socialfagligt skøn i de enkelte sager.

Kapitel 8 - Litteraturliste

- Andersen, Svend, 2007; *Kritisk realisme som perspektiv i socialt arbejde - en introduktion og forskningsoversigt*, Den Sociale Højskole, Aarhus
- Ankestyrelsen, 2012; *Ankestyrelsens statistikker, Anbringelsesstatistik, Årsstatistik 2011*
- BDO, 2010; *Undersøgelse af barrierer for netværksanbringelse*, Socialministeriet
- Becker, Howard, 2005; *Outsidere*, Hans Reitzels Forlag, København
- Becker, Howard, 1973; *Outsiders*, The Free Press, New York
- Berrick, Jill, Barth, Richard & Needell, Barbara, 1994; A Comparison of Kinship Foster Homes and Foster Family Homes: Implications for Kinship Foster Care as Family Preservation. I: *Children and Youth Services Review*, vol. 16
- Boje, Thomas, 2004; Socialpolitik under forandring. I: *Socialpolitik* (red. Larsen, E., Jørgen & Møller, H., Iver), Hans Reitzels Forlag, København
- Bourdieu, Pierre & Waqquant, Loïc, 1996; *Refleksiv sociologi*, Hans Reitzels Forlag, København
- Bourdieu, Pierre, 2007; *Den praktiske sans*, Hans Reitzels Forlag, København
- Brown, Stephanie, Cohon, Don & Wheeler, Rachel, 2002; African American Extended Families and Kinship Care: How Relevant is The Foster Care Model for Kinship Care? I: *Children and Youth Services Review*, vol. 24
- Buch-Hansen, Hubert & Nielsen, Peter, 2007; *Kritisk realisme*, Roskilde Universitetsforlag, Frederiksberg
- Center for Familiepleje, 2013; *Tal på anbringelsesområdet i Københavns Kommune, Kvartalsstatistik: Januar 2013*
- Cuddeback, Gary, 2004; Kinship Family Foster Care - a Methodological and Substantive Synthesis of Research, I: *Children and Youth Services Review*, vol. 26
- Danermark, Berth, Ekström, Mats, Jacobsen, Liselotte & Karlsson, Jan, 1997; *Explaining Society - An Introduction to Critical Realism in The Social Sciences*, Routledge, London
- Dencik, Lars, Jørgensen, Per, Sommer, Dion, 2008; *Børn og familie i det postmoderne samfund*, Hans Reitzels Forlag, København
- Dencik, Lasse, 2005; *Mennesket i postmoderniseringen - om barndom, familie og identiteter i opbrud*, Billesø og Baltzer Forlagene, Værløse
- Egelund, Tine, 2004; Beskyttelse af børn. I: *Socialpolitik* (red. Larsen, E., Jørgen & Møller, H., Iver), Hans Reitzels Forlag, København
- Egelund, Tine, Andersen, Dines, Hestbæk, Anne-Dorthe, Lausten Mette, Knudsen, Lajla, Olsen, Rikke & Gerstoft, Frederik, 2008; *Anbragte børns udvikling og vilkår. Resultater fra SFI's forløbsundersøgelser af årgang 1995*, SFI

- Egelund, Tine, Jakobsen, Turf & Steen, Lena, 2010; *Det er jo min familie. Beretninger fra børn og unge i slægtspleje*, SFI
- Ejrnæs, Morten, 2008; Teori og empati – faglighed i relationsprofessionerne, I: *At forstå det sociale – sociologi* (red. Michael Hviid Jacobsen), Akademisk Forlag, København
- Ejrnæs, Morten & Guldager, Jens, 2008; *Helhedssyn og forklaring*, Akademisk Forlag, København
- Ejrnæs, Morten & Monrad, Merete, 2012; *Vignetmetoden - sociologisk metode og redskab til faglig udvikling*, Akademisk Forlag, København
- Erhle, Jennifer & Geen, Rob, 2002; Kin and Non-Kin Foster - Carefindings from a National Survey. I: *Children and Youth Services Review*, vol. 24
- Eriksen, Thomas & Nielsen, Finn, 2002; *Til verdens ende og tilbage - antropologiens historie*, Fagbokforlaget, Bergen
- Esping-Andersen, Gösta, 1990; *The Three Worlds of Welfare Capitalism*, Polity Press, New York
- Farmer, Elaine & Moyers, Sue, 2008; *Kinship Care - Fostering Effective Family and Friends Placements*, Jessica Kingsleys Publishers, London
- Fechter-Leggett, Molly & O'Brien, Kirk, 2010; The Effects of Kinship Care on Adult Mental Health Outcomes of Alumni of Foster Care. I: *Children and Youth Services Review*, Vol. 32
- Finansministeriet, 2009; *Det specialiserede socialområde - redskaber til styring og prioritering*
- Flynn, Ronny, 2002; Research Review - Kinship Foster Care. I: *Child and Family Social Work*, No.7
- Frederiksen, Anne, Larsen, Mette & Klyvø, Line, 2012; *Teenagere i familiepleje - set fra anbragte unge og plejeforældres perspektiv*, Center for familiepleje, Københavns Kommune
- Geen, Rob, 2000; In the interest of Children - Rethinking Federal and State Policies Affecting Kinship Care. I: *Policy and Practice of Public Human Services*, vol. 58, No.1
- Guldager, Jens, 2002; Metodevejen – en ny hovedvej eller en blindgyde? I: *Uden for nummer 5*, 3. årgang
- Halkier, Bente, 2007; *Fokusgrupper*, Samfundslitteratur & Roskilde Universitetsforlag, Frederiksberg
- Hestbæk, Anne-Dorthe, 2009; *Institutionsanbringelser af unge i Norden*, SFI
- Hestbæk, Anne-Dorthe & Lindemann, Anne, 2004; *Slægtsanbringelser i Danmark. En pilotundersøgelse*, SFI
- Hill, Richard J., 1981; Attitudes and Behavior. I: *Social Psychology, Sociological Perspectives* (red. Morris Rosenberg & Ralph H. Turner), Basic Book, New York
- Holtan, Amy, Rønning, John, Handegård, Bjørn & Sourander, André, 2005; A comparison of mental health problems in kinship and nonkinship foster care. I: *Eur Child Adolesc Psychiatry*
- Holtan, Amy, 2002; *Barndom i fosterhjem i egen slekt* (Institutt for sociologi), Det Samfunnsvitenskapelige Fakultet, Tromsø
- Holtan, Amy & Thørnblad, Renee, 2009; Kinship Foster Parenting; Gender, Class and Labour-force Participation. I: *European Journal of Social Work*, Tromsø

- Højberg, Henriette, 2004; Hermeneutik, I: *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne* (Red. Fuglesang, Lars & Olsen, Poul), Roskilde Universitets Forlag, Frederiksberg
- Järvinen, Margaretha, 2007; Pierre Bourdieu, I: *Klassisk og moderne samfundsteori* (red. Heine Kaspersen & Lars Bo Kaspersen), Hans Reitzel Forlag, København
- Järvinen, Margaretha, 2004; Hjælpens univers - et magtperspektiv på mødet mellem klient og system. I: *Perpektiver på sociale problemer* (red Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans), Hans Reitzels Forlag, København
- Järvinen, Margaretha & Mortensen, Niels, 2005; Det magtfulde møde mellem system og klient: teoretiske perspektiver. I: *Det magtfulde møde mellem system og klient* (red Järvinen, Margaretha, Larsen, Jørgen & Mortensen, Niels), Aarhus Universitetsforlag, Århus
- Katzenelson, Boje, 1994; *Homo Socius - Grundlaget for menneskeligt samkvem. Socialpsykologisk grundbog*, Gyldendal
- Knudsen, Lajla 2009; *Børn og unge anbragt i slægten. En sammenligning af slægtsanbringelser og anbringelser i traditionel familiepleje*, SFI
- Knudsen, Lajla & Egelund, Tine 2011; *Effekter af slægtspleje. Slægtsanbragtes børn og unges udvikling sammenlignet med plejebørn fra traditionelle plejefamilier*, SFI
- Kvale, Steinar, 1997; *Interview*, Hans Reitzels Forlag, København
- Koh, Eun, 2010: Permanency Outcomes of Children in Kinship and Non-kinship Foster Care: Testing the External Validity of Kinship Effects. I: *Children and Youth Services Review* No. 32
- Lawler, Steph, 2008, *Identity: Sociological perspectives*, Polity Press, Cambridge
- Le Prohn, Nicole, 1994; The Role of the Kinship Foster Parent: A Comparison of The Role Conceptions of Relative and Non-relative Foster Parents. I: *Children and Youth Services Review*, vol. 16,
- Linderot, Sofia, 2006; *Att placer eller inte placer I släktinghem, det är frågan. En studie kring familjeplaceringar – lagstiftning, attityder och handläggning inom socialtjänsten*, Socialhögskolan
- SEL, Lov om Social Service , LBK nr 810 af 19/07/2012:
- Madsen, Gitte, 2011; *Strategi for brug af mere netværkspleje*, Københavns Videnscenter for Familiepleje
- Mehlbye, Jill, Bonfils, Inge & Andersen, Karen, 2011; *Netværksanbringelser. Praxis og erfaringer i tre nordiske lande*, AKF
- Mehlbye, Jill, 2005; *Slægtsanbringelse – det bedste for barnet? –En pilotundersøgelse*, AKF
- Nissen, Maria, 2007; Magt og magtesløshed i socialt arbejde. I: *Magt og forandring i socialt arbejde* (red Nissen, Maria, Pringle, Keith & Uggerhøj, Lars), Akademisk Forlag, København
- Olsen, Henning, 2008; *Holder holdninger? Holdningsbegreber og holdningsmålinger*, Akademisk Forlag, København
- Olsen, Henning, 2003; *Kvalitative analyser og kvalitetssikring*, Sociologisk Forskning
- Scannapieco, Maria, Hegar, Rebecca & McAlpine, Catherine, 1997; Kinship Care and Foster Care - A Comparison of Characteristics and Outcomes, I: *Families in Society*, No. 78

- Servicestyrelsen 2007; Anbringelsesreformen
- Servicestyrelsen, 2011; Håndbog om barnets reform
- Skytte, Marianne, 2009; Kategorisering og kulturopfattelse. I: *Samfundet i pædagogisk arbejde* (Schou, Carsten & Pedersen, Carsten), Akademisk Forlag, København
- Skytte, Marianne, 2007; *Etniske minoritets familier og socialt arbejde*, Hans Reitzels Forlag, København
- Socialministeriet, 2012: <http://www.sm.dk/Nyheder/Sider/Vis%20Nyhed.aspx?NewsItem=771> (Hentet d. 13.03.13)
- Socialministeriet, 2013: <http://www.sm.dk/Temaer/sociale-omraader/Boern-unge-og-familie/udsatte-boern-og-unge/Anbragte-boern-og-unge/Anbringelsessteder/Sider/Start.aspx#Opho> (Hentet d. 13.03.13)
- Stalker, Kirsten, 2003; Managing Risk and Uncertainty in Social Work - A Literature Review. I: *Journal of Social Work*, Vol. 3, No. 11
- Strijker, Johan, Zandberg, Tjalling & Meulen, Bieuwe, 2003; Kinship Foster Care and Foster Care in the Netherlands. I: *Children and Youth Services Review*, vol. 25, No. 11
- Sundt, Hege, 2012; *Slektsfosterhjem i Norden – opplæring og oppfølging*, Nofca, Oslo
- Thagaard, Tove, 2004; *Systematik og indlevelse - en indføring i kvalitativ metode*, Akademisk Forlag, København
- Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier, 2011
- Vinnerljung, Bo,d 1993; *Släktingplaceringar i fosterbarnsvården*, Socialstyrelsen Centrum för utvärdering av socialt arbete CUS
- Winokur, Marc, Crawford, Graig, Longobardi, Ralph & Valentine, Deborah, 2008; Matched Comparison of Children in Kinship Care and Foster Care on Child Welfare Outcomes. I: *Families in Society: The Journal of Contemporary Social Services*, Vol. 89, No. 3
- Winokur, Marc, Holtan, Amy & Valentine, Deborah, 2009; *Kinship Care for the Safety, Permanency, and Well-being of Children Removed from the Home for Maltreatment*, The Campbell Collaboration, Oslo
- Winter, Søren & Nielsen, Vibeke 2008; *Implementering af politik*, Academica, Århus

Bilagsoversigt

Bilag 1: Litteraturstudie	88
Kontinuitet/Stabilitet	88
Det tætte bånd med familien/netværk	89
Kontakt med biologiske forældre.....	91
Effekt i forhold til barnets udvikling	91
 Bilag 2: Anbringelsestyper.....	93
Plejefamilier.....	94
Opholdssteder	94
Døgninstitutioner.....	94
Anbringelse på eget værelse.....	94
 Bilag 3: Vignetten	95
Case om Mads	95
 Bilag 4: Fokusgruppeinterviews: Introduktion og interviewguide	97
Introduktion	97
Interviewguide	98
 Bilag 5: De individuelle interviews: Introduktion og interviewguide	99
Introduktion	99
Interviewguide	99

Bilag 1: Litteraturstudie

Kontinuitet/Stabilitet

Meget forskning peger på, at slægtsanbringelser⁸ sjældnere bryder sammen og er mere stabile end anbringelser i almindelig plejefamilie, samt at slægtsanbragte børn generelt har været anbragt færre gange end børn i ordinær familiepleje (Koh 2010;Winokur et al. 2009&2008;Hestbæk 2004;Flynn 2002;Vinnerljung 2001;Scannapieco et al. 1997). SFI's forløbsundersøgelse viser, at kontinuiteten i de slægtsanbragte 11-åriges opvækst er større end blandt jævnaldrende i almindelig plejefamilie, da de har oplevet færre skift i anbringelsessteder og i omsorgspersoner (Egelund et al. 2008:264). SFI's effektundersøgelse af slægtsanbringelse fra 2011, baseret på spørgeskemabesvarelser fra slægtsplejeforældre og almindelige plejeforældre samt 15-24 årige børn og unge, der 2 år tidligere var anbragt, viser ikke en forskel på sammenbrud i de to familietyper. Dog viser undersøgelsen, at slægtsanbringelse er en meget stabil anbringelsesform (Knudsen & Egelund 2011:10).

En norsk afhandling af Holtan fra 2002 baseret på kvalitative data fra anbragte børn, biologiske forældre og plejeforældre viser, at slægtsanbringelsens fortrin er, at der pga. den fælles personlige historie er knyttet en form for solidaritet mellem de biologiske forældre og slægtsplejeforældrene (Holtan 2002:68f.). Der er således også en større forpligtelse, da forpligtelsen ikke kun knytter sig til barnet, men også til de involverede parter i slægten. Dette forhold vanskeliggør i højere grad at bryde en anbringelseskontrakt (Holtan 2002:232f.).

Farmer og Moyers' engelske undersøgelse af 270 børns sagsakter (halvdelen i almindelig familiepleje og halvdelen i slægtspleje) samt interviews med plejeforældre, børn, socialarbejdere, og forældre viser tillige, at slægtsanbringelserne i gennemsnit varede længere end almindelig familiepleje, men at sammenbrudsraten var på samme niveau mellem de to anbringelsesformer. Farmer og Moyers finder også i deres undersøgelse at i tilfælde, hvor barnets adfærdsmæssige udvikling forværres fortsatte flere slægtsanbringelser. De så det som en del af forklaringen, at socialarbejderen over tid blev mindre involveret i tilsyn med slægtsanbringelsen eller ikke ville gribe ind i en dårligt fungerende slægtsanbringelse. Herudover så de også, at slægtsplejeforældre i højere grad var villige til at tage sig af børn med problemmæssig adfærd end ordinære familieplejeforældre (Farmer & Moyers 2008:94ff.).

⁸ I dette litteraturstudie benyttes begrebet slægtsanbringelse, da undersøgelserne opererer med dette begreb.

Det tætte bånd med familien/netværk

SFI's komparative undersøgelse peger ligesom andet forskning på, at de slægtsanbragte børn og unge sjældnere må skifte nærmiljø i forbindelse med anbringelsen (Holtan 2005;Knudsen 2009:12). Det at børnene kan blive i deres lokalmiljø betyder ifølge flere forskere, at det er nemmere for dem at opretholde tilknytning til deres familie og velkendte miljø. Samtidig sætter det dem i stand til at opretholde bånd til skole og fritidsnetværk (Holtan 2005;Geen 2000). Holtans undersøgelse fra 2002 viser, at slægtsanbragte børn oplever bruddet i det sociale liv som mindre dramatisk, end børn der flytter til ukendte plejefamilier, hvis omgangskreds og hverdagsliv, de ikke kender til, og derved sikres en kontinuitet i deres liv (Holtan 2004:35;Holtan 2002:206) (Se også Linderot 2006:144f.;Erhle & Geen 2002). Det at leve med pårørende kan ifølge Holtan forstærke følelsen af identitet og selvværd, der bl.a. kommer af at kende til familiens historie og kultur (Holtan 2005:205).

En ny dansk undersøgelse udarbejdet af Københavns Kommunes Videnscenter for Familiepleje, baseret på spørgeskemaer fra 83 anbragte fra 15 år-22 år og 94 plejeforældre samt kvalitative interviews med 10 anbragte unge og 10 plejeforældre, viser i forlængelse af ovenstående, at netværksanbragte unge, modsat flere anbragte i ordinær plejefamilie, oplever overgangen til familiepleje som mere glidende og mindre vanskelig og omvæltende, fordi de på forhånd kender til den familie, de flytter ind hos (Frederiksen et al. 2012:20ff,63,146).

SFI's effektundersøgelse viser i tråd med anden forskning, at de slægtsanbragte børn har et stærkere netværk før og efter anbringelsen (Knudsen & Egelund 2011;Holtan 2004;Vinnerljung 1993). De har mere kontakt til øvrige familiemedlemmer, og de har oftere en tættere relation til deres tidligere slægtsplejeforældre (Knudsen & Egelund 2011:9f.) (se også Brown et al. 2002).

SFI's komparative undersøgelse peger på, at slægtsplejeforældre hyppigere end traditionelle plejefamilier oplever plejebarnet, som en fuldstændig integreret del af plejefamilien. De oplever desuden færre konflikter med plejebarnet. (Knudsen 2009) SFI's effektundersøgelse viser ligeledes, at de slægtsanbragte børn oftere opfatter plejefamilien som deres nærmeste familie, og at de i højere grad føler sig som en integreret del af familien end børn i ordinær familiepleje. Til gengæld oplever de flere konflikter med plejefamilien i dagligdagen end anbragte i ordinære plejefamilier, hvilket divergerer med slægtsplejeforældrenes opfattelse. (Knudsen & Egelund 2011:11)

De tætte relationer kan også være grobund for konflikt og splid i familien. Ved slægtsanbringelser er der flere følelsesmæssige aspekter i spil, der bl.a. kan betyde, at det kan være svært for barnet at sige fra overfor slægtsplejeforældrene, selvom det i virkeligheden helst ville bo et andet sted (Holtan 2004:41;Farmer & Moyers 2008).

I forlængelse heraf viser Københavns Kommunes undersøgelse fra 2012 af anbragte unge, at der oftere er sværere og konfliktprægede relationer mellem forældre og plejeforældre i netværksanbringelser. Den følelsesmæssige relation kan i nogle tilfælde være problematisk, hvis der er uenighed, jalousi og konflikter i familien. Nogle unge nævner desuden, at det kan være svært at betro sig til sin netværksplejeforældre, særligt om forhold der vedrører de biologiske forældre, fordi plejeforældrene også er involverede i og er loyale overfor andre familierelationer. Det kan betyde, at de unge i netværkspleje risikerer at stå meget alene med deres problemer. Det kan samtidig være svært for netværksfamilien altid at sætte barnets behov i centrum, hvis det eksempelvis betyder, at de skal lave en underretning på en søster eller en datter. Undersøgelsen viser derfor, at det tætte følelsesmæssige bånd kan komplicere forholdet for alle parter i en netværksanbringelse (Frederiksen et al. 2012:106,148).

Mehlbye fremhæver i forlængelse af dette i sin kvalitative pilotundersøgelse fra interviews med involverede aktører i slægtsanbringelser, at det kan være svært at have en følelsesmæssig distance som slægtsplejeforældre, ligesom de heller ikke altid har de faglige forudsætninger for at forstå og handle på barnets problemer. På grund af den tætte tilknytning kan de have svært ved at se, at barnet har problemer. Det kan desuden være svært for sagsbehandleren at afbryde en ikke hensigtsmæssig anbringelse, fordi der allerede er en tilknytning (Mehlbye 2005:14ff.). Mehlbye fremhæver dog samtidig, at de tætte følelsesmæssige relationer kan være en stor styrke ved en slægtsanbringelse. De tætte bånd betyder ofte, at slægtsplejeforældre er parate til at kæmpe for, at deres plejebarns tarv varetages bedst muligt (Mehlbye 2005:14) (se også Linderot 2006). Socialarbejdere har ligeledes i en amerikansk kontekst rapporteret om, at deres oplevelse er, at slægtsplejeforældre oftere investerer mere i barnet end ordinære plejeforældre (Berrick et al. 1999 i Fechter-Leggett & O'Brien 2010:207).

SFI's kvalitative brugerundersøgelse fra 2010 baseret på 15 interviews med 13-20 årige slægtsanbragte eller tidligere slægtsanbragte børn og unge viser, at de opfatter det at bo hos en slægtning som normalt og som noget, der ikke kræver så mange forklaringer. Undersøgelsens konklusioner er, at slægtspleje kan reducere eller modvirke stigmatisering samt mindske risikoen for at miste betydningsfuldt netværk og følelsen af ikke at høre til nogen steder (Egelund et al. 2010:10ff.,116).

Københavns Kommunes undersøgelse fra 2012 viser derimod, at netværksanbragte ligesom anbragte i ordinær plejefamilie ofte føler sig anderledes. Følelsen bunder dels i, at de er flove over deres forældre, og dels i at de har haft en meget anden barndom end deres jævnaldrende og fortsat slås med meget i hverdagen (Frederiksen et al. 2012:74,147).

Undersøgelsen viser desuden, at mange netværksanbragte føler sig ønsket og elsket. Nogle unge fortæller imidlertid også om følelsen af at være til besvær eller stå i taknemmelighedsgæld til slægtninge, der har taget dem ind, selvom det måske ikke var belejligt for dem (Frederiksen et al. 2012:148f.).

Kontakt med biologiske forældre

Forskning viser, at slægtsanbragte børn oftere bevarer kontakten til den ene eller begge biologiske forældre end børn i andre anbringelsesformer (Vinnerljung 1992;Lindemann & Hestbæk 2004;Holtan 2002 & 2005;Knudsen 2011;Flynn 2002;Cuddeback 2004;Berrick et al. 1994;Le Prohn 1994). Nogle studier har dog ikke kunnet påvise denne sammenhæng (Strijker et al. 2003). Holtans undersøgelse fra 2002 viser, at 53% af de slægtsanbragte børn mod 40% af børn anbragt i almindelig plejefamilie er sammen med deres biologiske mor mindst en gang om måneden. Undersøgelsen peger på, at når de biologiske forældre "får plads til" at få en relation til barnet, betyder det, at de samarbejder bedre med plejeforældrene og forvaltningen, falder til ro og i mindre grad forsøger at få barnet tilbage. Holtan påpeger hertil, at biologiske forældre og slægtsplejeforældres fælles netværk og relationer kan være en gevinst for familien og barnet, bl.a. fordi man bygger nogle uformelle strukturer op for barnet, som giver et sikrere grundlag, en forudsigelig livssituation, trivsel og udvikling (Holtan 2002:230;Holtan 2004:34,39).

Flere undersøgelser peger imidlertid også på, at det er vanskeligere for slægtsplejefamilien at sætte grænser for de biologiske forældre, og at det kan være svært at styre samværet med disse, samt at det slægtsanbragte barn kan komme i stor loyalitetskonflikt mellem biologiske forældre og slægtsplejeforældre (Mehlbye 2005;Linderot 2006). Mehlbyes undersøgelse peger hertil på, at der kan etableres alliancer mellem biologiske forældre og slægtsplejeforældre, der betyder, at sagsbehandleren ikke får indsigt i alle familiens problemer (Mehlbye 2005:14ff.).

Effekt i forhold til barnets udvikling

SFI's effektundersøgelse viser, at slægtspleje giver ligeså gode eller ligeså dårlige resultater med hensyn til at sikre det anbragte barn kammeratskaber og forebygge eller afhjælpe kriminalitet, misbrug og uheldige netværk. Undersøgelsen viser imidlertid også, at slægtsanbragte børn har færre psykiske problemer end børn i almindelige plejefamilier⁹ (Knudsen & Egelund 2011:10f.).

I forlængelse af dette viser Hestbæks danske pilotundersøgelse, at 60% af de slægtsanbragte børn af sagsbehandlerne vurderes til at klare sig bedre udviklingsmæssigt end børn i andre anbringelsesformer med nogenlunde ens problembegrundelser. Efter sagsbehandlerens vurdering havde hverken køn, alder, etnicitet eller

⁹ Det skal bemærkes, at der i undersøgelsen er korrigeret for de forskelle, der måtte være mellem plejebørn i slægtspleje og i traditionel slægtspleje forud for anbringelsen (Knudsen 2011:10f.).

anbringelsesårsagerne en signifikant sammenhæng med, hvor godt børnene efter sagsbehandlingens vurdering klarede sig (Hestbæk 2004:6f.,42). Anden forskning peger på, at slægtsanbragte udvikler sig på linje med børn i andre anbringelsesformer (Egelund et al. 2008;Vinnerljung 1993).

I forhold til international forskning viser et større review udarbejdet i 2009 af Campbell Institute af 62 quasiekperimentelle undersøgelser af slægtsanbragte og børn anbragt i ordinære plejefamilier, at børn anbragt i slægtspleje oplever en bedre adfærdsmæssig udvikling, har færre psykiske problemer, mere stabilitet i anbringelsen og oplever bedre trivsel. Forskningen viser ifølge dette, at slægtsanbragte har et lavere niveau af adfærdsproblemer og et højere vurderet kompetenceniveau end børn anbragt i ordinær familiepleje. Det var ikke muligt at konkludere på effekter i forhold til skolegang, længden af anbringelsen eller familierelationer (Winokur et al. 2009). I forlængelse heraf bør det bemærkes, at man kunne forestille sig, at den velfærdsstatslige kontekst betyder meget for, hvordan de forskellige anbringelsestyper fungerer, og det er dermed tvivlsomt, hvor meget international forskning i en ikke-skandinavisk kontekst kan sige noget om danske forhold.

Farmer og Moyers finder i deres undersøgelse, at der ikke er forskel på effekterne af ordinær familiepleje og slægtsanbringelse, hvis man ser på helbredsmæssige effekter og skolepræstation. De konkluderer, at børn anbragt i slægten klarer sig ligeså godt som børn anbragt i ordinær familiepleje, men har den fordel, at anbringelsen varer længere og dermed giver en stabilitet (Farmer & Moyers 2008:229,236).

Generelt kan det være svært at konkludere på forskningen omkring effekten af slægtsanbringelser sammenlignet med ordinære familieplejeanbringelser, idet mange af undersøgelserne er baseret på selvrapportering og kan være svære at generalisere på (Cuddeback 2004:628). Cuddeback konkluderer i et større review, at der er et stort behov for mere forskning, der kan vurdere effekterne af slægtsanbringelser i forhold til anbringelser i ordinær familiepleje, her især longitudinelle undersøgelser, der over en længere periode kan undersøge effekterne på barnets udvikling (Cuddeback 2004). Tendensen i de forskningsresultater der foreligger nu er dog, at slægtsanbringelser har en mindst ligeså god effekt i forhold til barnets udvikling som en ordinær familieplejeanbringelse.

Bilag 2: Anbringelsestyper

I det følgende skitseres kort, hvilke typer af anbringelsesforanstaltninger der findes i Serviceloven.

Plejefamilie

Ordinære plejefamilier:

En plejefamilie er en familie, der på foranledning af en kommune tager imod børn, der anbringes i plejefamiliens eget hjem. Plejefamilien honoreres med vederlag for at have barnet boende. Plejefamilierne kan godkendes som generelt egnede eller som konkret egnede af den anbringende kommune. En generel godkendelse baserer sig på en konkret vurdering af familiens kvalifikationer og gives på baggrund af familiens samlede forhold, herunder arbejdsmæssige-, familiemæssige-, uddannelsesmæssige- og helbredsmæssige forhold. En konkret godkendelse retter sig kun på en specifik anbringelse, hvor det afgørende er, at familien kan give det konkrete barn den støtte og omsorg, det har brug for. Det har her ikke nogen betydning, om familien i øvrigt ville kunne blive generelt godkendt som plejefamilie (Vejledning til særlig støtte til børn og unge og deres familier 2011).

Kommunale plejefamilier:

Kommunale plejefamilier er plejefamilier, der i kraft af deres kompetencer og kvalifikationer er godkendt til at have børn i pleje, der har tungere problemer, end børn i plejefamilier normalt har. Der vil typisk være tale om en plejefamilie med særlige forudsætninger eksempelvis med stor erfaring inden for familiepleje erhvervet og/eller særlige uddannelsesmæssige kvalifikationer. Der kan fx være tale om en akutplejefamilie eller plejefamilier, der modtager særligt behandlingskrævende børn. Kommunale plejefamilier kan godkendes såvel generelt som konkret til et specifikt barn (Vejledning til særlig støtte til børn og unge og deres familier 2011).

Netværksplejefamilier:

Netværksanbringelse er en anbringelse hos barnets slægt eller hos andre fra barnets netværk. Netværksplejefamilier bliver alene konkret godkendt som plejefamilie. Kommunen kan ikke opstille generelle kriterier for godkendelsen, men skal i hvert enkelt tilfælde foretage en vurdering af relationen mellem barnet og den pågældende familie. Det er tilknytningen mellem barnet og netværkspersonen, der er det bærende element i forhold til godkendelsen. En netværksplejefamilie modtager ikke vederlag, men får i stedet dækket de omkostninger, der måtte være ved at have et barn boende. Det er hensigten, at målgruppen for netværksanbragte er børn, der ellers skulle have været anbragt i familiepleje. Netværksfamilier vil derfor ofte ikke kunne godkendes til børn med omfattende støtte og behandlingsbehov, hvor de efter praksis ville blive placeret på en specialinstitution eller et særligt opholdssted. Det kan dog imidlertid overvejes, om barnet kan anbringes i netværkspleje suppleret med massiv støtte og behandling (Vejledning til særlig støtte til børn og unge og deres familier 2011).

Opholdssteder:

Opholdssteder er private anbringelsessteder og er godkendt som generelt egnede af den kommune, hvor opholdsstedet er beliggende i (Socialministeriet 2013). Opholdssteder dækker over et bredt spektrum af anbringelsessteder, der kan være lige fra et lille opholdssted, der drives af en professionel familie over større institutionslignende tilbud til socialpædagogiske skibsprojekter og kost- og efterskoler. Derfor er det også en bred målgruppe af børn, der kan blive anbragt på et opholdssted (Vejledning til særlig støtte til børn og unge og deres familier 2011).

Døgninstitutioner:

Døgninstitutioner er kommunale tilbud for børn, der har sociale, adfærdsmæssige og psykiske problemer. Målgruppen omfatter desuden børn og unge, der på grund af forældrenes forhold skal anbringes uden for hjemmet. Nogle døgninstitutioner har særlig ekspertise, så institutionen har mulighed for at målrette sit arbejde mod særlige grupper, eksempelvis særlig adfærdsvanskelige unge. Nogle døgninstitutioner har også sikrede afdelinger, der betyder, at de kan aflåses (Vejledning til særlig støtte til børn og unge og deres familier 2011).

Anbringelse på eget værelse:

Unge kan anbringes på eget værelse eller kollegium, hvor den unge selv råder over en bolig i form af en lejlighed eller et værelse. Kommunen kan herefter skride ind, såfremt den unge har behov for mere støtte. Ved brug af denne type anbringelsessted er det væsentligt, at den unge har en vis alder og modenhed, og at behovene i øvrigt primært har karakter af dækning af de daglige fornødenheder såsom kost og logi (Vejledning til særlig støtte til børn og unge og deres familier 2011).

Bilag 3: Vignetten om Mads

Intro:

Forestil dig, at din kollega fremlægger denne sag om Mads, som skal anbringes uden for hjemmet. Din kollega spørger til, hvordan du tænker anbringelsen skal foregå, og hvilken form for anbringelse der bør iværksættes.

Case om Mads:

Kommunen fik første gang kendskab til Mads for fire måneder siden, da socialforvaltningen modtog en underretning fra skolen omkring Mads på 12 år, som går i 6. klasse. Bekymringen drejer sig om, at Mads det sidste år har vist tegn på dårlig trivsel. Han pjækker fra skole og har trukket sig væk fra kammeratgruppen. I flere tilfælde er han gået fra skolen i vrede efter konflikter med jævnaldrende. Mads er flere gange blevet meget vred og har råbt og smadret ting i klassen. En enkelt gang har han også skubbet en lærer hårdt i ryggen. Skolen har bemærket, at Mads har ar på armen efter at have skåret i sig selv. Skolen oplyser, at Mads fagligt ligger under middel. Han har sjældent lavet lektier, glemmer bøger og er inaktiv i timen.

Skolen har løbende haft kontakt til Mads' forældre, men disse har givet udtryk for, at de ikke ved, hvad de skal stille op med ham. Forældrene har givet udtryk for, at de gerne vil samarbejde om Mads, men er ved flere lejligheder udeblevet fra skole-hjem-samtaler og andre skolearrangementer. Skolen har overvejende haft kontakt til Mads' mor og har ved flere lejligheder bemærket, at hun har lugtet af alkohol.

Familien består af Mads og hans far og mor. Mads' mor arbejder som social- og sundhedshjælper, og Mads' far er på førtidspension efter en arbejdsskade. Han har tidligere arbejdet som murer. Forældrene har været gift i 15 år. Mads har ikke nogen søskende.

I forbindelse med kommunes udarbejdelse af en § 50-undersøgelse kommer det gennem samtaler med forældrene og Mads frem, at begge forældre drikker dagligt. De fortæller, at de som oftest drikker om aftenen derhjemme, og at faderen af og til også kommer på det lokale værtshus. Adspurgte hvor meget de drikker oplyser de, at de normalt drikker 5-10 øl om dagen. Forældrene giver udtryk for, at de ikke ønsker hjælp til at stoppe med at drikke, da de ikke oplever det som et problem, og i øvrigt selv kan håndtere det.

Det kommer desuden frem, at faderen ofte har slået moderen, mens Mads har overværet det. Flere gange har han også skubbet og slået Mads. Faderen oplyser, at han godt er klar over, at det ikke er ok at slå Mads, men at han ikke synes, at der er andre måder at få Mads til at makke ret på. Forældrene oplever, at Mads er ustyrlig og ofte forlader hjemmet, når de skændes med ham. Forældrene giver udtryk for, at de sagtens selv kan håndtere

problemerne i hjemmet og ønsker på ingen måde indblanding fra kommunen side. Familien har afvist at samarbejde omkring familiebehandling og andre former for forebyggende foranstaltninger.

Mads fortæller, at han opholder sig meget på sit værelse, da hans far ofte råber højt. Han tager som oftest selv mad i køleskabet og spiser på sit værelse. Mads fortæller, at han nogle gange går over til sin farmor og farfar, når forældrene skændes og er fulde. Adspurgt hvor Mads opholder sig, når han pjækker fra skole, fortæller han, at han nogle gange er hos sin morbror og dennes kæreste, som altid er hjemme. Mads fortæller at han skærer i sig selv, når han er ked af det og er træt af at leve. Han har ikke nogle konkrete tanker om at tage sit eget liv.

Mads fortæller, at han er bange for sin far, og at han aldrig ved, hvilket humør han er i. Han taler ikke med sine forældre om, hvordan han har det. Mads har over for kommunen givet udtryk for, at han ikke har lyst til at være hos sine forældre mere. Mads har fået tilbudt at tale med en psykolog, men ønsker ikke dette på nuværende tidspunkt.

Sagsbehandleren vurderer, at Mads aktuelt har det rigtig svært og hverken trives i hjemmet eller i skolen. Han vender sine problemer indad og fremstår utryk. Det vurderes, at forældrene ikke har indsigt i Mads' problemer og i øvrigt ikke er i stand til at imødekomme Mads' behov. Mads ønsker selv at anbringes uden for hjemmet.

Det er altså blevet besluttet, at Mads skal anbringes uden for hjemmet. Hvilken anbringelse ville du anbefale og hvorfor?

Bilag 4: Fokusgruppeinterviews: Introduktion og interviewguide

Introduktion

Information om projektet:

- Projektet handler om de tanker, I som sagsbehandlere gør jer, når I skal anbringe et barn uden for hjemmet.
- Vi er tre studerende, som skriver speciale sammen (præsentation af os og vores baggrund)
- Rollerne er i dag fordelt sådan, at en er hovedinterviewer, én hjælper intervieweren, hvis der bliver brug for det, og én sidder ovre i sofaen og lytter.
- Specialet bliver lagt ud på AAUs biblioteks hjemmeside. I vil alle være anonyme og jeres navne vil ikke fremgå af specialet.

Information om interviewet:

- Interviewet varer max. 2 timer. Vi holder en pause undervejs.
- Interviewet optages, og ingen andre end os hører det.
- Dette interview er anderledes end det, man normalt forbinder med at blive interviewet, hvor intervieweren stiller en masse spørgsmål hele tiden. Nu er det mest jer, der skal snakke og diskutere med hinanden.
- Vi har en case, som vi starter med at udlevere, og som I skal læse grundigt igennem. Efter casen har vi stillet et spørgsmål, som I skal diskutere ud fra. I har ca. 1 time og 15 min. at diskutere casen i. Derefter har vi nogle generelle spørgsmål til anbringelser, som I ca. har 30 min. til at diskutere.
- I kører som udgangspunkt selv diskussionen, men vi bryder måske ind undervejs, hvis vi har nogle supplerende spørgsmål, hvis diskussionen går i stå, eller hvis I bevæger jer i en retning, som er for langt væk fra emnet. Derudover ville det være fint, hvis I er opmærksomme på, at alle får sagt noget.
- Alle erfaringer og holdninger er ok. Der er ingen rigtige og forkerte svar. Vi er her for at få noget viden om de tanker, som I gør jer som sagsbehandlere i en kommune.
- Forsøg at få så mange pointer frem som muligt og at alle får sagt, hvad de mener.
- Forsøg ikke at tale i munden på hinanden, da det gør det svært for os efterfølgende at transskribere. Pas på med at støje med en kuglepind eller papir, da det forstyrrer lyden.
- Inden I får udleveret casen, vil vi gerne bede jer om meget kort at præsentere jer; jeres navn, hvor mange års erfaring I har inden for børne- og ungeområdet, og hvor I aktuelt arbejder.
- I vil nu få udleveret en fiktiv case, som vi selv har lavet.

Interviewguide:

Tema 1: Spørgsmål til vignetten/Hjælpespørgsmål hvis nødvendigt

Som det også står i casen, skal I nu forestille jer, at I sidder til et socialfagligt møde. På baggrund heraf skal I diskutere, hvor Mads skal anbringes og hvorfor.

- Nu har du sagt, at du synes Mads skal anbringes på x-sted, hvorfor synes du det?
- Hvad er fordelene ved denne type anbringelse for en dreng som Mads?
- Hvad tænker I er Mads' behov, og hvad betyder det for den anbringelsestype, I vælger?
- Hvad skulle have været anderledes i sagen, for at I havde anbefalet en anden type anbringelse?
- Hvad skulle der til for, at I ville anbefale en institutionsanbringelse/netværksanbringelse/familieplejeanbringelse til Mads? (fordele og ulemper)

Tema 2: Generelle spørgsmål til anbringelsestyper

- Er der nogen typer af problemstillinger, som er særligt egnede/uegnede til ... (start med den anbringelsesform gruppen er enig i: fx. netværksanbringelser, plejefamilie, institution)
- Er der nogen typer af problemstillinger, som er særligt egnede/uegnede til (netværksanbringelse, plejefamilie, institution)

Tema 3: Spørgsmål til netværksanbringelser

- I statistikken kan man se, at netværksanbringelser bliver brugt i et meget lille omfang, hvorfor tænker I, at det er sådan? (Spørg ind til nogle konkrete eksempler og afprøv hypoteser)

Tema 4: Afsluttende spørgsmål

- Er der noget, I gerne vil sige, som I har tænkt på under interviewet?
- (Giv informanter kendskab til vores emnefelt) Når I nu ved, at vi skriver om netværksanbringelser, har I så noget at tilføje?
- Nu er vi færdige. Men vi vil gerne lige lave en lille evaluering. Derfor vil vi gerne høre jer, hvordan I har oplevet interviewet i dag?

Bilag 5: De individuelle interviews: Introduktion og interviewguide

Introduktion

Information om projektet:

- Projektet handler om de tanker, sagsbehandlere gør sig, når de skal anbringe et barn uden for hjemmet.
- Vi er tre studerende, som skriver speciale sammen (kort præsentation af os og vores baggrunde).
- Specialet bliver lagt ud på AAUs biblioteks hjemmeside. Du vil være anonym, og dit navn vil ikke fremgå af specialet, og hvis du nævner kolleger eller andre, vil deres navn heller ikke blive nævnt i specialet.

Information om interviewet:

- Interviewet varer ca. halvanden time.
- Interviewet optages, og ingen andre end os hører det.
- Vi har selv udarbejdet en case, som vi tager udgangspunkt i og har nogle spørgsmål til, og så har vi også nogle mere generelle spørgsmål bagefter.
- Det er vigtigt at pointere, at alle erfaringer og holdninger er ok, ingen er mere rigtige eller forkerte. Vi er her som sagt for at få indsigt i nogle af de tanker, som I gør jer, når I anbringer et barn.
- Inden du får casen, må du gerne lige starte med at præsentere dig; hvor du arbejder, og hvor mange års erfaring du har inden for anbringelsesområdet.
- Her får du casen. Tag dig endelig god tid til at læse casen grundigt igennem.

Interviewguide

Tema 1: Spørgsmål til vignetten/hjælpespørgsmål om nødvendigt

- Som det også står i casen, er det blevet besluttet, at Mads skal anbringes. Du skal nu forestille dig, at du sidder til et socialt fagligt møde, og at en af dine kollegaer spørger til denne sag. Hvor tænker du, at Mads skal anbringes og hvorfor?
- Hvis informanten peger på flere forskellige anbringelsestyper så spørg ind til: Hvis du skal tage udgangspunkt i de oplysninger du har, hvad ville du så umiddelbart synes var mest oplagt for Mads?

- Hvilke oplysninger om Mads og hans situation lægger du særligt vægt på, når du skal vælge anbringelsestype?
- Nu har du sagt, at du synes Mads skal anbringes på x-sted, hvorfor synes du det?
- Hvad er fordelene ved denne type anbringelse for en dreng som Mads?
- Hvad ser du som formålet med anbringelsen af Mads?
- Og hvad betyder det for den anbringelsestype, du vælger?
- Hvad tænker du er Mads' behov?
- Og hvad betyder det for den anbringelsestype, du vælger?
- Hvis de ikke nævner netværksanbringelse: Der er flere, vi har interviewet, der har nævnt netværksanbringelse til Mads, er der en særlig årsag til, at du ikke tænker i netværk til ham?
- Hvad skulle have været anderledes i sagen for, at du havde anbefalet en anden type anbringelse? (institutionsanbringelse/netværksanbringelse/familieplejeanbringelse)
- Hvis det nævnes, at netværket skal afsøges: Hvad vil du kigge på hos Mads' netværk i forhold til at vurdere, om hans familiemedlemmer er egnede eller uegnede til at blive godkendt som netværksplejefamilie?

Tema 2: Generelle spørgsmål til anbringelsesformer

- Er der nogen typer af problemstillinger, som er særligt egnede til: (start med den anbringelsesform som informanten trækker frem)
- Er der nogen typer af problemstillinger, som er særligt uegnede til: (start med den anbringelsesform som informanten trækker frem)
(Problemstillinger: Eks. vold, misbrug, selvmordstanker, problemer hos forældrene og barnet)
- Er der nogen typer af problemstillinger, som er særligt egnede: (de to andre anbringelsesformer: Netværksanbringelser, plejefamilie, institution)
- Er der nogen typer af problemstillinger, som er særligt uegnede: (de to andre anbringelsesformer: Netværksanbringelser, plejefamilie, institution)

Tema 3: Spørgsmål til netværksanbringelser

- Hvad tænker du er fordele og ulemper ved netværksanbringelser?
- Har du kendskab til nogle netværksanbringelser, som er gået godt eller skidt, og kan du fortælle om dem?
- Hvad skal man være særligt opmærksom på, når man anbringer i netværket?

- Hvad vil man kigge på hos netværket for at vurdere, om de er egnede/uegnede til netværksplejefamilie?
- Hvis du tænker på de netværksanbringelser, du selv har haft, eller dine kollegaer har haft, er der så noget, du tænker særligt kendetegner den type sager?
- Hvis du nu igen tager udgangspunkt i de netværkssager, du har kendskab til, er der så noget særligt, der karakteriserer de børn (og deres familie) der anbringes i netværket?
- Er der noget, der karakteriserer de netværksfamilier, som barnet anbringes i?
- I forhold til netværksanbringelser, kan du så se noget mønster i anbringelsesårsagerne?
- I statistikken kan man se, at netværksanbringelser bliver brugt i et meget lille omfang, hvorfor tænker du, at det er sådan? (Spørg ind til nogle konkrete eksempler og afprøv hypoteser)

Tema 4: Afsluttende spørgsmål

- Er der noget, som du gerne vil sige, noget du har tænkt på under interviewet?
- (Giv informanter kendskab til vores emnefelt) Når du nu ved, at vi skriver om netværksanbringelser, har du så noget at tilføje?
- Vi vil gerne lige lave en lille evaluering: Hvordan tænker du, at interviewet har været?